

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 107 | גיטין ל"ג – ס"ב: | תמוז ה'תשפ"ג

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד

ל'א הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל' (פרשת בלק), ובמדרש רבה ותנחומא שאינו מסתכל בעבירות שבדים, וכע"ז ברש"י, אך לא מבואר מדוע. ובבעל הטורים הביא מירושלמי שאין אותיות ח"ט בשמותם של שבטים, וצ"ב.

בשוחר טוב (פא) מה ראה בלעם להזכיר ליעקב ולא לאברהם ולא ליצחק וכו' אלא צפה שיצא מאברהם פסולת ושמעאל וכו' וכן צפה שיצא מיצחק עשו וכו' אבל יעקב כולה קדושה שנאמר כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וה"ד כולך יפה רעיתי ומום אין בך. עוד שם דאברהם קרא לביהמ"ק הר, יצחק שדה, ויעקב בית, וצ"ב מה נוגע לקרא ד'לא הביט'. ואף שהיחידות ידועים נציע נא בכאן בע"ה כעין מהלך, ולו יהי שלא נרויח בזה אלא חזרה על הדוד דיינו.

בברכות כ: אמרו מלאה"ש לפני הקב"ה רבש"ע כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים וכו' והלא אתה נושא פנים וכו' אמר להם וכו' לא ישא פנים לישראל שכתבתה להם ואכלת ושבעת וברכת את ה"א והם מודקדים על עצמם עד כזית ועד כנביצה.

ויבאר בזה שהיא הנגהת מידה כנגד מידה לפנים בשורת הדיון כשם שהם עושים לפנים משהו"ד. וי"ל בעושה הענין שהעושה מן השפה ולחון נוגה כדון, אך כשעושה מתוך חיבור נפשו למצוה כנס לפנים ממחיצת הדיון, שהאבהה מקלקלת את השורה. וכן מאידך גיסא - העושה לפנים משהו"ד מוכיח שהוא מאוחד עם רצון המצוה, ולכן עושה רצונו ולא רק ציוויו [כמבואר בארוכה במס"י פ"ח].

ממילא בעם אשר כזה אדרבא, את העבירות דנים שהם מן השפה ולחון שהרי עצמיות נפשם מאוחדת ברצון ה', לכן נוגהים עמו לפנים משהו"ד כפי מציאות נפשו האמתית. זהו שאמרו בירושלמי שאין ח"ט בשמותם של שבטים.

ומזון כי ביעקב, כענך ע"ג ענקים, התברר שהפסולת אינה שייכת אל עצמות האבות. וי"ל שלכן הוא קרא לביהמ"ק בית, שם של קביעות, כי אצלו התברר ד'מום אין בך', וכן ארבת ה' היא השוכנת בעצמותה, ומה שבעצם און משתנה.

יעקב הוא זה שנדר (בראשית כח כב) 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'. והנה אין המעשר מחוייב אלא במידה דאכילה, אך קדקדק על עצמו לעשר מכל [ובבר' ש' שהפריש שבטו של לוי אחד מעשרה], וכן ערכנו ש' להבין שבהו הביטוי היא העמדת הכרה בכל מה שייקבל דלית ליה מגרמייה כלום, 'כי מנך הכל ומידך נתנו לך' (דה"י ט"ז).

על כן ל'א הביט און ביעקב, כי החטא - המעמיד שקר כאילו יש מציאות נגד רצון ה' ח"ו - אינו דבק בבניו, שהרי כבר קבע יעקב אביהם אשר כל אשר לו בלתי לה' לבדו.

ומענין לענין נדון מעט בראשית מעשר כספיים.

ו'נ"מ בין הטעמים באמר כולכם, דאניו גט עד שיחתמו כולם, שאם החשב של רשב"ג הוא משום דבטלה כל השליחות, הכא הרי בלאו הכי לא יכולים לכתוב בלי כולם, אבל טעם שצריך עשרה כדי לבטל, א"כ אף באמר כולכם אינו יכול לבטל, ואף אותו אחד שביטל בפניו יכול לחתום.

והגמ' רוצה להביא ראיה ממה שמצינו שרבי ורשב"ג נחלקו גם באמר לשניים תנו גט לאשתי אם יכול לבטל זה שלא בפני זה ואינו כשר להיות עד דבר עד שיצוהו, או שאינו יכול לבטל וגם אותו עד כשר לחתום, והר שניים היו כמו כולכם, ומבואר שלרשב"ג אף בכהאי גוונא לא חל הביטול א"פ סכאן אין לחשוש שהשני יחתום לבד.

ורב אשי דוחה דאיידי כאן בעידי הולכה, ויש לחוש שימסור בלי כהורו ולא ידע ששליחותו בטלה משום שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה, דכי היכי דבטלה לאי בטלה לאת.

ומסתבר דאיידי בעידי הולכה דקתני סיפא שאם מינה אתם זה שלא בפני זה יכול לבטלם זה שלא בפני זה, שכיון שמינה כל אחד בפני עצמו אין הוא משום שליחות שבטלה מקצתה, ואי איירי בעידי כתיבה שצריכים לחתום ויהיו עדות גמורה, הרי אין מצטרפים שניהם יחד לעדות, כמו שאין מצטרפים לעדות עדים שלא ראו יחד. והגמ' דוחה ד"ל דס"ל כרבי יהושע בן קרחה שפירא בזה אתר זה היה עדות.

פסק ההלכה במחלוקות רבי ורשב"ג

לרבי אבא הלכה כרשב"ג, שאם ביטלו בפני ב"ד אינו מבוטל (שהרי רבי הודה לרשב"ג), וכמו שמצינו שרבי הודה לטעם א"כ מה כח ב"ד יפה ואמר שייכים שפחתו או הותרו שנתן אין המכיר בטל), והלכה כרבי שאפשר לבטל זה שלא בפני זה. וכתבו התוס' (ד"ה אמו) שאף שלשית רב יוסף אם ביטלו אינו מבוטל, מ"מ ר"ב מנגיד אמאן דמבטל גיטא, משום שמוציא לעו על הגט.

וכן סבר רבי אושעיא דמן אושא שכפה אדם לשלוח שלוחים לגט עד שבת רוצה אני, וכמו באופן שהדיון שייצא ויתן כתובה, ואמר להם להתחבא, ומבואר שאם ביטלו בפני ב"ד אינו מבוטל וכרשב"ג, דא"כ מה יעזרו להתחבא, וכי מבואר שאפשר לבטל זה שלא בפני זה, ולכן לא היה מספיק שלא יהיו ביחד, דיבטל כל אחד שייצא בפני עצמו עד שיבטל את כולם. תוד"ה לבידור.

אבל לרב נחמן הלכה כרבי בשתייהן (שאם ביטלו בפני ב"ד מבוטל, ואפשר לבטל זה שלא בפני זה). והלכה כרב נחמן. ואף שרב נחמן מודה לטעמו דמה כח ב"ד יפה, וס"ל שיתומים קטנים שהחלקו בכנסת אביהם ע"י אפוסרופוס שהעמידו להם ב"ד אין יכולים למחות כשהגדילו (ולשמאל יכולים למחות), התם הוי ממונא והפקר ב"ד הפקר, והכא איסורא דאשת איש, ולא הפקיעו רבנן קידושין מטעמא דמה כח ב"ד יפה.

דיון יתומים אבל חלוק ירושה - לרש"י האפוסרופוס שיש לכל אחד בורר לו את חלקו, כגון לית' (תורה ב"ד דין) ב"ד חולקת את הירושה משום שצריך שומת ב"ד, ויהי האפוסרופוס היא לשמור לכל אחד חלקו בפני עצמו. שהרי עד עכשיו היה שומר הכל יחד, וחלוקה הוא ע"י גורל, ובדבר ששייך בו גוד או איגוד אין חולקים, וכשהגדילו אם היתה טעות פחות משתות מודה שמואל שאין יכולים למחות, אבל בירושת יכולים למחות. עוד כתבו התוס' (ד"ה יתומים) שאם אחד רוצה לחלוק את השני אינו רוצה אין חולקים, ואם השני לא בפניו חולקים.

ל"ד. ביטול שליחות הגט ע"י גילוי דעת

שליח שהתעבב מלמסור את הגט לאשה, ואמר לו המשלח 'ברוך הטוב והמטיב' שלא מסרת לה, לאביי לא בטל הגט ויטל למסור לה למחר, ולרבא בטל הגט, ומחלוקתם היא אם גילוי דעתא בגיטא שאינו הפך בטליותו זו מילתא לא לא. והלכה כאביי.

רבא למד שגילוי דעתא בגיטא מילתא ממועשה שהיה שרב ששת כפה אדם לתת גט, ואמר המגורש שרב ששת אמר רבי שמעתי לבטל את הגט, ורב ששת הצריך לכתוב גט אחר, ואביי מיישב שהרי רב ששת אינו יכול לבטל גיטין ואין כאן אפי' גילוי דעתא שהוא עצמו רוצה לבטלו, ובכרחו שביטול בפירוש ואמר כך משום פחד.

ל"ג. פרויבול (מסור שטרותיו לב"ד, דלא קרינן ביה לא יגוש כיון שלא הוא תובע אלא הבי"ד). אומר מוסרני בפניכם פלוני ופלוני הדיינים במדקום פלוני וכו', והדיינים חותמים למטה או העדים, ואין הבדל אם הגט כתוב בלשון דיינים בי דינא הוינא ואתא פלוני וכו' וחתמו עליו עדים - איש פלוני עד, או שכתוב בלשון עדים - דוכרם סהולתא וכו' וחתמו בלשון דיינים - אי פלוני דיון, ובדשניה הגט כשר. (רב נחמן ורב ששת מדייקים מבריייתא זו כדבריהם לענין אם צריך שנים לביטול הגט או שלשה).

תקנת רבן גמליאל שלא לבטל בפני ב"ד

בראשונה היה עושה בית דין ומבטל בפניהם ולא בפני השליח או האשה, התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהיו עושים כך מפני תיקון העולם.

לרבי יוחנן טעם התקנה הוא כדי שלא יהיו ממוזרים, דס"ל שמבטל בפני שניים, וממילא אין לדבר קול, והאשה לא תשמע שבטל, ותינשא, ויהיו בניה ממוזרים.

וריש לקיש סובר שביטול בפני ב"ד הוא בפני ג', וממילא יש לדבר קול ואין חשש שתינשא ויהיו בניה ממוזרים, וטעם תקנת ר"ג הוא כדי שלא תהיה האשה עגונה, דכיון שצריך לטרוח לילך אחריו או לשלוח שליח כדי לבטל, לא יטרח כדי לעגנה. וכתבו המוס' (ד"ה רבי) שהתקנה ספק פה אף בפני ג' לית ליה קולא ואינו גובה ממשועבדים, דמאן דידון בעצמה זיקו, ומאידך גמבוך שדחו בפני ב' עדים גובה מנכסים משועבדים אדית להו קול, ומ"מ בעט בגט גילוי מילתא טפי.

אם מועיל בדיעבד ביטול בפני ב"ד

לרבי מועיל ביטול בפני ב"ד, דאע"ג דעבר אתקנתא דר"ג בטל שליחתא.

ולרשב"ג אינו מועיל לבטל או להוסיף תנאים, דא"כ מה כח ב"ד ל'א תקנת ר"ג יפה, ואף שהמאדורייתא הגט בטל, יש להכמיס כל לתקן שלא יהיה בטל בטל, דכל שנתקן אדעתא דרבנן מקדש שיחולו הקידושין כדת משה וישראל שהתקינו הכמי ישראל, ואפקעינן רבנן לקידושין מנינה, שאמרו שאם יש גט אבטל שפיקעו קידושין, וע"מ קידשה, ולא רק קידושי כסף ומטל שהמטות הם מתנה, אלא גם בקידושי ביאה שווה לבעלת בעילת זנות, ואין לביאה שם קידושין. שהרי קידש על דעתה, ודעת הביתוי של ר' ישי' שבקידושין כפי נחמה חם שביטלו משום שקידושי כסף דרבנן, כיון דקלא תכוב לביאה אלא מג"ש, אבל קידושי ביאה שהם דאורייתא היא קיון קידושין על פירוש זה שהרי ג"ש דאורייתא היא, ועוד דא"כ היא שוויה רבנן לבעלתו בעילת זנות כיון דהוי דאורייתא. אלא את הא דאורייתא, ויכולים לקעו מנפי שבשעת קידושין תלה בדעתם. וכתבו התוס' (ד"ה ואפקעינן) שמי שאשתו זנתה ושלה לו גט וביטלו ב"ד, דאפקעינן רבנן לקידושי מניה, א"כ האשה פטורה ממינה, ומ"מ לא הוי התרתא ספק דאזלין בתר רובא שלא יעשה כן, וכמו שבנינו לא הוי התרתא ספק א"פ שיכול להשאל על זירותו), ואנאם אם יודעים שביטל את הגט בניו שאשתו לא תתחייב מיתה, לא הפקיעו הכמיס את הקידושין, כדי שלא יהיו גנות ישראל פרויבא בעידיהם.

ביטול שליחות בפני חלק מהשלוחים

מחלוקת רבי ורשב"ג - אמר לעשרה כתבו גט לאשתי, דכל כמה שלא אמר כולכם אחד כותב ושניים חותמין, לרבי יכול לבטל זה שלא בפני זה ואין כאן עקירה לתקנת ר"ג, ולרשב"ג אינו יכול שאף זה מן התקנה, ואם ביטלו אינו מבוטל דא"כ מה כח ב"ד יפה. והתוס' דנים (ד"ה רב) אם לא לרבי יכול לבטל אחד מהשלוחים, או שצריך לבטל בפני ב' א' יכול לבטל זה שלא בפני זה.

ל"ג. ביאור מחלוקתם - רבי עדות שבטלה מקצתה לא

בטלה כולה, ויכולים האחרים לכתוב ולתת את הגט, ולא תיקו ר"ג בזה שאין בזה תיקון העולם. ולרשב"ג עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אפי' נשתירו שניים, ויש לחוש שהאחרים לא ידעו שביטול ויכתבו ויתנו ויתרו שאין להם אש עלמא.

ואב"א לכו"ע עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואין כאן גזירה, וטעמא דרשב"ג משום דמילתא דמיתעבדא באפי' עשרה צריכי בי עשרה למישלפא ואין הביטול הל' עד שיבטל בפני כולם, ואפי' אלו שביטל בפניהם יכולים לכתוב, דכיון שהמורה הכמיס לתקן שלא יועיל הביטול כלפי האחרים, תיקנו שלא יועיל הביטול לכל. תוד"ה צריכי.

מחיר שנת בכבוד יחיד



אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה
בעידודם ובביטחנם של מלון ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זרזון בדיני המהדר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

פינת הריבית

לאחרונה מופצת הצעה להשקיע מעות מעשר כספים בשוק ההון עבור נישואי הילדים, בתקוה שהקצן תגדל ברבות הימים ובכך יתרבה הסיוע לנישואיהם.

והנה בחרו שאין לסמן מעות צדקה בהשקעות העלויות האוסרות, ואף אם יש אנשי מקצוע שיתמסקים עם הכספים ואוחרים שלמרות שיש הפסדים בכ"ו בתפקדה לשנים רבות ישנה סטטיסטיקה שמרורה, מ"מ הרי עלול להפסיד אם יפסיק את ההשקעה בזמנא שפיל. ואולי יועיל אם יקבל על עצמו שלא יפסיק אלא בזמני גיאות, וצ"ע.

איברא דבלא"ה אי משום הא לא איירא, כי יוכל להשקיע בלי להקדישו לתנועת, וממילא מנ"מ, אם חייב מעשר כספים (יו"ד רמנ) הרי שבמדינת ואובד חייב באחריותו, שהרי עדיין לא נתן, וכן הדין אפי' אם פטור מדינא [שאין לו כדי פרנסתו (ש"ך יו"ד רמח א)] ובז"ו נתג עלול מעשר כספים ולא אמר בלי נדר. ואם פטור מדינא ואמר בלי נדר, וא נשאל על נדרו או סומך על התרת נדרים שבע"ה, הרי שביאנות אינו חייב, ואין כאן הפסד כספי צדקה שהרי לא הוקדשו. אכן נמצא שצדה לתת מעשר כספים ולא נתן, ואם ירצה להתחסד יפירש שוב.

ברם אינקווא דדינא פירא, דמ"ח שחייב בפנינו [אם כי אינו אלא ממונהא מרנב] בש"ח מותר"ם מסתובבר ס" עד, ובא"מ (ארע"ו ג' מג) 'מנומלות הגדולות שרובים הממים שיעשו כל כן אדס', או שעכ"פ רוצה לממדת סיוודת לקיים ענין זה, והאי צריך לתת לעניים שלפניו ולא לשמור למה שיצטרכו בניו בעוד שנים רבות. ואף שמוצד ההשתדלות המוטלת על האדם בזמננו נכון לראות את הגדול והחסון כפי האפשר לצרכים עתידיים הידועים מראש, מ"מ א"ו מתוי לעכב צדקה מעניים שלפניו.

וגם שנתוה לתת מעות כספים לקרנות יתומים לצורך נישואיהם בעתיד [ובגון ארגון 'ערבים וכו'], י"ל משום שמרוביחיהם הוא כיוס רגיעה ולא אלמנה או האלקן בכך שיש קרן קיימת העשויה לעימה לשהיא ילדיהם, וממילא יש בהו קיום צדקה בהוה [שיכודעו בלעדיה יוצרכו להתבזות לפרסומם כבדו שיתרמו לצורכם העתידי], וה"ה דשרי לכל ענין עתידו לעני שבאמת נוצר זאת וליצרכו עינה והוא י"ד מחסורו, א"ן לא כאשר הרגיעה הנצמרת היא לנתון הצדקה עצמו, כי צדקה זו לא נועדה לצרכו אלא לצורך זולתו.

וגם שהיה הדין כל פוסקי דורנו לשמור כספי מעשר עיר בנשואי הילדים את הרב באופן שמקיימים בהם מצות צדקה גם היום ע"י שמועלי אותם. או מפקדים בגמ"ח ששלוח אותם.

וביותר שבספר אהבת חסד (ב יח) כתב שלכתחילה זוהי הדרך שיבויר לו לאדם לצאת יו"ח מצות חסד בתמימות ע"י שפירשי שליש ממעשרותיו להעניש ה' (עיו"ש פט"ו) בתפקדה בגמ"ח עדיפה שאין דומה מרובים הוואה למועטים, והכל נוקף לאכמותו כי בלעדיה לא היה העני מונע ליתון]. והנה כתב שם הטעם 'כי עניים שצריך לתת להם מתנה מצויו יותר', ויתכן שכמה-יש שבמראה הצדקה ליהלואה מצוויים לא פחות מהצמרים להתנה - ישנתה השיעור, ואולי מש"כ ישנם רבנים המייצעים להפרישי הלהואה חצי מנכסי' המעשי.

ובהו אין נפקותא אם מפקדי בגמ"ח שכל מטרותו הלהוות את הקדשות, או שפוסקדי בגמ"ח מלווה את כספי התפקדה ובנסיף מזהה את המפקדי בטובת הגאא בדמות הלהואה עתידית לבנו, געמ"פ כספי התפקדה משמושמים למצות הלהואה שהיא צדקה גדולה, ונפרט כאשר הלהואה היא פחיות המפקדי שמונצא הוא עצמו מקיים בהם מצות הלהואה, וכבר כתב הט"ו ריש סי' רמט שאין איסור במה שנתנה מכ שהרי בכל מעשרי ש טובת הגאא בעליהם.

עוד יש להעיר כי המנפה את מעשרותיו להשקעות לצורך נישואי הילדים הרי שאף אם מפרשי את הכספים לשם צדקה מ"מ לבא"ן כל שלא ינתנו לבלעדיהם בפועל לא מתקיים בהו 'בהונתו', כפי לשון התבות (מלאכי ג' e) 'הבאו את כל המעשר אל בית האוצר והיו טרף בתי'ו בהונתו, ומש"כ במקפדי בגמ"ח אין מיד כשמולוה מתקיימת הוה נתינת צדקה, וכלשון הר"מ בסה"מ (מנצוה קצו) גבי הלהואה 'שמצוה זו היותר חזקה ויותר מחויבת מכל מצות צדקה'.

וכבר אמרו גדולים יז"ע כי ההשקעה היותר טובה היא התפקדה בגמ"ח, שהרי במשהו ריש פאה מופרש שמועלי חסדים היא מן הדברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה.

אביי למד שגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא מועשה שהיה שאדם אחד ביטל כמה פריטא, ואמר רב יהודה שישמו העדים קרי - קניניה יוק של דלועין) באוזניהם שלא ישמעו את הביטול, ורבא מיישב שאין כאן גילוי דעתא דשמא רץ אחריהם לזרזם בנתינת הגט.

ועוד מביא אביי מעשה באדם שאמר שיחול הגט אם לא יבוא עד ל' יום, ופסקיה אומר, ואמר זוטא דאתא, ואמר שמואל שלע בטל הגט. ורבא מיישב ששם אין חונתו להפקיע את הגירושין ע"י ביטול הגט, אלא לקיים תנאו ועי"ז להפקיע את הגירושין.

הנותן גט לאירוסתו אם לא ישא אחר ל' יום וטרך בצרכי חופה, ולא שאמר שאם לא ישא עד א' יום הגט, ואמר שהווא אמר א' ניסן, אינו יכול לטעון שהווא אוסר, דאין אונס בגיטא, אלא דין זה תלוי אם גילוי דעתא בגיטא מילתא או לא, והיינו לסברת אביי, אנונס רבא עצמו מדרה דהו גט, כיון שלא בא לנטל את הגט אלא לקיים תנאו. תר"ה ואי.

ל"ד: **כתובת השמות בגט** - בראשונה היה משנה שמו ושמו שם עירו ושם עירה שהיה ב"ב מקומות היה כותב את השם שבאותו מקום, התקין ר"ג זקוקן שיכתוב שאין פלוני כותב שום שיש לו אשה פלונית וכו', מפני תיקון העולם שלא יוציאו לען על בניה מהשני לומר שאנום אינה מנורשת, ודין זה הוא דווקא כשהרוחק שיש לו ב' שמות, אבל בטתמא לא, ואפי' נתברו אחיך כשיש לו ב' שמות כשר, אלא לנו אלא של שקרא הוא לעצמו בפניו והחזיק בו. ואם שם אחד הוא המצוי יכתוב את השם העיקרי וכל שום שיש לו, ולא איפכא.

וכתבו החסו' (ד"ה לכל) שמופסי' גיטין של ה"ג משמע שכותבים בגט את השם ויכל שום שיש לו, ולר"ת צריך לכתוב אני פלוני דמתקרי קן וכן. ובזמננו לעבודת כוכבים ייתכן רק שם של יחידות וכשר להתחלה, דאפי' גר שגירש שב' הנשים' כשר. עוד כתבו החסו' (ה"ה רותא) שדווקא כשהחוק בשני שמות, שם אחד במקום התנביו ושם אחר במקום התניה, אבל בהרוחק בב' שמות במקום אחד כשר בדיעבד אפי' באחד מהם ואפי' בכינוי, אף לכתחילה צריך שם בהוה לכתוב את ב' השמות, ואי"ב השמות יודיעו וליכא לען (קודעו בשריותו), אי מני היכא כמכינוי דומה לשם, דזע"ז אלא לכתחילה אף בכינוי. עוד כתבו החסו' דמסויין משמע שהשם העיקרי הוא שם מקום התניה, והמתוספתא משמע שמוק הכתיבה הוא העיקרי.

מפני תיקון העולם

במתני' לעיל (ל"ב). נתבאר שרבו נגמלאו הוקן תיקון שלא לנטל גט בפני ג"ג מפני תיקון העולם, וכן נתבארה (ל"ד) הקמתו בענין איה שהיה כותב בתנ"א, ואגב זה יובאל לען [עד פ"ח פרק הגיזקין דף ס"ב] תקנת נוספת שתיקנו החמייס מפני תיקון העולם וכדומה, וכדלעת'ן, צוויין כי תחילת פרק ראשון ותחילת פרק יש בבקו ידא אמירת בפני נכתב ובפני נחתם ע"י שלוח הגט, שגם זה תקנת חמייס.

ותקדים מספר כללים בענייני תקנות החמייס:

כתב' 'ושמרתם את שמותי' ודרשו החמייס עשו שמירת למשמורת, והיינו לאסור דברים שעל ידם עלול האדם לעבור על איסור תורה, וכתבי' נמי 'על פי התורה אשר יורו ועל פה ה' אלוהיך' אמרו רב העטשה, אל תסור כן ודבר לא יגידו לך מן שמיא, והיינו שהחמייס צריכים לאסור דברים כדי לשמור על מצות התורה, ואיכאא במתני' (ריש גמון) שאנשי כנסת הגדולה אמרו 'ועשו סייג לתורה', וישראל מצויים לקיים דברי חמייס, ואיתא בגמרא (ברכות ד) שהעובד על דברי חמייס חייב בתיבה, ואיתא בגמרא (יבמות ז') שב"ד מניין ועושין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה.

ומלכד מה שהחמייס אסרו פעולות מסוימות כדי שלא יגעו לאעוסי אורחייא, עוד מצוינו שזרזו החמייס באופייס מסוימים שלא לקיים מצוה, כדי שלא יעבור על איסור דאורייתא שבא ובל תעשה, (כגון שלא לתקוע בשופר ב"ה שחל שבטא שמוא יבוא לטלטלו).

יש תקנות שהן מצות עשה מבריי סופרים, כמו מקרא מגילה, הדלקת נר חנוכה, וקידוש והבדיל ע"ה מר' עובד.

עוד מובאר (יבמות שם) שלמיגוד מילתא אפילו לעבור על מצוה מן התורה, אם זה הוראת שעה כמו מה שהיה עם אליהו בחר בהרמבל, יש לשמוע.

יש מקומות שאיסורים דרבנן מחמירים ייתר מאיסורי תורה, משום שדברי תורה אינם צריכים איסור חזק ודברי סופרים צריכים (יבמות פ"ה). אנונם באיסור דרבנן הולל הוא לפיכא דרבנן לקולא.

גם בענייני ממונות יש כד ביד ב"ד לחייב או לפטרם וכדומה, וזה מועיל משום שהפקד בית דין תפקד, ונתקלו הראשונים אם בכוחם רק להפקיע, או גם להקנות.)

גם בענייני קידושין יש מקומות שחמייס תיקנו להפקיע קידושין, ומבואר בגמרא (לעיל ל"ב). ובקידוש (מקומות) שזה מועיל מכל מה שהתקדש את שהוא מקדש כדת משה וישראל, והחמייס אומרים שקידושין אילו לא הלים, (ובקידושי' כסף שייך גם להפקיע את מעות הקידושין).

תקנות החמייס המבוארים בגמרא (גיטין ל"ב - ס"ב):

א' שלא לנטל גט בפני ב' (ל"ב), ב' אלו שמות חותבים בגט. (ל"ד) ג' נתינת אלמנה מנכסי יתומים. (שם). ד' תימית העדים בגט. (שם). ה' שרובול. (שם).

כמה תקנות בענייני עבדים נעניים: א' עבד שנשבה ופדאוהו יצא אחרות (ל"ו). ב' עבד שעשעא וברו פתוחין ושרוריו שלא יצא מלי' לכתוב שטת על דמיו (מז). ג' יש להשריז מן שפוחין עבד והציין בו חורין. (מ"א). ד' שהמוכר עבד לעבדיו או לח"ה א"י פחותו. (מ"ג).

עוד תקנות שהיו נכסיהם א' אין פודים את השבויים ואין קונים ס"מ מן הנכרים, יותר מכדי זמיהם. (מ"ח). ב' אין מבררין את השבויים. (שם). ג' המדינא לא אשתרו מהם שום עליה שם ער שביניה או משום שהיא נודדת ונזרית לא יחיו, (מ"ט). וכן יתבאר אחרו לחיורין אשה שבעלה גירשה מפני שהיא אילונית (מ"ה). ד' אין פודים מי שמכר עצמו ובניו לעב"ה (מ"ו). ה' המוכר שדה בארץ ישראל לכבוי צריך לקנות ממנו ולהביא בכיורים (מ"ז). ו' ניקן גובה ערידת ובעל חוב בינתיב ואלמנה אשה מביורת. (מ"ח). ז' אין נפדעים מנכסי' שולפדיים במקום שיש נכסים בני חורין, ואפילו הם זבירות (שם). ח' אין נפדעים מנכסי' יתומים אלא מן הזבירות. (ש"ח). ט' המוצא דברים וסופים שלא גזיבם אותם מנכסי' משועבדים. (שם). י' המוצא מציאה לא ישבע. (שם). י"א אפרוטופוס וכדומה כיריים לעשר את פירות היהומים, ומתי אפרוטופוס ופירות השבע. (נ"ב). י"א האדם והמומקע והמנסך יהיה חייב מבזיו ופטור בשוגג. (נ"ב). י"ב הגונג קורה והכניסה לבניו משלם זמייס מפני תקנת השבים. (נ"ה). י"ג תסאת הגזולה שלא ידוע הדבר לריבם מכפרת. מפני תקנת המזבח. (שם). י"ד דין קרקע שנכרי גזל מישראל (סוקריקין נ"ה).

תקנות מפני דרכי שלום: א' כהן קורא ראשון ואח"כ לוי אח"כ. ישאל. ב' אין מנערים עירוב לבית אחר. ג' גור הקרוב לאלמה מתמלאה אשון. ד' אח"כ מלז במצודות היה ועופות ודגים, ובנציאת חרש שוטה וקטן, ובעני המנקף בראש הית. ה' לא למחות בעניי עכ"ם הלוקחים לקט שכחה ופאה. ו' כללי היריוחן של אשה משמנה שהיא מעמי הארץ. ז' החוקת יד נכרים בשביעות ושאלה בשלומם.

ולהלן (עד ס"ב). יבואר א פרטים בכל ת"ה אלו מודרנא, ואילו טעם תיקנו החמייל כל תקנה ותקנה, ועוד חרבה פרטים בתקנות, א"ו אח"כ (ס"ב) הנמוגא חרות לדיני שליחות בניסין (שבעצם מתחילת גיטין עיקר הסוגיות ועוסקות בגט שהובא ע"י שליח).

היאן אלמנה נפרעת כתובתה

אב שהיה חייב בחיי' ממוון לאחרים, גובה הבעל חוב את החוב מנכסי המת (כמו שנוהבו מלקוחות פקועו את הקרקע אחרי שהשתעבדה לו), מכלזו לא מצוה על היתומים לעבור חובות אביהם כגן כשהנכסי לא משועבדים לבעל חוב. אנונם אין נפדעים מנכסי היתומים אלא בשבועה, (כמו שהאב אינו יכול לומר שישבע לו מכל פירעו, וטוענים זאת ליתומים משום פתח פין אפילו). ולהלן יבואר מה האלמנה צריכה לעשות בשביל לגבות את הכתובה מהיתומים.

אלמנה אינה נפרעת כתובתה מן היתומים **אלא בשבועה** שפדע אלא נתקבלה כלום מכתובתה, וה"ה לא הנפרע מן היתומים אינה נפרעת אלא בשבועה, וקמ"ל שלא התיקו לכתוב באלמנה משום ח"נא - כדי שהאנשים ימוצא חן בעיני הנשים לעימא להם, וכמוהו החסו' (מ"ה אוף) שאף שחוקה אין אדם פורע חוץ זמנו, וזמן פרעון כתובה הוא אחר מיתה, מ"מ כיון שיש לה בתנאי י"ד היישין שמוא צריי אהפסכה.

ל"ה: **נמנעו מלהשביעה** משום שראו גדול העונש על שבעוה (שאלמנה איה הניחה דינר שקיבלה לשמור בכד קמח, ואפאתו בפת נתתו לעני, ושבעה עשר בלמה שנתה ממנו כלום, ומת אחד מבניה, לפי שחכמה את הקמח של מוקם הדינר, ואף שהנשבע על שקר באנוס פטור מקורבו ועונש, מ"מ בפקדון צריך להחזיר יותר לשלמה חובט שניא יבוא לדיי שבועה. (תור"ה לא). ומ"מ חשיב כמו שנשבעו היתום שהרי היא שוגגת), ואלמנה יש לחוש שהיא מורה הרת בכד בדין כי שטורחת עבדו היתומים וסבורה שנטולת שכר שטרחתה ולא עבור פרעון, וממילא כיון שלא היו משביעים אותה היתה מפסידה את הכתובה.

ואנונם **גרזשה** שאין לה הוראת הגהה שמשביעים אותה, ומה שמצוינו שפסקה בארץ ישראל על אחת שקיבלה את שטרותה ותגבה כתובתה, הואו גט יבמין הוה שנתן לה היבם לפוסלה על האחים, ובאא לגבות מנכסי בעלה הראשון שהתאלמנה ממנו. וש"י. וכמוהו החסו' שבאופן זה היה גובה כתובתה עד החליצה. והחסי' ביארו דאדריי רישבי'ה ויגרשה ריבם, שבתורה על כספי בעלה הראשון.

התקין ר"ג שיהיו מדירים את האלמנה כל מה שירצו כגון שאתסור על עצמה פירות העולם אם נתקבלה משוה מכתובתה, ואינה חשודה לעבור על הגדר, וגובהה **כתובתה**. וכתבו החוס' (ד"ה דמוריא) שהטעם שהתדיפו לירודה הוא משום שהעונש שבעוה קרובה, וכמוהו הדשאתה בזמן הזה התיקו גרם במקום שבועה, שלא עלה העונש גדול כ"כ. עוד כתבו החוס' (ר"ה ונודתה) שאין היתר נודת שהאסור בכל פירות העולם אם בקבלה מכתובתה, דהוי **נדר ש"א"א לקיימו**, דעוברת בלאחר בכל יחל, ומכאן ואילך מותרת, וממילא אינא חוששת לזה כיון שאינא באיסור כל ימיה, ומכ"מ היכא שבעתה שיהי שרף לקיימו. אף שאי"כ א"א לקיימו, אין האיסור אלא כשעובר על הגדר.

ומ"מ משביעים אותה **מחוץ לבני"ו** שהיא שבועה דרבנן בקבלת אורו בלא נקית שפין אין ועונשה חמור כ"כ משא"כ שבעה בב"ד שהיא בנקיטת שפין. (וחתולקו בן דאורייתא לרדבנן זה כיוני נרות. תור"ה לא) ולישנא בתרא לרב אין משביעים אלמנה אף חוץ לבני"ד, וכן לא הוי מדירים אלמנה, מפני שבזמן רב היו הנדרים קלים לעבור עליהם.

ואם **קפצה** האשה ונשבעה מודה רב שגובה כתובתה הואיל וקפצה שבעה.

רב רב רב הונא לא הגבה בתובה לאלמנה כשיתר רב, וגם לא נתן לה מזונות כדברי שמואל שהתובעת כתובתה בב"ד א"ן לה מזונות כיון ששילתה דעתה שהיא רוצה להשאל, ובכתובה כתוב זאת תהא יבוא ומייתא נכסי' לא ימי מגירא ארמולותין בבית"ד היינו כשהיא אלמנה בשביל לבדו, ואנונס כל מה שאי"כ ארמולותין כוריינה

יצא לחרות, וליא מוֹשֵׁעַ בִּרְכַּהּ בַּלְטָלָה, שׁהרי יש כמה מצוות עשה כמו סוכה ושלש פגועים מנוכרות עליהם, אלא משום שאין הדרג שבועדים מניחים תפילין, תורה'ה כשרבו.

דין האומר לשונות שחרור בשעת מיתתו-

האומר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה יורשים, לרב דימי בשם רבי יוחנן כופים אותם לשחררה, ושאלו רב אמי ורב אסי למה, והרי בניה בעדים, דאין כוותיה אלא שלא יטריחיה בעבודה. ואמנם משמע שאם האב היה אומר **לשון שחרור** כהן הני את בת חורין, מודים רבי אמי ורבי אסי שכופים את הירושים לשחררה, והא דמשמע לעיל שהמפקיד עבדו ומת א"צ גט שחרור, ולישם אי נמי הכא גירי גט שחרור מדרבנן, שלא יאמר לו עבד' אתה. תורה'ה הא.

האומר בשעת מיתתו פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח ועישו לה קורת רוח, רבי יוחנן כופים את הירושים לעשות לה קורת רוח ואם רוחה לא נתקרה עד שמשחררים אותה צריכים לשחררה, משום שמוצוה לקיים דברי המת.

הפקעת קנין האיסור בעבד, כשכבר פקע קנין הממונ-

המפקיד עבדו, ללישנא קמא דאמימר אין לו תקנה אפי' בטטר. רשי' מפרש שאסור בשפחה ובבת ישראל, והתוס' (ד"ה אהור) מוכיחם שמוטרי בשפחה, ואין לו תקנה הינה לתירווי בבת חורין. דכיון שבפוע אינו קנין א"א' להקנות לו את האיסור.

ולישנא בתרא אמימר **במפקיד עבדו ומת**, שאין הירושים יכולים לתת לו שטר שחרור דאין אדם מוריש קנין איסור לבניו, דאין יורשיה אלא בדבר שיש בו ממון. ולפי לישנא זו לא אמר רבי יוחנן לעיל שאם אמר בשעת מיתתו שלא ישתעבדו יורשים כופים אותם לתת לה גט שחרור, אלא איירי שאמר שיעשה לה קורת רוח ובהא לא פקע הקנין כמון אלא תלה הדבר בירושים.

רבינא סובר שיכולים הירושים לעתוב גט שחרור גם כשלא ירשו את הממון (ואיירי במכרו ישראל עבדיהם לעכו"ם ותנן המוכר עבדו לעכו"ם יצא לחרות ומתו העכו"ם וישראל) והלכתא כרבינא.

חצי עבד וחצי בן חורין של קטן- מועשה בעבד של שניים ששחרר אחד השותפין את העבד, והלך השני והקנה את חלקו לבנו כדי שלא יכפוהו לשחררו, ואמר רב פפא שימנו אפוטרופוס לקטן שיברך כמה יפה לימכר בשוק בדמים מעולים, שהרי צריך העבד לכתוב שטר על נמי דמיני ויקשקש לו העבד בדמים מועטים, ויכתוב לו גט שחרור, ויתנוק זה הגיע לעונת הפעוטות דמקח מקח וממנו ממכר במטלטלין. אבל בלא זה א"א לכפת קטן, והאפוטרופוס אינו יכול לויצא בעדים לחרות ולא לחוב לתומים. רשי' (התוס' ד"ה ומת) כתבו שהאפוטרופוס משחרר את העבד, והפקידו ביד' את העבד ותגנוהו לאפוטרופוס כיון שעשה שלא כהוגן להקנותו לבנו הקטן, והדמים הם משום שאינו נכון לעבור על דעתו של הקטן. ולר"ת אין השחרור מוקדם משום, קחו והאפוטרופוס יכול לשחרר בדרך מכירה, והדמים הם שיהו שלא היה כאותם שהתנוק צווח אינה רוצה בכיירה, וצריך גט שחרור מדרבנן, כדי שלא יאמר לו עבדי אתה. ולקמן (מי"ב ד"ה יום הק' התוס' מה מוחש שוקה לבנו, והרי כיון שכופים לשחררו מנשי ידיו שלו, ושמתה הקנה לבנו קטן ששחררו הבירו.

גז' אלו לשונות מועילים לשחרור ומתנה-

לשונות שחרור- הכותב בשטר עשיתי פלוני עבדי בן חורין, כתב אעשין בן חורין, או ארי' הוא בן חורין, נעשה בן חורין, ואם כתב אעשין בן חורין, לרבי קנה, דכמותו עיעשהו בן חורין בשחירו זה, והרי פסי' לו שטר, ולחכמים לא קנה, שאין זה אלא הבטחה. אבל הריבא שאמר לשונות אלו ולא כתב אינו בן חורין יכול לחזור בו, אא"כ קנו בחליפין דמניה כמו בכסף או בשכיר מרע, וי"מ שמדובר באמירה וקנה הממונ וצריך שטר בשביל האיסור, ורשי' שואל דהו שייך רק בעבד ולא בשהד.

לשונות מתנה- כתב נתתי שדה פלונית לפלוני, נתונה לפלוני, הרי היא שלו, קנאה. ואם כתב אתננה לפלוני, לר"מ קנה, ולחכמים לא קנה. והביאור כגל' לבני שחרור.

דין מתנה ושחרור כשיש החכשה בין המקבל-
האומר שעשה את עבדו בן חורין והעבד מכחיש, חוששים שבמא זיכה לו גט חירות ע"י אחר וחי' לאדם שלא בפניו. וכתבו התוס' (ד"ה היישין) דהאי היישין הוי ודאי. אבל אם האדון אומר שנתן את השטר לעבד והעבד מכחיש, הודאת בעל דין כמאה עדים,

הנותן יכול לחזור ולזכות בו אם ירצה. וכתבו התוס' (ד"ה הודאת) שאף שגם הנותן מודה, י"ל שחשב שקיבל את השטר והעבד אל קיבל.

האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתן לי, חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר, ואם הנותן אומר כתבתי ונתתי לו והמקבל מכחיש, הודאת בעל דין כמאה עדים, דאמרינן שהנותן טעה וחשב שהנותן קיבלה. ולענין הפירות אם המקבל עצמו אומר שלא קיבל, פהיתו לו הנותן, אבל בבנו (ה-שהמקבל ע"ם והבן אומר שאביו אי קיבל), משלשים את הפירות, שמא יבואו עדים שמכרה לאביו.

עבד שעשאו רבו אפותיקי, ונשתחרר

עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחר שינכח חובו ממנו, יש לדון האם האדון יכול לשחררו, או שאינו יכול שהרי הוא מושבעד למלוה, ואי נישא שחל השחרור יש לדון אם הלוח חיוב לשלם למלוה על מה שהפקיע את השעבוד מתעבד, וכן יש לדון האם המלוה יכול לשחררו, ויש מקומות שהכמים תיקנו לכתוב לו גט שחרור, וכדלהלן.

מתני- עבד שעשאו רבו אפותיקי- (אם לא אפרע חובך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבות) ושיחררו, שורת הדין אין העבד חיוב כלום, אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על דמיו, ורשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר.

ביאור הדבתיים-

לרב איירי שרבו ראשון שחררו, ומדינא פקע השעבוד למלוה, דהקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד (שאם עשה שורו אפותיקי והקדישו פקע השעבוד, ובחזקם אם לוח מנכיר ושתעד את החמץ ולא הרחינו אפס, איסור חמץ מפקיע את השעבוד, והוי חמץ של ישראל שעבד עליו החמץ, איסור באסור בהתנא), ואמנם כדי שלא ימצאנו בשוק ויאמרו לו שהוא עבדו ויוציא לעו על בניו, תיקנו שהמלוה יכתוב לו שטר שחרור, והעבד יכתוב שטר התחייבות על שויו, והמשחרר אינו חיוב כלום דס"ל דמזיק שעבדו של חבריו פטור, ואיירי באמרו לו אין לך פרתין אלא מזה, ולכן לא גובה מטארא נכסים (תורה'ה במזיק). ולרשב"ג המשחרר כותב את השטר, דס"ל דמזיק שעבדו של חבריו חיוב. ולא מוקי פלוגתיהו דינא דגרמי, דגם הפוסט בגרמי אפשר דמחייב במזיק שעבדו. תוס' שם.

הפקעת השעבוד ע"י הקדש ומל- לרשי' דזווקא קדושת הגוף למוזב (שאין לה דמיון) תוס' מפקיעה את השעבוד, אבל קדושת דמיס (יש לה דמיון) אינה מפקיעה שעבוד, וכתבו התוס' (ד"ה הקדש) דהא דיכול להקדיש משום דס"ל בדעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה וחשיב ברשותו של מלוה, ואבוי דס"ל למפרע הוא גובה, יתירך כעולא, וכגון שרוצה לסקלו בחייו. עוד כתבו התוס' שאם מת או שעשאו ע"ז נמי פקע השעבוד, והוא בכלל הקדש, וכמו אינו מפקיע שעבוד אלא מדרבנן משום פסידא דלקוחות, כיון שאין קול לאפותיקי של שיה (משא"כ בעבד). עוד כתבו התוס' שאלה הווא אסור את נכסי כקונם על המלוה, אלאמה רבנן לשעבדויה דבעל חוב שלא יפקע השעבוד, אבל כשנאסר על כולם לא אלאמה לשעבדו.

מ"א לעולא איירי בשחררו המלוה, וכוננת המשנה שמדינא אינו חיוב במצוות שאין העבד חיוב בהם, דכיון שאינו קניו לו אינו יכול לשחררו, אמנם כיון שיצא עליו שם בן חורין דמיון שהאדון ישחרר אותו, והעבד יכתוב האדון שטר על דמיו העודפים על החוב, מפני שהוא נהנה מן השחרור, אבל המשחרר פטור דס"ל דהזק שאינו ניכר לאו שמייה הזק, (כיון שהשחרור חל רק מדרבנן וחי הזק שאינו ניכר, אבל לרב שרבו ראשון שחורו חטיב הזק ניכר. תוס'). ולרשב"ג העבד א"צ להתחייב כלום מפני שלא עשה כלום, אבל המשחרר צריך לכתוב שטר למלוה על מה שהעבד שוה יותר מהחוב, דס"ל דהזק שאינו ניכר שמייה הזק, ואף דהלכה שהזק שאינו ניכר לאו שמייה הזק, הכא ניכר יותר ושימיה הזק, תורה'ה בהזיק.

עולא לא מפרש כרב, משום שהמלוה לא נקרא רבו, ורב לא מפרש כעולא משום שהמלוה לא נקרא משחרר דאין שחרורו שחורו.
מתי גובה באפותיקי משאר נכסים-
לך פרעון אלא מזה שאר נכסים, אבל בסתמא שאמר לו אם לא פרתתין אהב גמו, וכן גובה משאר נכסים מפני שלא הלוח רק על דעת שדה זו, ואינה ברשותו ואינו חיוב באחריותה.

העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב, גובה משאר נכסים, כלומר שיכול המוכר למכרהו ויגבה הבעל חוב משאר נכסים.
רבי, ורבנן שוקים עליו במקום אחר על שטר ועל כסף. וכתבו התוס' (ד"ה בעבד) שגם שמטניו שליח"א עבד של שני שותפין אין האדון יכול לשחררו, דבענין עבדו המיוחד לו, היינו כשיש לוח גוף וזהו פירות, אבל כשיש לו חצי גוף ופירות יכול לשחרר.

העושה שדהו אפותיקי לכתובת אשה, לת"ק דינה כדיון בעל חוב, ולרשב"ג אינה גובה משאר נכסים שאין דרך אשה לחזר על בתי דינים בלררי מי קנה ראשון ומי אחרון, ולכן הטילה את האחריות דזווקא על שדה זו, וע"מ כן נישאת. וכתבו התוס' (ד"ה אשה) שאם מכר המכר בטל לגמרי, ואפי' הבעל עצמו יכול לבטל את המכירה, ואפי' אם יש נכסים בני חיי יכולה לתבוע את מה שנתתי לה.

דיני מי שחציו עבד וחציו בן חורין

מי שחציו עבד וחציו בן חורין, מצד הממונות הוא ורבו שותפין בו, ואצד המוציא הרי הוא מחוייב במצוות כישראל אלא, אלא שיש מצוות שאינו יכול לקיים, כגון פרו ורבו שאינו יכול לקיים מפני שהוא אסור בשפחה ובישראלית. והלכן יבואר האם כופים את רבו לשחררו כדי שיוכל לקיים פרו ורבו, וכיצד ניתן לשחררו חצי עבד בכסף או בנטר, ולמי חייבים לשלם כאשר החצי עבד נגנז ע"י שוה.

למי מותר לו להנשא, ואם האדון חיוב לשחררו- לבית שמאי כיון שאינו יכול לישא לא שפחה מפני צד חרות, ולא בת חורין מפני צד בעדות. וכיון שאין להמנע מפריה ורביה, שהרי לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנא' "לא תוהו בראה לשבת יצרה", על כן תיקנו שכופים את רבו ומוציאו לחרות, והעבד כותב שטר על חצי דמיו. והא דאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה בחי'ן, היינו דזווקא שכתובתו פטור, ולכן מותר לעבור על שבות ולחלות לכתן יבלת כדי שיזכה הכהן בעבודה, ומותר לכתנים להקדיב קרבן של מחוסר כפרים אחר הפסח, כדי שיזכה בעשה דפסח שיש בו כרת). תורה'ה כופין.

מ"א: ב"ה סברו שעובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, וחזרו להורות כדברי ב"ש.

כמה ביאורים מדברי התוס'-

אם החצי עבד היה יכול לקיים שבת כל דהו, אף אם לא היה הולד מתייחס אחריו, לא היו כופים את האדון לשחררו, ולכן נקט קרא לדשבת יצרה ולא אחר ורבו, (או משום דמלכות יצרה מוכח שהיא מצוה רבה, או משום שזה שייך עם בצד בעדות, ואף שזה שייך גם בשפחה, מ"מ אם לא נהגים בה מנהג הפקר אין כופים לשחררה, דכיון שאינה מצוה בפרו ורבו, חוששים שגם אחר השחרור לא תקיים).

אין עשה דפרו ורבו דוחה לאו ולא יהיה קדש, משום שע"י כפיח אפשר לקיים שניהם, אי נמי משום שהעשה מתקיים רק בגמור ביאה, אי נמי משום שלה אין עשה.

ולא אמרו שימורו עצמו לעבד עבדי שמוטר בשפחה, דגו ומשחרר אין מנכרים בעבד עבדי.

ואסור לישא חצי שפחה וחצי בת חורין, דאתי' צד בעדות ומשתמש בצד בת חורין, אבל פירו דפרות משום שהחורוה אסרה קח עמי מינים. ולא אמרו שישא מנדות, דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל. ולא אמרו שישא נתניה, דנתין אסור בשפחה. תורה'ה לישא.

שחרור חצי עבד בכסף ובשטר-

המשחרר חצי עבדו, רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה-

שיטת רבה שאם פדה את חציו ע"י כסף לכו"ע קנה, דכתיב "והפדה לא נפדתה" שהיא פדויה ואינה פדויה, וסתם פדיון בכסף ובשהו כסף, ונתקבל **בשטר**, דכתיב "או חופשה לא ניתן לה" ואיירי בשטר דילפינן לה לה מאשה, לרבנן לומדימס לה לה מאשה שלא מועיל שחרור בחצי, ולרבי מוקימיש שטר ללכף שמועיל שחרור בחצי, ואף שגז"ש עדיפה מהקש דכיון דמפנה חז' כאילו נכתב בכפופרש, ואף בלא מפנה חז' שקיבלה מרובו (שהרי אין אדם ה"ז גז"ש מעצמו) עדיף מהקש, ובתוס' (ד"ה דביע') כתבו דבעולמא הקישא עדיף, ושאינה הכא דעיקר שטר מגז"ש פקא. ס"ל לרבי דאיכא למיפרך שאשה אינה יוצאה בכסף ולכן אינה מתגרשת לחצאין, משא"כ שפחה שיוצאה בכסף, ולכן אף כיון שאינה כותבת תנא לחצאין, וכתבו התוס' (ד"ה מזה) דאף בגז"ש מפנה, כיון דאיכא למיפרך הקישא עדיף.

ולרב פוסד נחלקו בכסף שלרבי מועיל בחצי דכתיב "והפדה לא נפדתה", ולחכמים אין מועיל בחצי והתורה דיברה בלשון שני אדם ואיירי בשפחה גמורה, אבל שטר לכו"ע אינו מועיל לחצי.

הגמ' מביאה ברייתא שמופרש שם שנחלקו בשטר, והגמ' אומרת שדבריו רבי יוסף שלא נחלקו בשטר נסתרים כמהברייתא, אמנם אכתי י"ל שנחלקו גם בשטר וגם בכסף, והברייתא הזכירה רק שטר להודיעך כוחו דרבי' שלא לומדימס לה מהאשה, וכח הדתיראי עדיף.

הגמ' מביאה ברייתא שמובא בה ילפותא לשחרור חצי בכסף ("והפדה לא נפדתה"), ולשחרור גמור בשטר ("או חופשה"), ולחציו בשטר (הקש שטר לכלף). והגמ' אומרת שבמבואר אלא שיש מ"ד שמועיל שחרור בחצי ביון בשטר בן כסף, וכרבי אליבא דרב יוסף לאחר הקושיא מהברייתא. ולרבה צ"ל שהרישא לכו"ע והסיפא רק אליבא דרבי, או שהכל נאמר ע"י רבי, ורבנן שוקים עליו במקום אחר על שטר ועל כסף. וכתבו התוס' (ד"ה בעבד) שגם שמטניו שליח"א עבד של שני שותפין אין האדון יכול לשחררו, דבענין עבדו המיוחד לו, היינו כשיש לוח גוף וזהו פירות, אבל כשיש לו חצי גוף ופירות יכול לשחרר.

מ"ב, ומה שבמנתי' מבואר ששייך חצי עבד וחצי בן חורין, י"ל דאיירי בעבד של שני שותפין, דמועיל שחרור בחצי לכו"ע כיון שהמשחרר לא שייך כלום.

זאם שחרר חציו ומכר או נתן במתנה את החצי השני ומיד החכמים שחזו השחרור.

הגמ' מביאה ב' ברייתות, דבאתת מבואר שהוכתב נכסיו לשני עבדיו שכתב שטר נפדר לכל אחד וזכה בבת אחת לשניהם ע"י שליח קנו, ומשחרים זה את זה ולא קדם אחד לחבירו וכל אחד נזה בחצו חבירו. ובברייתא השניה מבואר שאם כתב כל נכסי נתונים לפלוני ופלנוני עבדיי לא קנו אף עצמם.

והגמ' מנסה להוכיח שבאכן ששולקו בזה רבי ורבנן.

והגמ' דוחה דיש לבאר שאם כתב בשני שטרות כל נכסיו לשניהם קנו כיון שזיכה להם בבת אחת ויצאו ממנו לגמרי, ואם כתב לכל אחד חצי לא קנו בין שבכל שטר יש שויו, ואפי' מסר לשניהם בבת אחת לא קנו, ד"ל שלשניהם נתן את אותו החצי. רש"י. ורבינו שמואל (תורה אה) סובר שאף במפגש שחציו שנתן לזה לא נתן לזה אינו מועיל, דרבה לטעמיה דס"ל דכל שאינו בזה אחר אפי' בבת אחת אינו. ובהו אחר זה לא קנה כיון דש"י, אבל התוס' כתבו דלא שני שאינו כ"ב אלא שכאחד מונע מהשני לחלו, אבל כשהשני לא הל בגלל שכבר נתן לראשון.

ואב"א ב"שטר אחד לא קנו דכתיב גבי אשה לה' ולא לה ולחברה, וה"ה בעבדים ובשני שטרות קנו, ואם כתב חצי לכל אחד אף בשני שטרות לא קנו משש"י.

ואין לומר דאיידי בזה אחר זה ובדכתב כולו, בדאופן זה הראשון קונה הכל.

ורב אשי מחלק שאם קרא להם "עבדיי" בשטר עצמו לא קנו שאין נותניו לשחררם אלא טועה ורוצה לתת להם שאר נכסים בלי שחרור, ופרסם דוחה שכותבנו שכתב עבדיו, שחרי' מצינו שאם כתב כל נכסיו לעבדו ולא שייך כלום קנה, ולר"ש אף בשייר קנה, א"א"כ שייך אחד מרובא בנכסים, ומבואר שאף שקרא לו עבדי הוי שחרורו אם לא שייך, דכותנתו עבדי שהיה כבר.

ואם נגחו שור-

אם הוזק והנגיחה היתה ביום שעובד את רבו משלם פחת דמיו לרבו, (והיינו למשנה ראשונה, או באופן שלא שייך כפיה (יתומים קטנים, חציה שפחה שלא נגחו בה מנתה הפקר), ולא למשנה אחרונה אם סופים השנה ממשע יודו שלו. תורה"י).
וא"ב יום של עצמו לעצמו, ואף שאינו יכול לישא בת חורין ביום של עצמו, שאני תחת דהוי א'סורא ואינו לחצאין, אבל במזמן כמו שבטלאתה תלויה בימים כך כל שבה ממזון.

מ"ב: ואם מת ע"י הנגיחה, ונגחו שור המועד שבעבד נתן קנס ל' טלעים אפי' אינו שוה דעה. ורבנן חורין נתן כופר דמי ההרוג.
נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר של צד חרות ל'יורשיו.

ו"צ"ב למה כאן לא אומרים שמשלם לפי מה שהו באותו היום.

הגמ' מחלקת בין היכא שכליא קרנא שבוה חולקים, לבין היכא דלא כליא קרנא שבוה משלם לפי מה שהוא באותו היום.

והגמ' אומרת שזה ניוחא לאביי שאדם שחלב בחבירו משלם שבת גדולה פחת דמיו להמכר בשוק, והיינו נזק, ונחשב שבת שמום שאינו רא למלאכה גמורה עד הרפוי, ו**שבת קטנה** שאינו ראו אפי' לשמוך קישואים עד שיקל ממנו לרוב אכמה קצת, שור חייב בנזק, ובהו משלם לפי מה שהו באותו היום. אבל לרבא שאינו משלם אלא שבת של כל יום והפרש בין המלאכה שהיה רגיל בה למלאכה שיכול לעשות, אבל פחת דמים אינו משלם, א"כ בלא כליא קרנא אינו משלם כלל.
דשור אינו משלם אלא נזק. והביאו התוס' (ורשו) שיש שרוצים לדרוש "איש בעמיתו" ולא אויב בשור, ולפטור שבת בבדיק שיש או שמום שפשע בשור והשוו הוזק, אבל ר"ח כתב שבשור שבת זה בכלל כיון, כפי שע"ז פחתו דמיו למכר.

והגמ' מיישבת דאיירי שהכה אדם, או שמה שכתוב שאם הכהו ביום של רבו לרבו ובוים של עצמו לעצמו אינו משנה או ברייתא אלא מיתרא, ורבא לא סובר המיזמה הוא ואיירי בשור שהזיק.

מעוכב גט שחרור

קנס- מעוכב גט שחרור והיינו כל תנך דארמיון שיצאו לחרות, אך צריכים גט שחרור, כגון מקדיש ומפקדי ומי שחציו עבד וחציו בן חורין.
הגמ' מסתפקת אם יש לו קנס אם נגחו שור, דכתב"י "כסף שלוש".

ומברייתא לדעיל שמבואר בה שיש קנס (בחצי עבד) אין ראהו ד"ל דאתאי כמשנה ראשונה של ב"ה שלא היו כופים לשחררו ואדון גמור הוא.

והא דתנן שאם האדון **הפיל שינו** ואח"כ **סימא עינו**, יוצא בשינו לחרות ונותן לו דמי עינו וקס"ד שצריך גט שחרור, ואם הקנס לרבו למה האדון צריך לשלם לעבד, דאע"פ שמעשי דיו לעצמו מ"מ כיון שהקנס לרבו חבלה נמי לרבו, דמה לי קטליה כולו מו לי קטליה

בבבא. (תורה' חבלי).
"ל דאתאי כמ"ד דס"ל שא"צ גט שחרור בינא כמ"ד דאיתא אברים"
אצבעות ידים ורגלים וראש החוטם ורושי אוזים וראש הגויה,
דבנגעים אינו מטמא מושום שאין הנגע נראה בבת אחת, ועבד יוצא בהם לחרות דמוזין שבגלו יום ואינם חורים) וכר"מ ור"ו.

קבל לרבי **ישמעאל** רובי אולעו **ויע צריך** גט שחרור, והמכוריעים לפני חכמים אמרו שבשן ועין א"צ כי התורה זיכתה, ובשאר אברים צריך כיון שזה מדרש חכמים.

אכילת תרומה- הגמ' מסתפקת אם מעוכב גט שחרור שהאדון שלו כהן אוכל בתרומה או לא, והנדון הוא אי חשיב קנין כספו, וכמה תומס' (ד"ה תומב) ש"ל סובר אליבא דרשב"י שמעוכב גט שחרור הוא כהן בתרומה.
איש לחלק דעם איירי במעוכב גט שחרור ע"י הפקר, והספק הוא בעני עבד וחציו בן חורין.

והא דתנן **שכנתה שנתערב ולדה בולד שפחתה** שניהם אוכלים בתרומה יחדא הוא כהן והשני עבד כל כהן, וחולקים חלק אחד לע הגורן שאין נותנים אלא לשניהם יחד, ודא חלקיהן תרומה לעבד כגמ' א"ב ר"ב עמו, שטמא ע"הו לחסין, ויחד גדולין מחולקין לעבד את זה, וא"כ הוי מעוכב גט שחרור, ומבואר שמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה.
י"ל דשאני התם שאם יבוא אליהו ויאמר שהוא עבד הוי קנין כספו, ומשא"כ שאר מעוכב גט שחרור.
וכתבו התוס' (ד"ה הרי) דמה דארמיון שאם אין ורעו מיתב אחרינו אינו אוכל בתרומה, י"ל שזה נזירה דבנו ולא גזרו אלא בזנות ולא בנישאין, או ינמי איירי הכא שהוכרו לבסוף ונתערבו.

מכירת עבד לקנס- הגמ' מסתפקת אם אפשר למכור עבד לקנס אם נגמנו שור הקנס יהיה של הקונה, ולא מכרו לשאר דברים.
ד"ל שאפי' לרבנן דס"ל שא"א להקנות דבר שלא בא לעולם הכא מהני, דכאן הרי השור והעבד בעולם והוי כדקל לפירותיו. (תורה' עבד).
ומאיך"י "ל שאפי' לר"מ דס"ל שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הני מילי פירות היוצאים מןהזקל ועבדיו דאתו' (תוס' שם), אבל הכא אין מוכרין והקנס לרבו ראשון, דמי יימר דמינגח ומי יימר שישלם לו וזה כמ"ד דה"ב ד"ה קנס תעבד עדים' ופיטר דמודה בקנס פטור.
וכתבו התוס' (שם) שאם קדם תעבד עצמו אף לר"מ פשיטא דאינו מכור, כיון דלא עבידא דאתא.

מ"ג.

ומהא דתני בברייתא שדושים לרבות **שיליד בית**- בן השפחה **כסף אוכלים** בתרומה אף אם אינם שווים כלום, (דכתב"י "קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו וכו' ", יליד בית בא ללמד שאע"פ שאינו שוה כלום אוכל, והוקשני קנין כסף ליליד בית שגם הוא אוכל אע"פ שאינו שוה כלום), אין ראהו שא"א למוכרו לקנס דא"כ הוא שוה פטורה.
ד"ל דאיירי בעבד טריפה שאין משלמים עליו קנס דגרבא קטילא הוא, וגם הוא מנוול ומוכה שחין שאינו רא לכלום.
ולמכורו לגמרי אינו שוה דאע"פ שיכול הקונה לזמו לו עשה עמי ואני זך, מ"מ ימענ מלקנותו כדי שלא יהיה רגיל אצלו.
אי נמי כיון שאינו שוה כלום אלא לקנס, לא מועיל אף למכור גופו. תורה' מי.

קידושין לחצאין

בסתם אשה- האומר התקדשי לחצ"י מוקדשת דכותנתו שיוכל לישא אחרת עימה, חצין מוקדשת ל' אינה מוקדשת דליכא למימר שכותנתו שתוכל להנשא גם לאחר, ומצבו שקידש חצי אשה.

מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין, יש להסתפק אם גם כאן חלים הקידושין לחצ"י, או דשאני הכא דלא חזיא לכמליה, ואין לפשוט ממה שאין, אלא קדש חצי אשה, ודעת התם ששייר בקניינו.

ומהא דתנן שאם שור המית חצי עבד וחציו בן חורין נתן חצי קנס לרבו וחצי כופר ל'יורשיו, ומשמע שיכול להנשא דאר"כ ל'יכא יורשים, שאף שגם במקום שלא תופסים קידושין הבן יורש (בבא על הפתיוה, או בבן ממזר ומעורה), הכא כיון דלא תפיס קידושין בשום מקום, אין הבן מתייחס אחירו. (תורה' א"א).
ליכא ראהו ד"ר"ל שמדובר שעשאו טריפה והוי כמאן דקטליה, ויורשיו היינו הוא עצמו.

ולרבא כונת הברייתא שראויים היורשים לקבל את הקנס, אלא שאין לו יורשים וזכה המזיק במה שבדיו, (אבל בטריפה אין חייב כופר דכתיב בקרא "המית", אבל קנס דכתב"י נגיחה ולא מיתה איכא לאוקמי בטריפה).

חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה, לרבא רוב ששת אינה מוקדשת, כמו במוקדש חצי אשה, (ושפחה חרופה אין הכונה שהיא מוקדשת לעבד עברי או לישראל, אלא היא מיוחדת ל', וכרבי ישמעאל דס"ל שדירבה תורה בלשון בני אדם, ואיידי בשפחה גמורה, והבי דא לא תופסיס קידושין, מפני שהיא עם הדומה לממזר, וחייב אטם מפני שריא מיוחדת לו), ולרב סחאד ורובה בר רב הונא מוקדשת כיון שלא שייך בקניינו, (ובתחילה סבר שאינה מוקדשת, וחזר בו ואמר דכתב"י "והמוכשלה הזאת תחת ירך"

אין אדם עומד על ד"ל אא"כ נאשלו בהם ומורה טעות ומכלילים אותו והוא נותן לב ומכ"י).

מ"ד:

ואם חזרה ונישאת אחרי שנתחררה, לרב סחאד שנתקדשה לחציו בחי' האה הראשון בלא גירושין ומתו שניהם, מתייבמת, ואינה נחשבת "אשת שני מתים" שאין בה יבום, כגון בבת אחת או אחד ועשה בה שני מאמר ומת חובלת ולא מתייבמת, (ושם במאמר דה גזירה שמוא יאמרו שני יבמות הבאות מתים אחד מתייבמת, אבל בעלגמא הוי כ"ד דארייתא. תורה' ואין).
דהכא ממה נפשך (לרש"י) בין אם תופסים קידושין בחצי שפחה ובין אם לא, ולתוס' (ד"ה מה) בין אם גמרי קידושין בין אם פקעי קידושין.
רק קידושין של אחד חלו בה, ונחלקו המוראים בדעת רב נחמן אם נשעת שחרור פטורו.

קידושי הגראושים ע"י השחרור שחרי נשתנה בעת והיא קטנה פטורה או שגמרו קידושי הראשון והבא עליה במיתה, ועד עתה חייב אשם ומלקות אפי' מזיד, ואף שבנהמה שהקדיש חציה לא אמרינן שכולה קדושה, שאני יבא שא"א שאשה תהיה חצי מקודשת), ורבי זירא מוכיח שגמרו קידושי הראשון מדכתב"י "לא יומתו זו לא חופשה" ונחלקו המוראים בדעת רב נחמן אם נשעת שחרור פטורה.

חציה שפחה וחציה בת חורין אין כופין את רבה לשחררה, אבל לשיטת רבי יוחנן בן ברוקה שגם האשה מצווה בפרו ורבו כופין, והיה מעשה שכפו לשחרר מחמת שנהגו בה מנהג הפקר בזנות מחמת שאינה מיוחדת לשום אדם.

עבד שמכרו רבו לעכו"ם

עבד כנעני חייב במצוות באשתו, ולכן ישראל שמכר עבדו לעכו"ם שבוה הוא מבטלו מקיום המצוות (וה"ה במוכר עבדו למי שגר בח"ל שגרם לו לעבור על היסור לפאת אמוץ ישראל לחו"ל, ודלהלן מ"ד:).
קנסו העכו"ם באפנים מסוימים שאין הישראל יכול להשתעבד בו עוד, והוא צריך לפדותו ממנו, וכדלהלן.

עבד שמכרו רבו לעכו"ם יצא לחרות, וז"מ אם ברח מן העכו"ם, או א שכונתו ממני' שקינסו אותו לפדותו כיון שהפקיעו את המצוות, כדאיתא לעצמו, ואצ"י כן שחרור מרבו ראשון, ולרשב"ג אם כתב לו "אונני", והיינו שכתבו לו "לכשתברח ממנו אין לך עסק בך", א"צ גט שחרור.

ואם שעבד את העבד לעכו"ם עבור חוב, ואם הגיע זמן הפרעון יצא לחרות, דהוי כמכירה ונקוטוהו רבנן, ואם עדיין לא הגיע זמן הפרעון- אם שעבד גופו, שבגמיע הזמן יקבל הנכיר את גופו ומעשיו משתעבד בו, יצא לחרות, כיון שזולו תבעה דקנה שאסור למכור עבד לעכו"ם, ואפי' לוח ע"מ לשמשנו ולא שדמני יצא לחרות (להבא"ב) קנס כיון שעבר זמנו ולא פדע, אבל אם שעבדו לפירא' שעבשיו הוא ברשות הישראל ובהגיע זמן הפרעון יאכל פירות עד שיפרע לו לא יצא לחרות.

וכן הדין בעכו"ם **שמשכן שדהו לישראל**, שאם הגיע זמן הפרעון חייבת במעשר, ואם לא הגיע זמן הפרעון- אם שעבדה לפירות, שעבשיו היא רב העכו"ם ואם לאי פרע איכל פירות עד שיפרע לו, פטורה ממעשר, ואם שעבד גופה מעתה יאכל פירות ומשעת הפרעון כולה שלו, חייבת במעשר, ואם הגיע הזמן ולא משכנה, (וללשנא בתרא) אינה חייבת במעשר.

ולתוס' (ד"ה הא) כונת הגמ' "לא לגופא פה לפירא"- שעבד אע"פ שלא הגיע זמן הפרעון, כיון שהתקן בבת עכו"ם, הפקיעו את המצוות, ואם יצא לחרות, אבל בגשה אין לו אלא פירות והשדה ברשות עכו"ם, ולכן פטור שישלם.

ישאל שהוא אריס או חוכר מעכו"ם (אריסות היינו למחצה שלש ורביעי, והכירות היינו שנותן לעכרם כך וכך חטים לשנה), וכן באריסי בתי אבות -אריסות הקבועה מאבותיו, הפירות פטורים ממעשר, דקסבר יש קנין לגכרי בארץ להפקיע מיד מעשר.

מ"ה.

את העבד ולא לזה עליו, לא יצא לחרות, דאנסו הוא ואין לקנסו. ואף שלענין מעשרי אר אנסו בית המזלך גורנו מחמת חוב חייב לעשר, דהוי כמכור, התם היינו טעמא משום דמשתרשי ליה שפעתה חובו לכתי חייב לעשר, אבל לבד אינו אלא קנס על המכירה וכאן הוא לא מכר מדעתו. (ואם אנסו גורנו באנפרות (הפסד) פטור מלעשר).

וכן אם לקחו **סיקריקון** שבא עכ"ם' להרוגו ונתן לו כדי שלא ירהגו, לא יצא לחרות.

המוכר עבדו לפרהנג- מציק ושם עלילות עכו"ם, יצא לחרות, דהוה ליה לפייס בדבר אחר, ולא פייס אלא מסרו לו מדעתו.
ולהלן איתא בגמ' דאיירי בפרהנג שאינה חוזרת, ליש"י איירי שתנו לפרהנג באותם מעות שהעליל עליה, ולתוס' הפרהנג נוטל את העבד בע"כ, מלעשר.

אלה שנותן דמים, והקנס הוא משום שכונן שנותן דמים היה יכול להפסיק בדבר מועט.

המוכר עבדו לגר תושב שקיבל עליו שלא לעבדו עניים ואוכל גבילות, יצא לחרות.

המוכר עבדו לישראל מומר או לכותי, י"א שדינו כישראל וי"א שדינו כעכו"ם.

כמה מקרים שיש ספק אם העבד יוצא לחרות-

עבד שמכרו רבו לל' יום.

מכרו חוץ ממלאכתו ומכרו רק להשיאו לשפחתו ולולדתו, דלא הפקיע ממוצות לחולל שבנות.

מכרו חוץ ממוצות.

מכרו חוץ משבתות וימים טובים.

המוכר עבדו לעכו"ם, בכמה מחויב לפדותו-
המוכר עבדו לעכו"ם קונסים אותו לפדותו ממנו, י"א עד מאה בדמיז, וי"א עד עשרה בדמיו, וכן מצוינו במוכר בחמה סה לעכו"ם, דאסור גזירה משום שאלה ושכירות ינסויו (ע"ז ט"ו). שקונסים אותו לחזור ולקנותה, י"א עד עשרה בדמיה, וי"א עד מאה בדמיה (וכאן השתנותה הפוכות מעבד), והגמ' אומרת שאין ראייה אם המספר הוא בדווקא או לא (ממה שבבהמה המנין שונה), דידיל שעבד חמור מבהמה, מפני שכל יום מפקיעו ממוצות, ומאיידך י"ל שעבד קל מבהמה משום שהו מילתא דלא שכיחא שימכרנו שבתות, לרש"י הספק בגמ' הוא אם מנא דזוקא או שזמנא קאמרו, ולתוס' (ד"ה או) הספק הוא אם דווקא מנא או אפי' יותר ממנא.

אם קנסו בנו אחריו-

במוכר עבדו לעכו"ם- הגמ' מסתפקת היכא שמכר עבדו לעכו"ם ומת, אם קנסו את בנו לפדותו, משום שהקנס הוא על הממוץ, או שהקנס על הגברא ולא קנסו בנו אחריו, ולמסקנה אין קונסים את הבן.

בצורם אוזן בכור- אף אי נימא שהצורם אוזן בכור, ועבר על כ"ח מום לא חזרו בו, ודינו שלא ישחט עולמית, קנסו בנו אחריו, י"ל ששם זה חמור יותר מפני שהו איסור דאורייתא. ומאידך י"ל בצצורם לא גזרו והכא גזרו, דהכא חמור יותר משום דמפקע ליה ממוצות. תורה"ה תתם.

מ"ז: כחון מלאכתו במועד- אף אי נימא שבחון מלאכתו במועד והיה יכול לעשותה כולה לפני המועד או אחר המועד וכחן להתחיל מעט לפני המועד, והדין שאסור לסיים המלאכה, לא קנסו בנו אחריו, י"ל ששם זה קל יותר ממוכר עבד לחו"ל, משום דלא עבד איסורא.

בשביעית- הגמ' מוכיחה שלא קנסו בנו אחריו ממה שמצינו ששדה שבנטייבא או נדיירה בשביעית אסור לזורעה במוצאי שביעית, אבל אם מת בנו מותר לזורעה, ומבואר שלא קנסו בנו אחריו, ובתקופהא מותרת למוצאי שביעית. תקופהא הינה שניתלו הקוצים כ"ח לפיחה, וא"ו עד עובדת מרדאווייתא. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה שנתקופהא) דאורייתא בתלוישם, אבל מחוברים אסורים מדאווייתא, ואפי' בקרקע חבירו, דבשביעית ליכא למיפטר משום מלאכה שאיז' לגופיה, ונטייבא היינו נזנדבא ע"י שהביא זבל בעגלות, ונדיירה היינו נזנדבא ע"י שהביא לשם דירי בהמות. עבדות קרקע היא ואסור מדאווייתא, ולר"ח (תורה' נטייבא) נזנדבא הוא איסור דרבנן, ונטייבא היינו חרישה ותיבא דהוי דאורייתא, ונדיירה כפריוש רש"י, ואע"פ שהו דרבנן מ"מ זה חמור יותר מנתקופה. ולר"ת באמת זה אסור רק מדרבנן, ומ"מ בשביעית יש להחמירו יותר, משום שהיו גרילים לזולל בה

במטמאי טהרות חבירו- המטמאי טהרות חבירו, אף שהזק שניטא אינו ניכר לא שמיה הזק לחיבו עירכאות, מ"מ קנסו אותו לשלם, אבל אם מת, אין החיב' לשלם.

בגשש שבו גו רביית קונסים גס את הבן, כדיון שקנסו זכה בו הלויה. תוס' שם.

בשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים, לרבי יוסי הכל יא, מונח עד שיבוא אליהו, משום שקונסים את הרמאי, ואף לבנו לא יחזיר, דאל"כ לאו יודה הרמאי. תוס' שם.

עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו מהם לא דינינו עכו"ם" לא דינינו ישראל, מותר ליטול את דמיו, ויכול לכתוב שטר ולהביאו בפני עירכאות, מותר ליטול שטרות לחותמו בעירכאות אע"פ שחשיבותו להו, ולתוס' (ד"ה וכותה) החיובי שמותר הוא אע"פ שנוהא נמקיים המקח (כמו לקנות בריד עכו"ם בהמה ועבדים, ולהעלות בעירכאות שלהם), וטעם ההתר הוא מפני שהוא כמציל מידם, ואין שומרים שיביאו למוכרו.

דאסוריה לזה הדין בבב"ב, שאם מכר בעל עכו"ם דמיו אסוריה, אבל אם העכו"ם" אנס את ביתו ואינו יכול להוציאו, מותר ליטול את דמיו ולכתוב שטר בעירכאות, מפני שהוא כמציל מידי העכו"ם, (מ"ד).

המוכר עבדו לחו"ל

המוכר עבדו לחו"ל אפי' מכרו לישראל יצא לחרות, מפני שהוציאו מא"י לחו"ל, [וצריך גט שחרור מרבו שנין]. ואנמא אם העבד הלך מעצמו איבד את זכותו, והכא אייירי שעדיין לא הלך, ומיד כשמכרו קונסים שיצא לחרות, פן ישלנו הלוקח ללכת אחריו. תורה'ה לחוצה.

ולרשב"ג הדבר תלוי, אם יש למוכר בית בארץ ישראל, ומכרו לפלותי' אנטסיכי לא יצא לחרות, ומשעמד עליו שם ולא שגו שם, ואפי' הוליכו לשם י"ל שדעתו לחזור, ואם מכרו לאנטוכי שבאנטוכיא יצא לחרות, דמשעמד שדירתו שם ועי"מ כן לקוח, אבל אם אין למוכר בית בארץ ישראל אלא רק אושפיזא, אף במוכר לאנטסיכי יצא לחרות, ורק במכרו לאנטוכי שהריו בלוד לא יצא.

כח בבל שחזר אבשה רב"י רימיה מסתפק אם העבד יצא לדעתו ולפניו **לנבא**, והנהיג עורב ואמרו עיליש ברח (כה הגיעה יונה ואמרה עיליש ברח, ובורח, דכנסת ישראל נמשלה ליונה, דכתיב יונתי תמותי", ושמעו את בנותיו של רב נחשקן ואמרות בבית הכסא פגום השונים הם בעליהן, וכדאי שירחיקום מכאן יד) של שלא ידעו, והבין ברב עיליש שהיו בוחשות בקדרה בכשפים, (ועבר את הנהר ע"י נס ולא יכלו להשיגו, ולגוי לא ענשה נס נתנפס והרגוהו).

עבד שיעצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם רבו, אם היה דעת

בחול' לדון זה, ואע"פ שהיה יכול לא להסכים לצאת, ואם לא היה דעת רבו לחזור איבד את זכותו, ואם שכיין האדון יכול להוציא את עבדו בעי"כ מא"י.

המוכר שדהו בשנת היובל עצהה- לרב המכירה חלה ומיד חזרות השדה לבעליה והלוקח הפסיד מעותיו, ואם מכר מטלטלין אבק ערב קנה, ולשמואל לא חלה המכירה, ק"ו אם מכורה יוצאת שאינה מכורה אין ע"ו שלא תימכר.

מתי צריך להחזיר את המעות לקונה- לרב יוסף אליבא דשמואל בעבד שמכרו רבו לחו"ל קנאו רבו ושן ואין המעות חוזרים, וקונסים את הלוקח שפיסיד, ואין קונסים את המוכר, דמסתבר שיש לקנסו את מי שהאסיר אצלו ולדאו עכבא גנב אלא חורא גנב), ובמוכר שדהו בשנת היובל כיוון שלא חלה המכירה המעות חוזרים. ולרב ענן י"ל איפכא, שבמוכר עבדו לחו"ל צריך להחזיר את המעות, ולא המוכר שדהו בשנת היובל המעות שנתה, כמו במקדש אחותו לדלהן, ולפי ה' המחלוקת במוכר שדהו בשנת היובל אינה לגבי המעות, דלכ"ע אי"צ להחזירם, אלא אם מכר עם השדה מטלטלין בקנין אגב, שלרב קנאם אגב השדה, ולשמואל לא קנאם כיון שלא קנת את השדה. וכתבו התוס' שלפי האמת במוכר בשנת היובל המעות חוזרים, שהרי אין אדם יודע שהמכירה לא חלה, שהרי לרב המכירה חלה והשדה יוצאת.

מ"ה. המקדש אחותו- לרב מעות הקידושין חוזרים למקדש דאדם יודע שאין קידושין תופסים באחותו וגמרו נתן לשם פקדון, ולשמואל המעות מתנה.

עבד שברח מחו"ל לא"י- רבי אמי אמר לרבו שיכתוב לו גט שחררו והעבד יכתוב שטר על דמיו, ואם לא יעשה כך יצא העבד לחרות, דכתיב ג' אל תמכרו עבד אי אדוניו, אשר יציל אליו מעם אדוניו", וזה ציווי לבי"ד שאם מכרו לו יסגירו אותו ללוקח, אלא יצא לחרות. (וכן שלח רב חסדא לכותים כדי שיחזירו לו את העבד, דזך משמע פשט הפסוק והם אינם שומעים לדברי החכמים).

ויש דורשים פסוק זה בגוי שקיבל עליו שלא לעבדו עבודת כוכבים, ש"עמך ישב בקרבך", ולרבי יאשיה כיון דכתיב מעם אדוניו ולא מעם אביו, בהכרח איירי במוכר עבדו לחו"ל, ולרבי איירי פסוק זה בלוקח עבד ע"מ שחררו, וזה אוהרה לבי"ד שיכפחו שלא שתעבדו בו, והיינו שכתב לו "לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו" ומשוחרר ליפתע, וכו"מ דאדם מקנה דשלבי"ל, והוזייר הכתוב לבי"ד שיכפחו שלא שתעבדו בו.

כמה תקנות החכמים

לאחר שהגמרא (ל"ז - מ"ה) ביארה הרבה מדיני עבד כנעני, והביאה תקנות שתיקנו חכמים בעבד כנעני, מומשיכה הגמרא לכאז תקנות נוספות שתיקנו חכמים בשאר דברים מפני תיקון העולם.

אין פודים את השבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם. הגמ' מסתפקת אם הטעם הוא מפני דוחקא דציבורא, או כדי שלא ישבו עוד יהודים כדי למכורם ביוקא, וי"מ אם יש לו קרוב שרוצה לפדותו ולא יפילוה על הציבור, וכמה שמצינו שלוי בר דרגא פדה את בתו בתליסר אלפי זוזי, אין ראייה, דדילמא שלא ברצון חכמים עשה. וכתבו התוס' (ד"ה דלא) שאת עצמו יכול לפדות ביתרו מכדי דמיו, ודכל אשר לו יתן בעד נפשו, וד"ה אשתו שהיא גבירה מרובי לפדותה פסע ראשונה עד עשרה בדמיה, כמבואר בכתובת נ"ב, ורבי יהושע פדה תינוק במוכר רב משום שהיה מופלג בחכמה, אי נמי בשעת חורבן הבית לא שייך הטעם שלא לעזוב.

אין מבריחים את השבויים מפני תיקון העולם שמוא ישמרו את השבויים הבאים בשלשלאות הירציים. ולרשב"ג הטעם מפני תקנת השבויים שייסרו את שאר השבויים. ונ"מ כשרק הוא שבו.

בנותיו של רב נחמן היו בוחשות בקדירה בידיהם כשהיא ורחתה והיו יבומים שעדיקותיהן, ומהנה רבו עליש דלא כתיב "ואשה בכל אלה לא מצאתי" - שהיא צדיקה, עיליש נשבה רב עיליש יחד איתם, והניג עורב ואמרו עיליש ברח (כה תרגם הגוי שהבין שפת העופות) ואמר שהעורב שקרן, והגיעה יונה ואמרה עיליש ברח, ובורח, דכנסת ישראל נמשלה ליונה, דכתיב יונתי תמותי", ושמעו את בנותיו של רב נחשקן ואמרות בבית הכסא פגום השונים הם בעליהן, וכדאי שירחיקום מכאן יד) של שלא ידעו, והבין ברב עיליש שהיו בוחשות בקדרה בכשפים, (ועבר את הנהר ע"י נס ולא יכלו להשיגו, ולגוי לא ענשה נס נתנפס והרגוהו).

מ"ה: אין לוקחים סת"מ מן העכו"ם ביותר מכדי דמיהם

מפני תיקון העולם משום דוחקא דציבורא, או כדי שלא יגבנו עוד, ונ"מ מעליהם בדמיהם עד כדי טרפעינק, והיינו איסרתא - הצי דינה, משום שבדבר מועט לא יתנו לו יסורוה לשלול ספרים. ומשמעו מרש"י שאף בספרים השעיור טרפעינק, והניג בל'תוס' יזה השיעור בתפילין ומוחל, אבל ספרים שדמיהם יקרים השיעור גדול יותר. אביי הציע לגרוה לתת תמור דתמורת כל זוג תפילין וזרקה אותם לנהר בכעסה, ואמרו אביי שלא היה צריך לזולל בהם בפניה כ"כ.

ס"ח שנמצא עכו"ם י"א שיגנז שמוא הגוי כתבו, וי"א שמונתו לקרות בו, לרש"י משום דהוי ספק ספיקא, שמוא ישראל כתבו, וגם אם הוא כתבו שמוא כתבו למכור לישראל, ולתוס' (ד"ה אמרי) אפי' אם כתבו למכור לישראל פסול, וטעם ההתר לקרוא בו הוא, דאיכא למיתלי' טפי שישראל כתבו.

ואם **כתבו עכו"ם** - לר"א ישרף, דסתם מחשבת עכו"ם לעבודת כוכבים, ולרב המנונא בריה דרבא מפשרוניא יגנז, (וכן בעבד ואשה וקטן, וכותים גזריי אייות הם. וישראל מישור ומסור שפרקו עול, שנא' "וקשרתם ויתבתם" כל שישינו בקשיות שנתו כבתיב, ועבד ואשה אינם בקשיות דהוי גזיות עשה שהומן גרמא, דלילה ושבת לאו זמן תפילין. סוית ר"ת (תורה' כל) שמהא יטעמא אינן אשה אגודת לולב ואינה עושה ציצית, אבל סוית התוס' שאין קפסול אלא סיה"ת תפילין (מוחזות), ולרשב"ג יכולים לקרות בו אם כתוב כהלכתו, וכיוון שצריך כתיבה לשמן, (כ"ש מעיבוד, והקשו התוס' דידיל דסתם כתיבה לשמה, וסתם עיבוד שלא לשמה), צ"ל דאירי' בנר שחוזל לסורו ויודע דבעי לשמה, וחזר משום יראה שלא יהרגוהו, אבל בחזר לסורו סתם דינו כמין.

לרשב"ג צריך עיבוד לשמן גם בעור בהמה טהורה, ולת"ק אם ציפה אותם זהב, או עששה את הבית מעור בהמה טמאה, פסולות, דכתיב "כפריך" מן המותר בפוך, אבל מעור בהמה טהורה כשרות גם בלא עיבוד לשמה. וקיימא לן כרשב"ג, ואביי סובר כרבנן שא"צ עיבוד לשמן אלא סגי בשאר הזמנות. תורה'ה עד.

ס"ח שכתבו מין האדוק בעבודת כוכבים, כמו כופר, ישרף, דודאי כתבו לשם עבודת כוכבים, ואם נמצא ביד מין יגנז שמוא מצאו וכשר הוא.

המגרש אשתו מחמת מחמת שם רע או נדר, אם מותר להחזירה

המגרש את אשתו מחמת שיצא שמה עליה שם רע או בגלל נדירים שנדה, אם ציפה שהמנים אסרו עליו להחזירה, ולהלן יבואר מה טעם הקנהה, ובאיזה אופן שייכת תקנה זו, ואנבו זה יבואר איזה נדר או לן הפרה.

מ"ג. שם רע ונדר-

המוציא את אשתו משום שיצא עליה שם רע לעז זנות, או משום נדר שנדה ואמרו אי אפשי באשה נדויה, לא יחזיר אפילו אם נמצא שהלעז אינו נכון או שהסם התיר את הנדר.

ללישנא קמא הטעם משום קלקולא, שאחר שתינשא לאחר ימוצא שהדברים לא נכונים, ויטען שאם היה יודע שהדברים לא נכונים לא היה מגרשה, ונמצא גט בטל ובניהו ממוזרים, ולכן אומרים לו בשעת גירושין שיעד שאינו יכול להחזירה, דאז אינו נאמן

לקלקלה, דיוון שלא המתין לבזוק את השמועה, גילה דעתו שלם היתה חביבה עליו, ואיירי דווקא שכאמר לו משום שם רע אני מוציאך, או משום נדר אני מוציאך, אבל אם לא אמר כך אינו יכול לקלקלה, ולכן מתווה לו להחזירה. ושי"י. ואין הטעם שמום פריצות, דמה היא יכולה לעשות שמוציאים עליה שם רע. תוס'. ותניא כ"ל.ק. בשם ר"א.

וללשנא בתרא הטעם הוא כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים, ולכן תיקנו חכמים שצריך לומר לה בשעת גירושין שהוא מגרשה מהמת שיצא עליה שם רע או מהמת נדר, ומי"מ אף אם לא אמר לה לא יחזיר. ושי"י. ולקלקולא לא חישינו, ודעתו לגרשה בכל ענין. תודה'שלא. ותניא כלישנא בתרא דרשב רבי איילון. ובייבי רבבי יוסי.

חשש קלאלע – אלווה תהוסי' (ד"ה אי) שבאמת אין הגט בטל, דלא מהני הכא גילוי דעת מדבעי לר"מ תנאי כפול, (אבל בשטר מבותרת, ובזבין ולא איצטריכי לוי דזוי, מהני גילוי דעת), ואינו אלא חשש לזעזע בעלמא. שניציא עליה לעז כדי להחזירה, ואעפ"ש שכבר נישאת לאחרא היה מותרת לו, כיון שהיא שוגגת. ולר"מ אי ליכא תנאי כפול לביב אפי' לעז.

באיזה נדר לא יחזיר-

לרבי יהודה דווקא **בנדר שידעו בו רבים** שנזרה ברבים לא יחזיר, משום דסבר שאין לו הפרה ופריצות היא לידור ברבים ולכן קנסוה. ולקלקולא לא חישי רבי יהודה.

לר"מ דווקא **בנדר שצריך הקירת חכם**, לייך לחכם ולחפש פתח וחרטה, ואין הבעל יכול להפר. לא יחזיר, דטעמא משום לקלקולא ושמו יפר החכם ואזר גירושין, ויארם שיהיה יודע לא היה מגרשה, וס"ל ש**אדם רוצה** – אינו מקפיד שתתבוא אשתו בבי"ד, ומנילא יכול לקלקלה. וכתבו התוס' (שם) שר"מ איירי בדכפליה למילתיה ולא כפליה לתנאה, דאי כפליה לתנאה איכא לקלקולא אפי' אם נאסר עליו להחזיר.

לר"א לא אסרו נדר שצריך הקירת חכם, אלא מפני נדר שאר"צ הקירת חכם, שבוה יכול לטעון שקולו הייתי יודע שאפי' יכול להפר הייתי מגרש, אבל בנדר שצריך חכם אינו יכול לטעון שאם היה יודע שאפשר לתתיה את הנדר לא היה מגרשה. דס"ל שאין אדם רוצה שיתבוא בבי"ד.

נדר שהודר ברבים-

שיעור רבים – לרב נחמן שלשה, דכתיב בזה 'ימים רבים', ימים שניים, רבים שלשה. ולרב יצחק עשרה, דכתיב "עדה". אבל נדר על דעת רבים לא בעי אלא שנים, אמונם על דעת ידעו של לו הפרה דאין אדם מנסל דעתו בעני יודע אלא לפני רבים. תודה'רב נחמן.

אם יש להפרה – לרבי יהודה נדר שהודר ברבים אין לו הפרה, וזה היה הטעם שלא התירו את הנדר שנדרו לגבעונים, דכתיב "ולא הוכם בני ישראל", וכשבנו להם נשיאי' העדה", ולא נשאלו על הנדר כיון שהודר ברבים. וכתבו התוס' (ד"ה כיון) שאף לו הנדר לא לח משום שהוא היה בטענה, ולא הרוגם משום חילול השם. ומ"מ סובר ר"י שאם נדר שהודר ברבים יש לו הפרה לא היה בדבר חילול השם. ולרבניו יש לו הפרה, ובגבעונים אף בלא הפרה לא חלה כלל השבועה, כיון שזה לא היה נכון בשאו מראץ רחוקה, והטעם שלא הרוגם הוא משום דקיי, שלא יאמר הנערים שעברו על שבועתם. וכתבו התוס' (שם) שאין טענה חסלה ככל תל המצוה, ובו אומות יש דין "לא תהיה כל נשמה", מ"מ ה' אינו אלא כשכאים למלחמה, אבל כשכאים להחליט אפי' אלוהי שנכנסו לארץ, אין דין לא תהיה כל נשמה. עוד כתבו התוס' שב' אומות הבאים להתגורר אסור להורגם, והראיה היא ממה שלא נדרשום מעריהם, אז נדמא שבאותה שעה לא באו להתגורר אלא אח"כ.

מ"ז: אם הבעל נדר שיגרשנה מותר להחזירה דליכא לקלקולא. וכן היה מעשה בצידן שאחד נדר שיאסרו כל פירות העולם עליו אם לא יגרשנה, וגירשה, והתירו חכמים שיחזירה, ואף שהנזדר כאילו בנה כמה בזמן איסור הבמות, והמקימו לא נשאל עליו להתירו כאילו הקריב עליה קרבן ויש מקום לקנס אותו כיון שקיים נדרו, מ"מ יכול להחזירה.

המוציא את אשתו משום איילונית, לרבי יהודה לא יחזיר שמו יקלקלה אחר שנישאת ואומר שיגרש אותה על דעת להחזירה אם תביא סימנים, ואם היה יודע שלא תחזר אצלו לא היה מגרשה, ולכן כן אומרים לו שלא יוכל להחזירה וממילא לא יוכל לטעון כך, ואם נישאת לאחר ויש לה ממנו בנים ותובעת כתובתה כיון שהתברר שהיה אה מקח טעות, לא יאמר לה שיעדף שתתווק כיון שלא יטען שאם היה אה ידע שלא תחזר לא היה מגרשה, ולחכמים יחזר דלא חישינו לקלקולא.

לרשי"י איירי שלא הכיר בה כנסתה שהיא איילונית, ומ"מ צריכה טג דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין, והתוס' (ד"ה המוציא) כתבו דהוא איירי **כספק איילונית**, אבל איילונית דאי יוצאה ביה לא, ואין לה רפואה (ושריה לידה בנס), ולא אחריו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא לגבי **מום**. אבל לא באיילונית, דאין אדם מוחל אלא על מום, וגם לא מסיק אודעתיה מנא לא יתיקם התנאי. עוד כתבו התוס' שבנמצא שאינה איילונית הגירושין חלים, שהרי גירשה בסתם ולא התנה, ואין החשש

אלא **לזעזע בעלמא**, והא דפריך ביבמות ואם היה שתיקא אמי נמי שתיקני, היינו **בעיקרה** ולא באיילונית, ומשני שמתולים שהברייתא אר"כ, ואם היא תובעת כתובה יש חשש לעז. ובאין לה **תסת** שהבריאה יכול לקלקלה, דכיון שהבריאה יאמר שאם היה יודע שיש לה רפואה היה מחפש לה רפואה.

לשמואל כיוון שמוצינו שרבי יהודה לא חושש לקלקולא ממילא איילונית ויכול שיכול להחזירה, ורבנן חוששים לקלקולא וס"ל שאינו יכול להחזירה, וצריך להפוך השטיות ברישא ובסיפא. ולבאי"י שיטת ר"י בנדר כר"מ דאין אדם טועה בנדר שבזיו להפר ולא יוכל לקלקלה, וכר"א בנדר הצריך הקירת חכם דאין אדם רוצה שתתבוא אשתו בבי"ד, ורבא מוסיף ליישב סתירה דבריו ונתן דחכמים באיילונית היינו ר"מ שסובר שצריך תנאי כפול, ואיירי שלא כפל התנאי וממילא הגט חל אפי' אם אינה איילונית, ואינו יכול לקלקלה.

מ"ז. המוכר את עצמו או את בניו לעכו"ם, ועשה כך ג' פעמים, אין פודים אותו כיון שהוא גרול בכך. וכן אם גרול ללוות באופן שאין לו מה לשלם והגויים נוטלים אותו בפרעון החוב אין פודים אותו, ואם יש חשש שהגרונה פודים אותו, ופודים את הבניו לאחר מיתת אביהם כדי שלא יטעמו בעברם וילמדו מעשיהם, ובחיי אבות אין לחוש כיון שאביהם שומע, ופודים ים שאוכל נבילות דהוי מומר לתאבון, אבל אם אוכל נבילות גם כשיש לו בשר התר, ויש על זה עדים, אין פודים אותו, דהוי מין דמורידין ואין מעלין.

ריש לקיש מכר עצמו ללודאי וביקש ביומו האחרון להכות כל אחד מכה וחצי, והרגם במכה הראשונה והיה נשמע לאחרים כקול צחוק, ואמר שנשאר לו עוד חצי מכה, והרג את כולם וצ"א.

והיה מוציא כל ממונו באותו יום, ואמר שא"צ כר כי כרסו והשומן שבמעיני ה"א' כר כסתי, וכתבו התוס' (ד"ה כריס) שהיה זוכים לישן על בטנם) וכשמת השארי אחריו בא מוויקא וקרא על עצמו "ועזבו לאחרים חילם".

דיני קרקע של נכרי בארץ ישראל

אם יש קנין לנכרי בא"י להפקיע מידי מעשר-

לרבה אין לנכרי קנין בא"י להפקיע מידי מעשר, וישראל שקנה ממנו פירות צריך לעשר, והא דכתיב "דגנך" היינו שיהיה דיגון של ישראל, אבל אם מירדם נע"מ, והיו שלו בשעת מירוח, פטורים אפי' לקוח מישראל בשבילים, אבל במקרה הפך מירוח ישראל מחייבים, ומ"מ נחשב בורות מירוח ומעורות יש להם קנין, דכתיב "והארץ נתן לבני אדם", לכל צריכה.

לרבי אלעזר יש להם קנין בא"י להפקיע מידי מעשר, דכתיב "דגנך" ולא דגן עכו"ם, אבל לחפזו בורות שיחין ומעורות אין להם קנין דכתיב "לד' הארץ ומלואה". וכן לר"מ יש קנין לנכרי, ולכן שאל למורו שזית לנכרי, מרשם ומפוקות הוח מעשה, (ואז אין קנין אין זה הפקעה מה שהתכיר לו מפריש), והא דקאמר ר"מ שיתורמים מעש עכו"ם על שיל ישראל, איירי בגדלו ביד ישראל.

וכתבו התוס' (ד"ה מרו) שמשמע מרשי"י שלרבי אלעזר אין מירוח העכו"ם פוטר, בא שטית התוס' שבם לר"א מירוח העכו"ם פוטר, מדכתיב "דגנך" ולא בתבואת, ומולא כתיב "ודגנך" דורש ר"א דגנו ולא דגן עכו"ם.

מעשר מלקט שכחה ופאה – לקט שכחה ופאה של ישראל פטורים ממעשה דסתמן הפקר הם, וכתיב "ובא הלוי כי אין לו חלק ונתלה עמך" ובהפקר יש לו חלק ונתלה. והא דקרקע של ישראל וליקטם עכו"ם, הגמ' דנה האם פטורים וממעשר כיון שהפקיערם הישראל, או שחייבים במעשר שהרי לא הפקיער על דעת עכו"ם, והא דאמר רבי יוחנן ביבשלגמו שהפקיער לישראל הוה הפקר, הני מילי שכלקטם ישראל, אבל בבישולגמו הוה הפקר בטעות. (תודה'א דעתא). ואם השנה של עכו"ם ע"הו חלק שפחה ופאה שישאל, ולוקטם, ויאל תלוי במחלוקת אם יש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע דאם אין קנין להפקיע, אעפ"י שהניחם לא הוה פטור חתפך עד שיפקיעם ממש. ואם הפקיעם הישראל פטורים ממעשר.

ישראל שקנה שדה מעכו"ם לפני שהתבואה הביאה שליש, זהו ומכרה לו אחרי שהביאה שליש, וחזר וקנה מתוכני מירוח את החזר, חייבת במעשר, כיון שכבר נתחייבה כשהביאה שליש ביד ישראל, אבל אם לא נתחייב' אלא הביאה שליש ביד עכו"ם, פטורה. לר"א איירי אף בא"י, שהרי יש לנכרי קנין בא"י להפקיע ממעשר. ולרבה דבאי"ן אין לנכרי קנין להפקיע ממעשר, איירי בסוריא (א-רם צובה), וסבר דכיבוש יחיד שדוד כבש כל ישראל לא שמייה כיבושו, ואין המעשר אלא מדרבנן ובהו יש קנין לנכרי להפקיע.

מ"ז: ישראל ועכו"ם שקנו שדה שתופתת – לרבי טבל וחולין ישראליים שדוה, דאין ברידה, ולרשב"ג של עכו"ם

פטור ושל ישראלי חלוקה דיש ברידה. לר"א איירי בא"י, ולרבה ישראלי כסוריא וכנ"ל.

טבל וחולין מעורבים זה בזה – לרש"י היינו בכל חיטה, וכיון שאין מעשרים מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב צריך לעשר מיניה וביה, ולא ממנו על טבל ולא מטבל גמור עליו. ולתוס' (ד"ה טבל) אין כל חיטה מעורבת בטבל וחולין, אלא כל חיטה היא ספק חולין ספק טבל טבל וחולין מעורבים, ואם יעשר מיניה וביה שמו מעשרה מחלקו על של עכו"ם, או איפכא, או מקצת טבל ומקצת חולין, אך יכול להפריש עליהם ממקום אחר, ולחזור ולהפריש על המעשר ממקום אחר, עד שלא ישרא אלא מעט, ורתן הכל לכהן וללו'.‏

ביכורים במוכר שדה לעכו"ם – המוכר שדהו לעכו"ם צריך לקנות ממנו בכל שנה את ביכורי הפירות בדמים קינים ולהביא ביכורים, מפני תיקון העולם שלא ימכרו קרקע לעכו"ם, ומי שמכר שיחזר לפדותה, (אבל כולו הוא לא קונסים שיחזרו וקנה מהעכו"ם משום תרומות ומעשרות. וכן נדרסים לוקח מביא ביכורים, והיינו שאינו חייב לקנות, ואם קנה היו המוכר בין אדם אחד, צריך להביא ביכורים. תודה' לוקח). לר"א אינה חייבת אלא מדרבנן, ולרבה מדינא חייבת, דבביכורים אין הפירות אסורים, אלא היה מצוה ודמיוא על הבעלים אפי' אינו אוכל את הפירות. (אבל בטבל הפירות אסורים באילה, ואינו חייב להפריש אפי" אולכא או מוכרם מתעשרי ליה), וכיון שראו שאינם שומעים נמנעים מלמכור לעכו"ם כיון שסבורים שהקרקע נשארת בקדושתה ואינם נענישים בדבר, תיקנו שלא יביאו ביכורים, וכיון שראו שמי שאין לו מומן ממשין למכור, והקרקע מושקעת ביד העכו"ם, תיקנו שביאי ביכורים כדי שיטרוח לפדותה.

קנין פירות

המוכר שדהו לפירות ואחר עשר שנים תחזור לבעלים, ואיירי בזמן שאין חיובל נהא (אחר שגלו ראובן וגד ע"י סתריהם), **וכן המוכר שדהו בזמן שהחיובל נוהג**, ואז סתם מכירה היא לפירות, לריו"ח מביא ביכורים וקורא מקרא ביכורים, דסבר שקנין פירות כקנין הגוף ויכול לומר "מראשית פרי האדמה אשר נתתי ל". ולר"ל מביא אינה קורא דקנין פירות אינו הקנין הגוף. והחידוש ביובל הוא שהיה נחית לגוף ולא לפירות ואעפ"כ סובר ר"ל שפטור, והחידוש בכומר לפירות אבל בזה הוה יריח' חולק אעפ"ש שקנה על דעת (פירות).

בעל בנכסי אשתו נכסי מילוג מביא וקורא, דכתיב "ולביתך". לר"ל שזא הכא דכתיב "ולביתך", ולריו"ח איצטריך קרא כדי ללמוד דין זה עצמו, שקנין פירות כקנין הגוף. וכתבו התוס' (ד"ה ולביתך) דאף כשה תורה פטורה נכסי מילוג הם תלשה, מ"מ איירי קרא לפי רהילות הנשים שנותנות את הפירות לבעליהן.

והבעל מביא ביכורים מנכסי אשתו כשהיא חיה וכנ"ל, ואפי' מתה בדרך וירש גם את הגוף, מביא ביכורים, לקנ"ל שאעפ"ש שהשתלה ביכורים יום שלילת וזאת השלילה ודבר' והביאה הוא בעצמו, או שהביאם השליח (דשליח אינו קורא שהרי אינו יכול לומר אשר נתתי ל). וכתבו התוס' (ד"ה בצינן) שאין מ"מ מי הבוצר, אלא מי מוציא את הפירות מהבית, פטור דכתיב "ולקחתם ואתם שותתא לקיחה והבאה באדם אחד, מ"מ במתה אשתו מביא וקורא. ואף שאינן שניראו לקריאה ונדהו, כשהפריש קודם התג ועבר עליהם החג, ייקבן, ואינו הכא שליטקט כדי לשרם ביד אחר, וה"ה אם יקטט כדי להביאם ואינו חתה, מביא ואינו קורא. תודה'ה מביא.

מ"ח. הקונה אילן על הקרקע, או, או שקנה ג' אילנות בדסתמא קנה קרקע תחתיהם, ובניינים כמולא אלוה סולו, מבוואר במתני' שבמביא ביכורים וקורא, ולר"ל צ"ל דאיירי בזמן שאין חיובל נוהג, או לפני שנהגו ויבל ראשון דלא סמוכי דעתיהו כיון שלא הורגלו להחזיר קרקעות. אבל הקונה אילן אחד או שניים כסתמא מביא ואינו קורא. והקונה פירות ואח"כ קנה שדה אינו קורא. תוס'.

הקונה שדה מואביו והקדישה מתי נחשבת שדה אחוזה- אם הקדישה ואח"כ מת אביו לר"י ור"ש דינה כשדה אחוזה, דכתיב "ואם את שדה מנקנתו אשר לא משהא אחוזתו, דווקא שדה שאינה ראיה לחיות שדה אחוזה חרות ביובל כשה מקנה, שחרות ביובל לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש, אבל שדה הראיה לחיות שדה אחוזה, נהיה כשאר שדה אחוזה, שאם לא בלא קודם חיובל ומכרה נבחר אצל נגאלתו עד, וכי"ש אם מת אביו ואח"כ הקדישה שכבר בשעת הקדש היא שדה אחוזה. ולר"מ דווקא אם הקדישה אחרי שמת אביו דינה כשדה אחוזה, ולא כשהקדישה לפני פטת האב. ונמצא שנחלקו שלר"י ור"ש עם ר"מ אם צריך פסק ללמד שאם הקדישה אחר שמת אביו דינה כשדה אחוזה.

ויש לבאר שנחלקו בקנין פירות דאיירי בזמן שהחיובל נוהג, דלר"מ אין ידע את נפח והויא אחוזה, ולא איצטריך קרא אלא להקדישה ואח"כ מת אביו.

ג' במזכיר-ה אין נפרעם מנכסיים משועבדים, במקום שיש נכסיים בני חורין, ואפי"ם הם זיבורית, דאטו לקוחות לאיצטוי ולימור גבה ממנו.
בתורת התוס' (ומ"ם ד"ה אין נפרעין מנכסיים) שמ"לד שיעבוד לאו אדורייתא כל הגביה ממשעבדי היא תיקון העולם, ואף למ"ד שיעבוד אדורייתא מ"מ מאדאורייתא על גביבורית, ומ"מ היו מתקנים שיגבה ממשעבדי מבינונית משום נעילת דלת, ומפני תיקון העולם אינו גובה ממשועבדים במקום בני חורין.

במתנה-

הגמ' מסתפקת אם הדין הזה נאמר דווקא במכירה דאיכא פסידא ללקוחות, אבל במתנה כשתנו את הקרקע הבינונית במתנה, גובה ממוקבל המתנה אע"פ שיש נכסיים זיבורית ללוה, או שגם מתנה נחשב פסידא כיוון שנתן מתנה מחמת שנהגה ממנו.

קדימה בשכיב שחילק נכסיו-
שליב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלוני, ושלש מאות זוז לפלוני, וד' מאות זוז לפלוני, אין מקדימים את הקודם בשטר הצוואה אם אין מספיק לכולם, מפני שלא נתמין להקדים. ועל כן אם יצא על המת שטר חובו, וגזרם ומלכו כל אחד לפי חלקו היחסי, אבל אם כתב בהדיא ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, הקודם זכה, ואם יצא עליו שטר חוב ואפי" לפלוני שגנו, מתחיל לגבות מן האחרון, אבל אם הגעל חוב היה גובה לפני המתנה הוא היה קודם לקבל כל מה שנשאר.

הגמ' מדייקת דמשמע שאפי' אם האחרון קיבל במתנה בינונית גובה מזיבורית, כיון שאחריו שקיבל את המתנה היתה שדה הבינונית בני חורין, ועליו הוטל השעבוד. וככתב התוס' (ד"ה שבע) דלא מסיק אדעתיה חלק בלן מנתת בריא, לשכיב מרע שנתון כל נכסיו, אי נמי איירי במתנה במקצת שהיא כמתנת בריא.

ואי יצא דלא במתנה אינו גובה ממשעבדי במקום שיש בני חר, י"מ דאייירי שמשקבלים להם בעלי חובות שלו, ומ"מ אין מקדימים את הקודם להלחות, אף שבצוואה הוא מאוחר, או באופן שלא אמר ואחריו, משום דאייירי כשאין להם שטר והוי מלוה על פה. (הקודם בשטר היינו שר הצוואה). ומבאר מהכא שבעל חוב מאוחר שגבה לפני המוקדם, מה שגב לא גבה, וכן הלכה בקרקעות. תודה"ה הכא.

ועי"ל דאייירי במתנה ונטול מהקרקע הבינונית, ולא נאמר בזה הדין דאין נפרעים מנכסיים משועבדים במקום שיש בני חורין, והא דתנאי גובה מן האחרון, היינו שהראשון חזרו וגובה מן האחרון, כיון שאינו נכון שהאחרון יקבל הקודמים לו.

או דאייירי כשהקרקעות שוות, דווקא בזה גובה מן האחרון.

וככתב התוס' (ד"ה תנו) בדנתון לשלשתם חלק שוה, כל הקודם בשטר זכה, ואפי" בלא אחריות. דמדלא קאמר תנו ש מאות זוז ש מאתי' להקדים.

אין מוציאין למוזן האשה והבנות מנכסיים משועבדים,
ואע"פ שהם ככתובים בשטר דתנאי בי"ד יש לו קול, מ"מ תיקנו שיגבה אותם רק ממני חורין, מפני שאף אדם לא יוצא לקנות קרקע אם יוכלו האשה והבנות לגבות ממנו מזונותיהם.

מתי אין מוציאין לאכילת פירות ממשעבדי

אין מוציאין לאכילת פירות מנכסיים משועבדים-
שאם גזל שדה וכמרה לאחר והשביחה הנבאה הנהגל עם פירותיה ואינו משלם ללוחק את ההוצאות שיש, חוזר הלוחק על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסיים משועבדים כיון שהמכירה היא באחריות בשטר, אבל את הפירות גובה רק מנכסיים בני חורין.

טעם דין זה הוא מפני תיקון העולם. לעולא מפני שאין **כתובין** שאע"פ שכתב לו שישלם גם על הפירות (ואנא אקום ואשפי וכו' ופירי דיהוים) מ"מ כיון שלא היו בעולם בשעת כתיבת הפירות, כמלוה על דלא גבי ממשעבדי אלא ממני חרין, כיון שאין קול על המכירה, שריו לא היה בשעת מכירה.

לרבי חנינא הטעם **מפני שאין קצובים** ואין ללקוחות כמה להוחר, והגמ' מסתפקת לדרביו אם דבר קצוב שאינו כתוב גובה ממשועבדים. לרש"י איירי במלוה על פה קצובה, ולתוס' (ד"ה אלו מלוה ע"פ אינו גובה ממשועבדים כיון דליכא קאלא, אלא איירי בדברים קצובים שיש חלק קול מן שפסק לזון את בתה' ה' שנים.

ג'א. **דין עישור נכסים כשמת הבה-**
מי שמת ובת אחת שלו גבתה עישור נכסים לפרנסת נישואין, ואח"כ מת הבה לפני שהנשיא נישאת, ונפלה הירושה לפני שניהן, לרבי יוחנן אין השניה נוטלת עישור נכסיים אלא חולקים בשוה, דעישור נכסים הוא בשביל פרנסה וכאן יש לה יתרה, ולרבי חנינא כיון שמוציאין עישור נכסים, מיד הלקוחות שמוקנה להם לפרנסה, כ"ש שנוטלת עישור נכסיים כאשר הנכסים לפלוני ולא נמכרו.

הגמ' מבארת שאם מוכאן ראייה שרבי חנינא מספיק קצובים עישור הנכסים אע"פ שאין כתובין, דפרנסה כיון שיש חלק קול

הנישא את האשה והתחייב לזון את בתה' ה' שנים, וגירשה בתוך השנים הללו, ונישאת לאחר וגם הוא התחייב כני"ב, אחר"כ וזאן נתון לה דמי מזונות, ואם מתו, הבנות שלהם ניזונות ממני חרין אין מוציאין למוזן הבנות מנכסיים משועבדים, והיא ניזונת ממשועבדים מפני שהיא כבעלת חוב.

הגמ' מנסה להוכיח מכאן כרבי חנינא ומספיק קצובים אע"פ שאין כתובין ולא כעולא. והגמ' זוחה דאייירי בקנו מידו, (לרש"י סתם קנין לכתובה עומה, ולתוס' (ד"ה שדקא) קנין אלים מכתובה). ואף דמסתבר דאייירי בקנו ג' לבנות, דהא איירי אף היכא שגירשה והחזירה והבת חיה בשעת הקנין דמתני' כתבא נתן, ואין סיבה שיקנה רק לבת אשתו ולא לבתו, אלא החילוק הוא דבתו כיון שהיא אוכלת בתנאי בי"ד וגם קנו מידו, אינה גובה ממשעבדי, דאימור צריירי אפסכה במזון לזון מהם (דווקא לענין ביה ממשועבדים חיישינן לצריירי, אבל בגביה ממני חורין לא חיישינן לצריירי. תודה"ה אימור). ומשא"כ בת אשתו.

מסקנת הסוגיא שמשלוקת עולא רבי חנינא היא מהלוקת ת"ק רבי יוסי, כמבאר אדמו"ר בבביריתא. ושיטת רבי תי שאם השביח את השדה הגזולה לפני המוקח של מי שקנה שדה אחרת מהגזול, גובה ממשעבדי, דהכל יודעים שהיא נשבחה באחריות, וכתב רש"י ש"ל"ן אין הטעם לא משום דכתבון ולא משום דקצובין. אבל התוס' (ד"ה אלמא) כתבו שלרבי נתן חשיב קצובין ואין כתובין.

שבועה במשיב אבידה

המוצא מציאה והמאבד טוען שלא החיזר את כולה אינו נשבע, מפני תיקון העולם א"כ שביק לה ואילו.

שיטת רבי יצחק שאם המאבד טוען שאיבד שני כיסים קשורים והמוצא טוען שלא מצא אלא אחד, חייב שבועה, כיון שהכיסים לא נפרדים מעצמם, והיא עמדת רבי, והיא הורח לו במקצת, (אמנם היכא שהניח מאתיים ולא מצא אלא מנה, תולים שנתעלל הקשר, דאיכא ראייה לכל. תודה"ה כיסין). ואף היכא שטוען מצאתי והחזרתי לך אחד חייב שבועה, ואינו נאמן במינו שהיה טוען שנתנה מעלי'עא שלא מצאתי אלא אחד, דאערומי קמעינים כדי להפטר משבועה. תוס'.

הטוען שני שוריים קשורים מצאת, והוא טוען שלא מצא אלא אחד, אינו נשבע, דשמוא נפרדו מעצמם וטענת שמוא היא, אבל אם המאבד טוען שמצא שני שוריים, והמוצא טוען שהחזירי אחד, חייב שבועה, דהוי טענת דדאי שהיה המוצא מודה.

ג'א: הגמ' מבארת שרבי יצחק לא חולק על הדין שמשביב אבידה פטור משבועה, שהרי במתני' הכי תני. אלא ר' יצחק סובר כראב"י, דס"ל שתביעת רבי לא חשיב משביב אבידה, וכדלהלן.

ראב"י אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו, כיצד האומר מזה אלבין ביד והאכלתי פרס נשבע, והכמסים אומרים אם תמצא משביב אבידה ופטור.

וביארה הגמ' שראב"י לא חולק על דין משיב אבידה, אלא איירי כשכותובע הבה לן המלוה, ושי"מ מבאר דאייירי בגנו הקטן, ואף שאין שנבעין על טענת חשו"י מולי כשטוענו הפקדתי לך, דגבי שבועה כתוב "כי יתן איש" שד"ל לתוס' שאם קטן שבא בטענת אביו נשבעין, אבל שיטת התוס' (ד"ה אלא) שאף קטן שבא בטענת אביו אין שנבעין על טענתו, ואייירי בגנו הגדול, וראב"י סובר שלא חשיב משיב אבידה, כיון שאין אדם מעיז פניו אפי' בפני הבה, ורבנן סוברים שבפני בן המלוה מעיז פניו, וממילא כיון שהודה הוי משיב אבידה, ופטור משבועה אף בגדול.

ביאור התוס' בסוגיא-
לשיטת התוס' קושיית הגמ' על ראב"י היא למה תמודה שאביו הפקידו אצלו מנה והחזיר לו חצי נשבע, למה אינו נאמן במינו דא היה שתיק, דמינו הוי מן התורה. ועל זה הגמ' מביעת שמדובר בסמוע קטן, ואין לא קול נשמט, דס"ל לתוס' שאם קטן שבא בטענת אביו אין שנבעין על טענתו, ודלא כרש"י, אלא איירי בגנו גדול, וכך נשאר למסקנה, וטען ראב"י נטיחין אדם מעיז פניו בפני הבה, ממילא כמז שמוודה במקצת לאב נשבע, כך מודה לבן נשבע, ומה שהגמ' שאלה למה זה "טענת עצמו" שהרי כל מודה במקצת דא טענת אחרים והודאת עמו, התי' הוא כיון שילרבין אדם מעיז פניו מפני בניו על כולו, אבל חשיב משיב עצמו, ונשבע, אמנם לרבנן אינו נשבע, דכיון שמעיז פניו א"כ הוי משיב אבידה ופטור.

טעם שבועת מודה במקצת-
אין להאמין כל מודה במקצת במינו שהיה כופר הכל, דבאמת היה רוצה לכפור הכל, אלא שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, ולא מפני שעשה לו טובה, אלא מפני שמכיר בשקר, ולכן גם בפקדון שייך שבועת מודה במקצת. תודה"ה אין. וכמו בלשק אדם הודה בכל, משום דאישתמוטי אף מישתמטי וכתבו התוס' (ד"ה מפני) שאם טעם שבועת אשכי שאישתמוטי, שהרי טמעה הו נתקנה שבועת הסת, מ"מ יתר נח לו להודות במקצת, ולכן ליכא מינו. ולכן תיקנו שבועה, עד"י שבועה יודה. ומה שכופר הכל פטור משבועה אינו משום דאין אדם מעיז פניו, שהרי גם לרבנן שבגבו מעיז פניו, אפי' מודה במקצת פטור משבועה מינו שהיה כופר הכל, וכן היכא שמעיז משום דמסייע ליה שטרא פטור בכופר הכל, (דמה שמודה במה שכתבו בשטר הוי

חוקי ארץ ישראל, חלק מהחוקים שהתקנו בפרשתפינחס, ובהם חוקי המשבועה.

והלך ואלו חשיב מוציא מצאת. אלא כופר הכל פטור מגזוה"כ, דכתיב "כי הוא הו' משמע שרק מודה במקצת חייב שבועה.

חשיד אממונא אי חשיד אשבעתא-
לשיטת רש"י לולא אישתמוטי' לא היינו מאמינים לו לשבועה, דמינו דחשיד אממונא חשיד אשבעתא, אבל לתוס' (ד"ה ובכולי) חשיד אממונא לא חשיד אשבעתא, דשבועה המורה לפי שכל העולם נודעוה בעשה שאמר הקב"ה (לא תשא", אלא דבלא אישתמוטי' הינו מאמינים לו מטעם חוקה דאין אדם עומד מפיו, ונתון רגיל פסול לשבועה רק מדרבנן, ודווקא היכא שודוע פסולו שזה נצאי להשביעו, ועוד "שגול" כיון שחשוד גם על ממון אחר, א"כ גם משבועה לא יפרוש, אבל כאן שאינו חשוד אלא על ממון זה, אנו תולים ש"ע" שבועה יפרוש.

דיני אפטרופוס

יתומים קטנים מעמידים להם אפטרופוס לטפל בנכסייהם לצורכם, ומיניו זה נעשה ע"י אבותיהם מיוזם או ע"י ב"ד או באופן שהיתומים סמכו אצלו. והלכן יבואר מהו יחול האפטרופוס לעשות בנכסי היתומים ומה לא, ושמעליו יבא שיש להם אפטרופוס צריך להשבע שלא לחק מנכסייהם כלום, ועוד מדיני יתומים.

ג'ב. תרומות ומעשרות-
יתומים שסמכו אצל בעל הבית שיעשה כל צרכיהם, ודינו כאפטרופוס אע"פ שלא נתמנה לכך לא מאביהם ולא מב"ד, ואם שאביהם מינה אפטרופוס, אינו ליעשר פירותיהם, ודווקא שצרכיהם לאכול בלא להאזר אצל אבי יעשר עד התינו עד שיגדלו, משום שכשיגדלו ויכולו לעשר בעצמם. (וכן בסמוכו אצל ההיא סבתא יכולה למכור משלהם כדין אפטרופוס), וכן שותף פני יתרום על חלק חבירו שלא מדעתו, וכן ארים לא יתרום על חלק בעל הבית, ולא יתרום על שאינו שלו היינו טעמא דכולהו, אי נמי וז' ואז"ל וז' דכתיב "אתם".

מה האפטרופוס עושה עבור היתומים בנכסייהם-

מוכר מנכסי היתומים לצורכם בהכמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים ופירות ששגנים, כדי להאכילם, אבל לא כדי שיתנו שמא יגנבו, או משום כבוד בית אביהם.

וקונה עבורם לולב וערבה וטוכה וציצית ושופר וספר תורה ותפילין ומזוזות ומגילה, דהוו דברים שיש להם קצבה, אבל אין פוסקים לעליהם צדקה, ואין פודים את השבויים, ולא תנחומי אבלים, דהוו דברים שאין להם קצבה, ושמא יכלו נכסייהם.

ואסור להם למכור שדה בשביל לקנות שדה טובה או קרובה יותר דדילמא מישתדף, ואסור להם למכור שדות ולקנות עבדים, ולמכור עבדים ולקנות שדות ת"ק מתיר ורשב"ג אוסר שמא יצא עליהם עוררים. ורבי"ל מתיר למכור שדות ולקנות שוריים (כרבי יוסי שהיה ארוך במקום שורי שדי, ולאשתי בית).

ואין האפטרופוס רשאי לזון בנכסי יתומים, לחוב ע"מ לרכות, והיינו שאם נדז כדי לנות ונתחייב, אין היתומים נפסדים.

ואינם רשאים להוציא עבדים לחרות אפי' אם העבדים פודים את עצמם בכסף שנתנו להם ע"מ שאין לאזון רשות בו, והיתומים לא מפסידים, מ"מ כיון שאין גוף העבד קנוי לאפטרופוס אינו יכול לשחררו, אבל יכולים למכור אותם לאחרים לקנות היתומים והאחרים ויצאו אותם לחרות, ולרבי יכול העבד לפדות את עצמו דהוי כמכירה.

וצריך לחשב עמהם באחרונה שלא נבאר ביד כלום, ולרשב"ג אין צריך.

אין עושים אפטרופוס נשים שאין דרכן לצאת ולבוא ולטרוח, ועבדים שאינם נאמנים, וקטנים שאינם בני דעה, ואמנם אבי היתומים יכול למנותם לאפטרופוס.

קנין יתומים בכסף ובמשכיה-

אין נכסי יתומים נקנים **אלא בכסף** בהקדש דכתיב בהו "נתנן הסף וקם לו של ישיכא בהו חשיביה, אבל כן אלא קנו מהם פירות מהאפטרופוס, ואחר המכירה התייקרו הפירות, יכולים לחזור בהם, והקטש התוס' (ד"ה דאחו) דאי"כ יאמרו להם נשורפו חייביים בעליה. ותו' הדלוקת נעשה שומר שכר על הפירות, כיון שיכול לאוכלם ולעשות בהם מה שרצה.

אבל אם היתומים קנו פירות במשיכה והתייקרו, קנו **דלא יחיה כח הדינו חמור מהקדש**, והדינוט יכול לחזור בו כל שלא משך, וכ"ש אלו שלא עשאוהם בהקדש אלא ליפות כוחם ולא להרע כוחם, וכן אם היתומים נתנו מעות והזולו הפירות, ואם שנתנו להם מעות והתייקרו הפירות, לא קנו דלא יחיה כח הדינו חמור מהקדש, וכן שמן החרות לא קנו בכסף ליכא אפי' מי שדיע, בהקדש שמדאורייתא קונה בכסף, איכא מי שפרעו. תודה"ה יחי.

ואם היתומים קנו פירות במשיכה, והפירות הוזלו, אין יכולים לחזור בהם, **שמא לא סיכמו למכור ליתומים** פירות בלא שיתנו מעות. וכן אם נתנו ליתומים מעות והזולו הפירות, לא קנו בכסף. שמא יצטרכו מעות ולא יסכימו לתת להם בלא שיתנו פירות.

שוא היתומים נתנו מעות והתירו הפירות, לא קנו בכסף, ואם יאמר **המוכר נשירו חיטכם בעליה** אם קנו בכסף, ואף שליעת היתומים אינם קונים בכסף, מ"מ כיון שלענין חזרה אינם בשיטת מוכר, אף לענין דליקה אינם ברשותו.

ג'ב: מותר למכור מנכסי היתומים בלא אכרזתא שמכריזים ל' יום קרקע פלוני יוצא לימכר בב"ד, לצורך כרגא או מזונות או קבורה מפני שאין פנאי. לרש"י איירי במס מזונות וקבורה של היתומים, והתוס' (למרא) וחיובו שלעל צריכי היתומים א"צ הכרזה, אלא אירוי כרגא ומזונות וקבורה של האשה והבנות. עוד כתבו התוס' (ד"ה ולקבורה) שראוי אין מעביבים את הקבורה לצורך האכרזתא, אלא שאם לוא לצורך קבורה, מוכריים בלא אכרזתא ופריעיים.

מותר לאפטרופוס לקנות בגדים מנכסי היתומים, כדי שדבריו ישמעו והוא צורך היתומים.

אפטרופוס שאוכל ושותה, לא יאמר אמיד כי לאכול כך משלו, א"צ שאינו אמיד לבני אדם שיוכל לאכול כך משלו, אימור בלא מצ"ה אשכח.

אפטרופוס המפסיד את נכסי היתומים שאינו מפסיד הקרקעות כראוי וקוצץ נטיעות, י"א שלא מסלקים אותו, וי"א שמסלקים אותו, וכן הלכה.

שבועה באפטרופוס– אם מינהו אבי היתומים צריך להשבע שאין בידו כלום משלמה, שאם לא היתה לו הנאה לא היה מסכים להתמנות, ואין חשופים משמוש שבועה פירושו, ואם מינהו בב"ד לא ישבע שוא לא יסיכים להיות אפטרופוס. ולאכא שואל אם אברהם מינהו לא ישבע שוא לא יסיכים להיות אפטרופוס, ואם הבי"ד מינהו ישבע כיוון שנהנה שיצא קול שבמ"ד סומכים עליו, ולראב"י שניהם צריכים להשבע, וי"א שבמניהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא כשומר סכר, והלכה כתבא שאול, ומ"מ אין משביעם אותו אלא שלא עיכב כלום משלמה, אבל אין משביעין אותו שלא פשע. שיטת ר"ת (תורה' הלכה) שאפי' אם ודאי פשע עשה, ור"ש בר יוסף חולק במאי ראה האפטרופוס חיוב בפניו, וכתבו התוס' (ד"ה הלכה) שאף שחיוב בפשיעה, מ"מ אם אין יודעים שאנדר משהו אין רואי להשביעו.

הזק שאינו נכר

המוזק נכסי תבירו בדידים חיוב לשלם, אמנם היכא שנכסי תבירו נשארו ללא שניו הנכר לעין, אלא שהמוזק שניה את דינם ומביא לא, שחיוב, אינו חיוב לשלם אלא אם עשה זאת במזיד, ולהלן יבוארו פרטי הדריים וטעמם.

המטמא טהרות תבירו. (כגון תרומה), ומדמע תרומה בחולין של תבירו, ומפסידו שצריך למכור להנחים בזול, ומנסך יין תבירו, בשוגג פטור מתשלומין, ובמזיד חיוב.

מוהו מנסך

לשמזאל מנסך היינו מערב יין נסך ביין כשר שנסאכ בהנאה, אבל מנסך ממש פטור במזד משום קלב"מ שחיו הוא נסקל, ומערב אינו כולל במדמע משום שאין לומדים קנסא מקנסא כיון דלא דינא עשה ולא קנסא אלא במה שקנס.

ולרב הנהוג למנסך ממש שמשכר בידו שלט"ג כדרך עובדתה, ואף שמנסך מחתיב בנפשו, ס"ל שהחיוב לשלם חל כבר משעת ההגבהה ע"מ לגזול, והחיוב מיתה הוא רק בשעת ניסוך, ולכן לא אמרינן קלב"מ.
ורב לא פירש שנסך היינו מערב יין שיש ביין נסך, מפני שזה כולל במדמע, וס"ל שלומדים קנסא מקנסא, (הוי קנס משום דהקטן ששעני ניכר לאו שמייה חזק).

מחלוקת רב ושמואל אי אמרינן קלב"מ– כתבו התוס' (ד"ה מנסך) לדשמואל במקום קלב"מ אין לחיוב מנסך כדי שלא יהיה כל אחד מטמא טהרותיו של תבירו.
ולא קנסתינו יותר ממה שהיה חיוב אם היה חזק ניכר. עוד כתבו התוס' דחוקא הכא שההגבהה היא צורך ניסוך אמרינן קלב"מ, וכמו צורך קטן מחלתי ד' לסוף ד' וקוצע שיראין הליכותיו, דעיקרי צורך תנהו, אבל גנוגב בעל ויש תבירו ואוכלו לא, דאדשנר לאכילה בלא הגהבה, ולרב טעם בחובק חזק הוא דלא מצ"ה דאדחורו, וכאן יכול להחזיר, או דס"ל שיש לתקן בלא הגהבה.
וע"ל טעמא דשמואל הוא דבשעת מחלוקת היה יכול לומר לא חרוי שלק לפניך, ועל בשעת ניסוך אמרינן קלב"מ, ולרב כיון שבשעת הגהבה ליכא קלב"מ, אין לפטורו על מה שיעשה אח"כ.

ג'ג

תרומה לא ללמוד, שהרי מפסידה לגמרי מאכילה, ובחולין הרי תאכורא לגרום טומאה לחולין שבא"י משום פרושים האוכלים מלוחים בטהרה, וקטגוהו מומחה שעשעי איסור, משא"כ מדמע שאפשר מלוחים להנחים בזול ולא עשה איסור. וממדמע א"א ללמוד, משום דשכיח והיא' שתקינו לחיובי כדי שיענו מלעשת כך, משא"כ מנסך, ומנסך צריא דלא ניפטריה משום קלב"מ קמ"ל.

לאבזה דרבי אבין דס"ל שבראשונה גזרו על מטמא ומנסך, ואח"כ על מדמע, כדי ללמוד מנסך מטמא, דבמטמא ליכא קלב"מ משא"כ מנסך, וא"ל ללמוד מנסך ממטמא, ובמנסך

מפסיד לגמרי משא"כ מטמא שראוי להסקה או לבהמה, (וכרבי יוחנן דחזק שאינו ניכר לאו שמייה חזק, ידא שמייה חזק איצטריי לאשמועינן שפטור. תורה' משום). וא"ל ללמוד מדמע ממטמא ומנסך, דהם הפסד מרובה, משא"כ מדמע, קמ"ל שבשלתשמם חייב.

חיוב מוזק בהזק שאינו ניכר

לחזקה הזק שאינו ניכר שמייה חזק, ומדאורייתא חיוב במטמא מדמע ומנסך אף בשוגג, בדמזיק אף ששוגג חיוב דכתיב 'פעצ תחת פעצ', ופטרו בשוגג כדי שידועין ולא יאכל איסורא, אבל במזיד לצעוריה קייא מוזק ואם לא יודיעו ויקניטו למה עשה כך.

לרבי יוחנן הזק שאינו ניכר לאו שמייה חזק, ומדאורייתא פטור גם במזיד, וחיובו חכמים כדי שלא יהיה כל אחד מטמא טהרות תבירו.

לרין **שטימא דבר טהור**, דנה פעעשה עשוי ושלם מבידו. לחזקה ניהא, וד"ה אילבא דר"מ אדא דרמיני ניהא, דר"מ קניס שוגג אטא מזיד, ולרבנן דאיירי באגע ברו שר צ"ל דחיבי מפני שלא היה לו לטמא בדיים. ובטריה את הטמא שעריבים עם פירותיו, אין לפטור בדי שידועהו, דאין רגילות לחזור בו מהרואתו אלא ע"י אחרים, ולכן לא חיישנין. תורה' שלא.

כחנים שפגלו במקדש ששטחו או זרקו כדי לאכול חוץ לזמנם, ולא הורגו בלעליהם, אם עשו זאת במזיד שידעו שפסלו בכך, חייבים, מפני שהבעלים צריכים להקריב אחרים, ואף נדרבה קשה בעיניו שלא הקריב את הדיוון שצדק להביא, ובשוגג פטורים. לחזקה פטור בשוגג מפני תיקון העולם, ולריו"ח חייבו במזיד מפני תיקון העולם.

העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת ונפסלו ע"י הלאכה, דכתיב בפרה אדמה 'אשר לא עלה על עול', ובמי חטאת כתיב 'למשמרת למי ידחי', פטור מדיני אדם מלפניו, וחיובי בדיני שמים פורענות לרשעים מפני שנתכוון להפסיד לישראל. לריו"ח פטור משום דהוי חזק שאינו ניכר, ולחזקה פטור רק אם הכניסה לורבקה מ-קום אסיפת הבתומת קושרו, כדי שתיקון ה'תודוש' שטוען שעשה כך לטובתה, ואין הפסול אלא מחמת שנתכוון שתדוש, דבענין עובד דחויא דעבד, נדיחא ליה, ותרמא בניזיקין פטור, או עשה משקלות כנגד מי חטאת, שהיו ידעיות כבר בכף המאזנים, ודלתא על פניו בדיים, והסיח דעת מזהם, דפסול משום דכתיב 'למשמרת למי נדה', ומ"מ אינו חיוב בדיני אדם דגרמא בעלמא הוא, ואפי' הכא פטור מדיני אדם. תורה' חזק, אבל בעושה מלאכה בדיים חיוב, דחזק שאינו ניכר שמייה חזק, (והא דפטר צורם אלו פרתו של תבירו, ונעמד דסתם שזורים לאו גלבי מנזב קיימין, ואינו פטור מגזול, אלא יהיה חזק שאינו ניכר. תורה' בדיני). ואם שקל במי חטאת עצמם שתינחם ככלי שיש בו סימנים והכניס ככלי בשר לראות עד היכן המים עולים, חייב בדיני אדם, ואם שקל כנגדם ולא הסיח דעת לא עשה חטא.

ג'א: **ראה שהזק שאינו ניכר לאו שמייה חזק**– גזל מטבע ונפסל ע"י המלכות, תרומה ונטמאת מאליה, חמץ ועבר עליו הפסח, אומר לו הרי שלך לפניך, ובלבי שישלם אותו עצמו, דקרינן ביה 'אשר גזל', ומבואר שהזק שאינו ניכר לאו שמייה חזק, דאליכ הוי משלם דבר שניקז אליו כמה שגזל. ובאורי התוס' (ד"ה גזלן) דא חזק שאינו ניכר שמייה חזק אין שיעור גזל, וקנאם הגזלן בשענו, ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך. והכיא שמייה החזית את השוע אחרי שנגמרו דיני למיתה, אם ש"ל גומרים דינו של שור שלא בפניו, יכול לומר לו הרי שיעורך לפני חזק שאינו ניכר, ואי גומרים דינו של שור שלא בפניו, חיוב על מה שחזק השוע לרב ב"ד בפשיעתו, ולרי חזק ניכר.

הגמ' רוצה לתלות מחלוקת ריו"ח וחזקה במחלוקת ברייתא במטמא ומדמע ומנסך, שלר"מ חייב א"צ בשוגג ולר"י רק במזיד חיוב, ורנב"י דוחה שלכו"ע לאו שמייה חזק, ונתחלק אם קונסים שוגג אטא מזיד ר"מ קניס אטא מזיד אצ"פ שגם במזיד הוא רק קנס.

מתי קונסים שוגג אטא מזיד

לעיל נתבאר שהמוזק נכסי תבירו בהזק שאינו ניכר, אם חזק במזיד חיוב אבל בשוגג פטור, והנה יש תקומות מביטויני שאנן שבשוגג אין סיבה לחיוב או לאכוס אחרי דבר, מ"מ קנסט שוגג אטא מזיד, ולהלן יבואר מתי קונסים ומתי לא קונסים, לפי רבי יהודה ולפי רבי מאיר.

ג'ג – **ג'ד**: **שיטת ר"מ שכשעבר איסור דאורייתא לא קונסים שוגג אטא מזיד** ולכן במבשל בשבת מותר לאכול מה שנתבשל בשבת בשוגג אף הוא עצמו, אף שבמזיד אסור. ובנוטע בשבת בשוגג יקיים ובמזיד יעקור ולא קנסו, אבל בנטע בשביעית שוגג לעקור אין חזק דאורייתא, דכיון שמגנים שנות הניטיע לשביעית ועילה ורביעי' יבוא' לומר שמתוך ליטוע בשביעית, ואף אי נימא שגם בשבת שייך שימינו ל' יום לפני ר"ה דעלתה לו שנה למינן עולה, ואם עשה כך לפני שבועית מותר לקיימה בשביעית וירא שנטע בשבת, מ"מ א"צ לגזור כי לא נחשדו ישראל על שבת אף, וכי זכרנו לא יבואו להתייר נטיעה בשבת משא"כ על שביעית. ומנסך אף שאיסורו מדאורייתא קנסו להריו"ח מן האיסור משום חומרא ד'עבודת כוכבים.

ובאיסורי דרבנן סובר ר"מ שקונסים שוגג אטא מזיד דברים דאורייתא צריכים חיזוק, ולכן קנס במטמא ומדמע דהוי תרומה כיון שהזק ניכר לא שמייה חזק, ואמננם בזב' שאכל בשוגג דרבנן טהורה שדינו שמשלם חולין טהורים, אם עבר ושילם חולין טמאים בשוגג שלא ידע שם טמאים הוי תשלומין, ובמזיד אינו תשלומין משום קנס כיון שנתכוון להפסיד את הכהן, וצריך לחזור ולשלם חולין טהורים, ולא קנס ר"מ שוגג אטא מזיד כיון שמתכוון לשלם ואדם כשר הוא ואין לקנסו על שגגתו, אבל מטמא ומדמע שוגג אינו מתקנס בטובה. (ולחכמים אין בשוגג בין חולין תשלומין תשלומין והם נעשים תרומה ומיזון כהן וחזור ומשלם חולין טהורים משום קנס, ואינם נעשים תרומה, . ואם אכל תרומה טמאה אכלם אפי' חולין טמאים, שהרי הם ראוים לימי טומאתו והוא לא ידע שהם נעשים תרומה. וע"י ברש"י יתוס' לענין שיעור התשלום לפי דמים או (מידה), וכי דחזק דם טמא אצ"ג בדמזיד לא הורצה דמדרבנן אסור הבשר באכילה, ואמנם הבעלים מתכפרים, ולא והאיסור לזרוק אלא מדרבנן, בשוגג הורצה כיון שמתכוון לכפרה, וכן במעשה בשבת דהוא איסור דרבנן דמחוי כמתקן אצ"פ שבמזיד אסור לאכול בשוגג מותר משום שנתכוון לתקן, וכי במטביל כלים בשבת דאסור מדרבנן משום דמחוי מתקן בלא אצ"ג שבמזיד אסור להשתמש בהם, בשוגג מותר כיון שנתכוון לתקן.

ושיטת רבי יהודה שבדאורייתא קונסים שוגג אטא מזיד שכן בעיך איסור המזו, ולכן במבשל בשבת אסור בשבת עצמה אף בשוגג (ובמוצאי שבת מותר בשבת אחרי כבדי שיעשו, ובמזיד אסור לעולם, ולרבי יוחנן הגמלה הוא אסור עולמית אף בשוגג, ואחרים מותרים בשוגג מוצאי שבת). ומ"מ במנסך לא קונסים כיון שאנשים בדלים מזה משום חומרא דעבודת כוכבים, ובנוטע שבביעית לא קנס ר"י משום דבאתריה חמירא להו שביעית.

ובאיסורי דרבנן סובר ר"י שלא קונסים שוגג אטא מזיד, ולכן במדמע ומנסך לא קנסו, ואמננם אגוים שנפלו ונתפענו אינם בטלים אפי' במזיד אפי' באלף מפני שחיבותם כיון שכשנפלו הוי שלמים ושהטובים, אף דמדאורייתא חד בתרי בטיל אפי' דבר חשוב דכתיב 'אחרי רבים להטות', משום שרוששנים שיעשה כך במזיד ויאמר שוגג יחיה, (ולרבי יוסי ר"י ששוגג בטלים ובמזיד אסור בטלים, ומ"מ בנטייעת של ערלה שנתערבו בנטיעות אחרות מתיר רבי יוסי ללקט אף במזיד, דחזקה אין אדם אוסר כרמו בנטייעה אחת ואינו נוטע בלי סימן, ומילתא דלא שכיחא לא אחמוז בה, ולת"ק לא ילקט שאין מבטלים איסור לחלתיהו, ובמחובר חשיבא ואיהו בטילה ואם ילקט יעלו באחד ומאתים דהוי שגג).

ג'ד: כחנים שפגלו במזיד חייבים ובשוגג פטורים.

נאמנות לאסור דבר של תבירו

עד אחד נאמן באיסורים, וביאר רש"י (ב) שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד על הפרשת תרומה ועל השחיטה. והתוס' שם כתבו שהקפד דין זה הוא דלמתיבם בזה (כפרה ל"ה לעצמה, אפי' שם שהספידה נוגעת גם באחרים). אמנם לא כל דבר איסור עד אחד נאמן, ולהלן יבואר מתי עד אחד נאמן לאסור דבר של תבירו, ומתי אינו נאמן.

בפיגול ובטומאה– אדם נאמן לומר שזבחי תבירו נתפגלו או טהרות תבירו נטמאו או עשה אותם עמו באותו יום, אבל לא אומר לו רק למרותה אינו נאמן.
לרבי החילוק הוא דלמחר אינו נאמן כיון שאין ביזו לאוסרם ורישא איירי שעדיין כפי ביזו ויכול לאוסרם, ולרבא אף באינם ביזו נאמן (אמנם אם הוא שותק הוי כהואה, וא"ר הוא שותק מחמת שאינו יודע. ואם הוא נאמן עליו כתב רבי תורה' ודא שזאינו נאמן ואינו לעצמו שירא פשיטא אידידורא. איסורא. אסורא. אבזר), ומה שאינו נאמן איירי שפגש אותוו מקודם ולא אמר לו דבר.

ולרב אסי' אף לאחז זמן נאמן, וראיה ממה שכה"ג נאמן לומר שפגלו אצ"פ שאין עמו אדם, והגמ' דוחה את הראיה דאירי ששמעו שמופגל וראו בפשפש שאמר כך בשעת הזאה (שפפש הוא פתח קטן מביא החליפה להילכל, והוי נטיעין אחד בפען ואחד בדיום, כדי להכשיר את כל העוהה להשחית קדשים, שתחובם שילמו האל מועד'), ובעבודת לפני ולפנים היה אפשר לראות ע"י לול.

ס"ת שאומר שלא כתבו לשמה– אם אמר שס"ת שכתב לפלוני לא כתבו לשמה, אמר רבי אמי שאם הס"ת ביד הלוקח אינו נאמן לפסול את הס"ת כיון שאינו ביזו, אבל נאמן להפסיד שכר עצמו, דס"ת שאין אזכורת שלו כתובתה לשמה אינו שוה כלום, ואף רבי יהודה שיכול להעביר קולמוס לשמה על שוה ולקדשו (אם רצה לכתוב יהודה ולא כתב ד' ונתברר שהיה צריך לכתוב את השם), זה מועיל רק באזכרה אחת, אבל בכל האזיזות שבס"ת לא, דמחוי כמנומר, (ולחכמים אף באחת אין השם מן המובהר).

ס'ת"ה שאומר שלא עיבדו שלמה – אה אמר של עיבד את הגוילים לטמה מתוך שנאמן להשמיד את שכרו נאמן לפסול את הס"ת, שכיון שידע שיפסיד כל שכרו נאמן, (אבל במקרה הקודם אולי לחשב שלא יפסיד אלא שכר האבות ותנחום להקטן).

ג'ה' עדייות של רבי יוחנן בן גודגדא-

חרשת שהשיאה אביה כשהיא קטנה שחלו הקדושין מדאורייתא **ויצאת בגט דאצ' דעת בגטו**, שהרי מתגרשה בעי'כ'. ומדיון זה למד רש"א שאמר לעדים שיראו שהוא נותן גט אלא, והתנו לה ואמר כנסי שטר חוב זה מגורשת בעי'כ' שאין אף דעת האשה, ואין ראיה שהביטלו, אלא אמר כן מרמת גופה.

קטנה בת ישראל שנישאת לכתן והיא יתומה דאינה מקודשת אלא מדרבנן **אוכלת בתרומה** דרבנן, ולא גזירה. (והיונו למדו' אן כן ביד הכמים לעקר דבר כן תורתו, ולא אמרין שאוכלת בתרומה דאורייתא משום שנקטן האוכל בנילות אין בידו מצינו להפרישו, מפני שהתורה קי"ח) נשאת בספק אם מציננים אלוהים, ועוד דאובת בלתי ששבעת שבאכלה בידים... ועוד ומדבעי שגם שגדלה להפרישו, ועוד דאובת בלתי שאה תאכל בתרומה דאורייתא... דאפילו תאכל הוי אית קטנה תודה' ועל), ואם מרה בעלה יורשה, ואמנם חרשת שנישאה מצטנפה נשדלה לא אוכלת תרומה גזירה שזמא חרש שאין קנינו קנן מדאורייתא כגידול פיקוחה, שאינה אוכלת אף תרומה דרבנן שגם תבוא אכול במדאורייתא... אבל לוד בקטנה אף למוח משום קטן מגדולה, דקטן ליה תיל נישואן אפי' מדרבנן, וקאן לחוש שיאכל חרש בחרשתו, דקאן אוכל אוכל בנילות הוא אולת לוד' שאין אף מצינו להפרישו, כמו בגטין).

קודה גזולה שקבעה בגנין משלם דמיה משום תקנת השבים די שלא ימנע מלעשות תשובה, וכשיטת ב"ה, אבל לב"ש צריך להחזירה.

חטאת גזולה שלא נודעה **לרבים** שהיא גזולה **מכפרת** ואצ' להביא אחריה, משום שהיא המזובה, לעילאל מדאורייתא אינה מכפרת מפני שיאוש כדי בלי שנינו רשות איתו קונה ואפי' שמענו שנתיאמה בעגילת אל חשיבי קריבנה, ותיקנו ושתכפר די שלא היו עולים עציבים שגמלו חוילין ששמענו בעודה יהיה המזבח בטל מפני שמענו מלכנה, ויש לה לכי'ז בשב ואל תעשה, ובעולה לא תיקנו משום דליכא אפלת חמיש. שישת רבינו ס' (תורה' מא) שיק לעול מילי היותה הקרבן שבח הלקיחם כבוד עולא שיאוש כדי לא קני, יהיה מנוח הבאה בעגירה, אבל לשאר דברים קני, ורבינו יצחק מבטל שעולא סובר שיאוש כדי לא קני לשום דבר.

ג'ה'ז' והא אדיתא במותי' ("ב"ק ע"ז') שאם גנב ורקדשי ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל כיון שבשעת גניבה היתה חוילין ואינו משלם תשלומי ד' וה' דבשעת ביטחה ומכירה היתה הקדש, ומבואר בבבוייתא דזהאי גזונא גזונא בחוץ עונש כרת, וצ"ל איוש כדי לא קני מה שיהיו כרת והרי אינה אריאה לפתח פתחו מועד, וצ"ל שנתעמידו רבנן לא הגזילה בשריו והפקדי ביד אפי' כדן שיתרובים עליה משום קנס. ועי' תהוסי' (ד"ה כ) במארים הטעם די שלא היו כתיבי עציבים, ולי' שאפילו אם אחר שטח בחוץ הוא נמצא עיב' ומצא עיב' דבריהם הוא עונש כרת, ואמנם משומכר שלא העמידוהו ברושנוהו אלא משום הקדש, כדי שלא יהיה נשכר בגזיות וולדות שלפני ההקדש, ותכחו הוסי' (ד"ה ג'עזיותה) דהיונו לר"ט שסתם גזילן משלם לא הגזילה כולל היותה הולדות, וכן כ"ל בריב עולא דרבי יהודה ד"ל ששבת שגמל על הגזילן אף כי הוא כ"ל ג' ימים ד"ל שקמבל למחצה לשליש ולרביעי, אבל ד"ל שהכל של הגזילן אף כי הוא.

ולרבי יהודה מדאורייתא מכפרת אף בנודעה דיאוש כדי קני, ותיקנו שנודעה אל תכפר, כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות (והיו בעינינו קודם ורקדשי, אבל אם נודע איתא שכבר נתמרה מדאורייתא לא, אפי' אב חיב הכתיבי לעקוד דבר מן התורה בקום ועשה. תורה' שאל). ולדבריו דין זה הוא גם בעולה, והחידוש הוא שאפי' בחטאת שאין חלב ודם עולים ע"ג משא בגזרו.

דין שקריקון

במקפת חורבן בית שע"י טיטוס והרומאים, וחי הרומאים הורגים בישראל, לפי שהחיה בידם סמכות באבותיהם שיהודה הרג את עשוי (בסבטוס משבע שותיהו בן גור, ויהוה, ושפט לא נתן באותה האכזה עד שהרוג יהודה). וכדי להלגל מידם וחי תנחום להם קרקעות, והנבני המקבלים נקרא שקריקון מילשע את קרקעו וזו היתה, ואלקני יבואר אם הקרקע עוברת בעלנות הנבני והוא יכול למסרה, או לא.

א' שליכי חי' בגזירה, בהתחלה אמרו שמי שלא יהרוג יהרוגו, ואח"כ אמרו שמי שיהרוג ישלם ד' זוז, וצ"ל אמרו שמי שיהרוג יהרוגו, וזו אומרים לעשרים הרוצח שאן קרקע זו והנחיל.

בזמן הגזירה הראשונה והשניה לא היה דין שקריקון, שאם נתן לו שקריקון כדי שלא יהרגוהו היה גומר בדעתו להקנותה לו בלב שלם, וקיימא לן תליוה ורבין וביניה זבניה, והלוקח ממנו מקחו קיים.

בזמן השלישי היה דין כדלהלן: או אה היה קוננו מהשקריקון ואח"כ מבעל הבית נתן מקוחו בטל מפני שהסכים מיראה, או שהסכים כי חשני טו חו לא הראשון, ולא נתן שטר, אלא הקריים לקנות במקוחו מקחו קיים. (וכן היה באיש ואשה שאם קנה מהאיש קודם בטל שאם לא הסכים יאמר לו שתננה עינה בנתישורן או מיתה, ולא קנה מהאשה קודם משאם).

ואח"כ תיקנו שהלוקח מסיקריקון משלם מלואו לבעלים ורבי ממוחיר הקרקע ששיעורו מהסיקריקון מחול רביעי, והבעלים קודם לכל אדם.

רבי הושיב ב"ד תיקנו שאם שהת"ב ח"ל חודש של הקודם וכו', ונתון לבעל בית רביעי.

המשך סודות שקריקון בדרך ג"ח.

מאורעות חורבן

היותות עדיים שמוכילים לגרום לדברים רעים- מאי דכתיב "אשרי אדם מפחד תמיד מוקשה" ליבוי יפול ברעה שהוא

חורבן מה יוכל לקרות ממעשהו, ומתושגל קדמנא ובר קמנא התגלגל לזרבי ירושלים, ממועשה התנגדותו ותרגולתו הגורבן חורבן טור מלכא, וממועשה שהיו עם דופן מרכבה התגלגל חורבן ביתה, וכדלהלן, (ומבני תהוסי' (ד"ה תהוסי') שבכריתת איזא שאיל לפחד סתם, אלא לפחד מפני לשכות תלמודו ולימודו אצל תמיד), וכן רכא לא היה להם הכח לערוב על רוב טובתם ושולמותם וליבשי את בר קמנצא וכו' והיה להם לפחד מהפרעיות, הוד אינו פחד חיים.

קמנצא ובר קמנצא- היה אדם שהיה לו אוהב קמנצא ושונא בר קמנצא, וכשעשה סעודה שהשם הזמין אף בר קמנצא, וכשהגיע אל הסכים ביד הסעודה ושיראם עם אפי' א"י, ישלם דמי כל הסעודה, והוציאוהו, ובר קמנצא אמר שאם רבנן לא מוחו א"כ יניחא להו, והלך והלשיך למלך שהיהודיים מרודו בו, ואמר למלך שישלח קרבן שהיו נודרים ומלך נודתו ונודתו אשתו, דכתיב "איש א"ש צלובת כערי". ויראה שלא יקריבוהו, ושלח עגלא תילתא עגל רביא טוב (ואין הפרוש עגל שלישי לבטן או שגל שלישי. תורה' עגלא), והטיל בו מום בגיב שפתים שפה העליונה, ור"א בדוקין שבין, שאינו מום לעכוב, להקריב במקום, כיון שאינו מוחסר אבר, וכשהגיע לבית הקודש אמר כתיב"ח בן אבמלך לא יקריבו לא יאמרו שעגלי מומין קרבים, ולא יהרגוהו שלא יאמר שטיטל מום קדשים ועבר על כל מום אל יהיה בר' הרג, ואמר ר"ל ששענותותו של זכרה שסבל את בר קמנצא ולא יהיו, גרסה לחורבן ג'עזיות.

ג'ה'ו' **ושלח טיטוס את נירון**, קרמה לחורבן ג'עזיות, כלל הרוחות לקסום קסם, וכל החצים נפלו בירושלים, אמנם לאחר שתינוק אמר לו את הפסוק "ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל" (ויצא ממצרים מ"ו"), ובין נירון שהקב"ה רוצה להחריב את ביתו ולגנב ידו בניו משענו את נתינו, ושולח את אספסיינוס והטיל מצור ב' שנים.

היו בירושלים **ג' עשירים**, קדימיון בר גוריון (שנקודה מהוה בעבורו), כלבא שבוע (שהרעב ככלכ יצא מביטויי שבע), בן ציצית הסכת (שיצטרפו נגרתה ע"ג סכנותו- שהיה חולין קר' ע'כסכותו, ור"א שמונו בן ציצית ונקרא סתא מפני שחסדו מוטלת בין גדולי רומי שסחה הולך להקביל את פני הקיסר), והיה אח"כ עשירים, ולשני יין יחלו ושמן, ולשלישי עצים (ושיבחו רבנן לבעל העצים מפני שצדקי' ס' אוצרות עצים לאוצר ליום אחד), והיה חובב להספיק לכ"א שנים, והתכנימו רבי, ולשעת שולטם, ולא ידע החיובים הלחם כי לא יוכלו לנצחם, ונבאו הבריונים אנשים וקיום ופחזים למלחמה, ושרפו את האוצרות הללו כדי שיכוחו להלחם, ונעשה רעב.

מרתא בת ייתוס שלחה לקנות לח סולת ולא מצא קר פת נקה, ואח"כ מצא קר קיבר, ובסוף לא נשארא אפי' קומה שעורים, והורידה הגזילה ויצאה לתפש אוכל (כמאמר התנכן "הרחיב בן הענוגה וכו'") ומתה מתמה אסטיסיניתה כיון שנדברה לה צוזה לרגלה, ולא מפני שאכלה גרגרת של רבי צדוק (שצם מ' שנים למנותא את החורבן, והיה מוכנן גרגרותו וזמנו מפני שגם היה יכול לבעול דבר עבה), והוציאה כל זהבה וכספה והשליכה לחוץ (כמאמר הפסוק "כספם בחוצות ישיכיו").

רבן יוחנן בן זכאי שלח לאבא סיקרא ראש הבריונים שהיה בן אוחותו לשאלו עד מתי יגרמול לעם סיקרת ברעב, ולא נתיח סלימם שלום, ואמר לו שהוא לא יכול לסרב להם מפני שיהרגוהו, והציע לריב"ז שיעשה עצמו כחולה וישומר דבר בסודים במיטתו מן גביה, ויאמרו שמתו, ורק למדיינו שאת אמר מטיטוס, ויצא מירושלים לדבר עם הרומאים, ואמר להם אבא סיקרא שלא ידקירוהו לבדוק אם הוא סלימם עליהם. שלא יאמרו הרומאים שאפילו רבם דקרו, ולא ידחפוהו אולי יעקב, שלא יאמרו רבם דחפו, וכך יצא.

רבן יוחנן בן זכאי ואספסיינוס - אר ריב"ז לפני סהההייב ואמר לו שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא, ואמר לו שהוא הייב מיתה מפני שקרא לו מלך סתם והתעלל בו, ומפני שאם הוא מלך מדוע לא הגיע עד עשיוני, ואמר לו ריב"ז שאם לא יהיה מלך לא היתה ירושלים נמסרת בידי, דכתיב "והלבנון באדיר יפול", וכיון שערב על עליה ב' שנים והיה רעה חיב נוסחה בידי (מח' א), ולא הגיע עד עתה כי הבריונים לא נתנו לו, ואמר לו אספסיינוס במשל שחבית שיש עליה דרקון שוברית את חבתה בשביל שילך הדרקון היה להם לחשיחת חומת העיר כדי להשליך הבריונים והתבית והקב"ה (משיב הכמים אחור וכו' וכן לא ענה לו שלוקחים את הדרקון רבצו, וצ"ל להוציאם מחינה ולעשות עיני שלום. ואז הגיע שליח מרומי והודיע לו שמת הקיסר והוא נתנמה במקומו, והיתה עליו נעל אחת לול לכל לטובת שאהנינא או להקטיר את הארשונה, ואמר לו ריב"ז ש"שמעוה טיבה מדרשן עצם", ותקנתו שיביאו שנווא לפניו וירוח נכאה תיבש רבם", וכך קשה, ואמר לו אספסיינוס שאם הוא חכם כ"כ למה לא הגיע עד עתה, וענה לו כני"ל, ואמר לו אספסיינוס המושל ג"ל, ואמר לו שהוא חולך ויבוא אחד במקומו, ושיבקש ממנו משהו, וביקש ממנו ריב"ז את יבנה שלא יחריבה והכמיס' את גורמה, וצ"ל שושלת' ר"א שלא יחרג את שפתה גטיא, שיהיה שלטון ביתו דוד, והופאים שירפא את רבי צדוק לפי שתנחגשו מן בעתויהו, ויכיל הקב"ה דעתו שאם יבקש שיעזבו את ירושלים, וריב"ז חשב שאם יבקש זאת לא יוכלו לבלום, (ורפאין את רבי צדוק לאט לאט שנתנו לו מן סובין וכו'), ושלה אספסיינוס את טיטוס.

טיטוס חירף וגידף כלפי מעלה, "ואמר אי אלוהימו צור חסוי בו", ותפס זונה ועבר עיניהם בקודש הקדשים ע"ג ס"ת, וגידד את הפרכות ועשה שם והיה דם מובצץ ויוצא לחודשי שקשה לפי המוסק חורבן בית המקדש. (תורה' ועגשה). וכסבולו הרג את עצמונו כינו לפני מעלה (דרדשו על זה "מ' כמוך חסין - וכסבולו" י"ה" ששומעו ניאצוהו וגידדוהו

ושותק, וי"א "מ' כמוך באלים" - בינאליים), ועשה מהפוכות עליו ושם בו את כל המל הקודש והלך בספינה לעירו, וכשעמדו עליו נתשלל אמר שנעמדו שאלוקיהם של אלו אומה וברתו אלא במים כמו אצל פשוטו, ויצאה בת אלו אומה שתיבוא עליו למלחמה בריה קלה שמיכניסה לולא מוציאה, ונכנס יתוש בחומותו וניקר במוחו ז' שנים, (ולא נעשה טריפה מפני שנמסך דרך חוטמו ולא ינקב הקרום, ועוד דיש לחלק בטרפייה בין אדם לבתמה. תורה' ויקר). וכשמגיע קול נפח פסק מלנקר, ושכר נפחים שיודפדו לפניו, וליחודי לא היה משגלם, ולאחר ל' יום לא השיעויו הדפיקות עלי היתוש, וכשמת מצאו בחמוח כציפור דרור משקל ב' פלעים, ור"א כנולד בן שנה משקל ב' ליטיון, והיה פיו כן לחושט וציפוריו של ברזל, וציווה שירפאוהו ויפרו אפרו לו ז' ימים כדי שלא יעמדינהו הקב"ה בדין.

אונקלוס היה בן אוחותו וכשרצה להתגיייר העלתו באוב ואמר לו טיטוס שישראל חשובים הם אולם מצוותיהם מרובות וא"א לקיימם, ושיגרתה הם יהיה לראש, והוא יענשו ששורפים אתם ולמפזים אפרו על ז' ימים, כמו שפסק לעצמו, ובלעם ענה לו שישראל חשובים אך לא ידרשו שלומם וטובתם, ונעשו שבשבת זרע ורתחת מידה מנני מיהו, בעצמנה התחיל לענות אל בתו מנחם, ופושעי ישראל אמרו לו שישראל חשובים ושיודשו טובתם לול הנוגע בהם כאילו נוגע בבבת עינו, ונעשו בצוזה ורתחת כל שהלגיע על דברי הכמים, בא וראה מה בין פושעי ישראל לבניאי האומות.

ג'ה'ז' בא וראה כוחה של בושה, ששייע הקב"ה לבר קמנצא.

אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא- שהיו רגילים להוציא לפני החתן והכלה תרנגול ותרנגולת, לסימן שיפרו וירבו, ופעם אחת לקחו מהם הרומאים את תרנגוליהם, ובאו ישראל הרגומם, ואמרו בר לקיסר שהיהודים מרודו בו, ובא להלחם בהם, והיה אחד שמונו בר דרומא שהיה קופץ למרוחק מיל והתפלל הקיסר שלא יפול בידי אדם אחד, ואמר בר דרומא "הלא אתה אלוקים ונתתנו ולא תנצא אליהם בנצחותינו" (ודוד אמר זאת בלשון תימה) ונכנס ליעבב, והשחא והיחיש שבאו ומתו, ואמר הקיסר שכיון שנעשה לו נס יליבם, והסחו כטור מלכא מאד, וכשמגיע את הקיסר בא להלחם והרגו בהם ג' ימים ו' לילות, והיו בהו המלך שיישיס ריבוא עיירות, וכל אתה היה כיוצא במצרים, מלבד שלוש היה ב' כפלים, ואף שהמקום כיום אין בו מקום לשישים ריבוא קנים, מ"מ א"י היא "ארץ צב"י שמתרווחת ומתוכנצת לפי הישיבים עליה.

כפר סכניא של מצרים- מעשה בארום וארוסתו מאותה העיר שנשבחו לבין העובדי שנים כוכבים, והשיאום זה לזה, אמרה לו בבקשה אמר לא תלעני בן שאין לי כתובה ממך, ולא ננע נה עד יום מותו, וכשמנת ממך להן קניסדו לזה שפטפט ביצרו יותר מיוסף, שהרי הוא היה עמה כל שנה אחת מיטה, והוא ובתה אשתו. ועוד היה מעשה שהתיקנין עשו ונדקו ומצאו באו ונתנו שבאנו על גערמ מאורסה ביום הכתורים והביאום לבית דין וסקלום, וחזר השער למקומו. ועוד היה מעשה באדם אחד שנתנו עיניו באשתו לולא היהת כתובהה מרובה, מה מעשה, הלך וזימן את שושבינו, והשיעיל והשקן ושיכרו, והשיכינו על עיניו, והביא לובן ביצה והטיל ביניהן, ובעצת בלכא בן בואט בדיקו ורואו שהואו סולד (-תיבטיש' ומפליד) מן האור ללובן ביצה, והביאורו לביד' דלקוהו והגבוהו כתובה, ואף שהיו כ"כ צדיקים נעשו לפי שלא התאבלו על יושליים.

אשקא דייספק ביתר-ב שהיו שותלים ארז בכל לידה וכשהיו נישאים היו עושים מזה חופה, ופעם אחת קצצו ארז עבור מרכבתה של בת הקיסר והתנפלו עליה היהודים, ואמרו לקיסר שרם עמו מרדו, ונכנסו שמוניה אלף ראשי יגיסות אחרים בהם, ונשפך דם עד על עי, וזבל את הכרמיים לטבע עינים, ומצאו מ' סאה בתי תפילין של ר' יחזקאל וק"כ סאה בתי תפילין של ראש מפני שהפרשויות מחולקת בו לר' בתים והבתים מחולקין שני רוחו ביניהם והיו קבועים על מושב אחד. והיו שם ד' מאות בתי נכניסות ובכל אחד ד' מאות מלודי תניוקות ולכל מלמד היו ד' מאות תניוקות, וכשגבר האויב כרכום בספריהם והציתום באש. ועוד מצאו בחורבן בית ראשון ארבעה (ו"א' תשעה) קבין של מוח על אבן אחת.

ג'ה'ז' **זבוארדא** ראה את דמו **לכריה** (כן יחידע הכתן שהרומנו במצות איש ששתחטלו לו ועשאוו אלוה) **רוחח** וחייב את היהודים לל מה לא ואמרו לו שזה נביא שהיה מוכיחים במולדו יצדמיא הרסוהו, ורב כמה שנים דמו לא נח, והרג סנהדרין גדולה וקטנה בחורים ובתולות ותשב"י ואלה נח דתם, עד שאפילו אם יאבד את כלם סוף הים, וכשרא בנבואתן כמה העונש על הריגתם שפט שאחת, כשב כמה היה ענשו על הריגת הרבה נפשות, וציווה לביתו מה יעשו עם נכסיו ונעשה גר צדק, (ונעמן היה רב תרשב שקיבל על עצמו קר שלא לעבור ע"ז).

מנני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, ושל סיסרא לימדו תניוקות בירושלים, ושל מתרבי יאמרו תורה ברבים והם שמיעה ואבטליון.

אדריינוס רב באלכסנדריא של מצרים כפלים כיוצאי מצרים (והא אדיאת מוסאי י"א: סאלכסנדריוס מקוון הרגם וחרחבה, שאנו נתייגבה ב' פעמים. תורה' ה), ואספסיינוס הרג בבית ד' מאות ריבות וי"א ד' אלפים ריבוא.

אין לך תפילה שמועילה שאין בו מזרעו של יעקב, ואין שמועיל שמועיל שמועיל שאין בו מזרעו של עשוי.

הקב"ה הראה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני.

מועשה בד' מאות ילדים ילדות שנישבו והרגישו למה רבו אותם וקצפו לים. אך איראתם גי'ו' נוסט יטלהו מן שנתה ואל 'הובלו בעצמם. הכה היו מפתחים אלא יעמוד ביסודם ויחטאו, ועוד משני ימנים אותם בעל כורסם ולא היו הורגם אותו" תורה' הקצנו.

עליך הורגנו כל היום וכו' - י"מ שזה **אשה ושבעת בניה** שהובאו לפני הקיסר ואמר להם שייעבדו עבודת כוכבים ולא הסכימו (וכל האיד אמרו שסוק אתר על איסור עבודה זרה) והרגום, ולשיעבי צדיעי הקיסר שירוק את חותמתו ויתכופף להרימה ולא הסכימו והרגו, ואמנם אמרה שהיא עקדה זו מנחות, ועלתה לגג ונפלה ומתה. וי"מ הפסוק על מצות מילה, וי"מ על ת"ח שמראים הלכות שחיטה בעצבים (רא"ן לעשות כן שאת היטבנה בניו). וכן לא יראה בעינינו צדעת ונגנתי עממין שמסמן שיאנו עלי), וי"א על ת"ח שממיתים עצמם על ד"ת (שיע"ז ד"ת מתיקיים).

ג'ת"ו - **שני ציון הקריים המסולאים** בפה - שהיו מגנים את הפז בויפים, והיו חשובים שברומאים מביאים אותם ומשמשים כנגדם (במקום כנגד צורות מפז), ועל זה נאמר גם כל חלי' וכל מכה וכו'.

רבי' יהושע בן חנניה ראה בבית האסורים תינוק יפה עיניו וכו' ואמר לו מי נתן לבלשיה וכו' וענה לו הירא ד' זו וטמאו לו וכו', ואמר מוכנטינו שיהיה מורה הוראה בשלום, ופדאו במומן הרבה (הנח שאין פורס שבויים יתר על כדי דמיהם, שאני הכא שהיה בזה סכת נפשתי, אי נמי שום שהיה מפולח במכמה. תורה' כל), ולא עברו ימים מועטים עד שנעשה מורה הוראה, והוא רבי המושל.

על אלה אין בוכיה וכו' - בנו וביתו של רבי ישמעאל בן אלישע נשבו לשני אדונים, ורבו האדונים לזווגם, ובכו כל הלילה כל אחד בקוץ זוית אחרת, ובבוקר הכירו ונפלו זו על זה ובכו עד שיצאה נשמתן.

בת עמי חשיק גוי וכו' - צננת (שהכל צופים ביפיה) בת פניאל (כרן גדול) נשבתה והוציאה למוכרה והפשיטה והתפלשה באפר ואמרה לפניו ברשע' אם עלינו את חסת וכו'.

ועשו קרבן **וביתו ואיש נחלתו** - שוליא דנגרי נתן עיניו הללוהו ורבו לגביל עליה שבעה וכלי בה התרנוקות ויעץ לו לגרשה הללוהו מעות לכתובתה, והלך הוא ונשאה והיה הרב משמש לפניהם במקום תשלום החוב והיו מדועת נשורות מעיניו, ועל אותה שעה נתחתם גזר דין, וי"א על שני אנשים שבעלו אשה אחת.

המשך סוגית סיקריקון

הגמרא מנסיכה לעוסק בדיון קרקע שנתלקח בפניה ע"י נכרי והוא מוכר אותה לישראל אחר. חז"ל המכירה הלכה והתני לא.

לקח מן סיקריקון אוזר ולקח ממנו הבית, ואמר לו הבעלים לך חזק וקני, מקחו בטל ריזון שאין זה אלא דיבור בעלמא איכא למימר שאמר כי כח לו להתקדם עם השני מאשר עם הראשון, ואם כתב לו בעה"ב שטר, לרב קנה מפני שבטוהו שבוטחה למכרה גמורה מדעתו, ולשמואל לא קנה עד שיכתוב לו אחריתו שאם טיטופת יתן לו דמיה, וכן מצוינו בבבירייתא בעדק מהו האיש וחזו ולקח מן האשה שלא קנה עד שתכתוב לו האשה אחריות, ורב מפרש שאחריות היינו שטר שהשטר הוא אחריות שלא תחזוק אלינו עוד. ונכתב וטקס (ד"ה אבל) שם בלחן מן האיש וחזו ולקח מן האשה סובר ר' אבהו מביא שמה קנה מהו, ומה שמבואר במבויבת א"י סיכילה לומר בתח ערתי עשה, לבעל א"י מתחמתלע מהיטר של בעלמא או ששם תרתיב במכירת בעלמא או שמחלה על כל השבועה, אבל כאן מירי שכתבה שטר שהיא מוכרת לו, והרי אליהו מטייא' מפרש שטר ושמואל תחלוס אם אחריות טעות סופר או לא, אי"כ כמבנות מירי' שלא קיבלה אחריות כלל.

ג'ת"ו - **אם הלוקח מהסיקריקון אכל מההשדה בפני הבעלים ג' שנים** והוא חזק שקנאה ממנו ע"י שנתן לו רובי ע' תקנתה ב"ד, והאי"כ אכלה שני חזקה, הרי זו חזקה שאין אדם נוהר בשטרות ולא מן שנים, ואם לא טוען כל אפי' אי"כ אמרה לאחרי איני כלום, ואם אינו טוען אין גונענים לו שהיה חזק יודע אם הוא שילם או לא, ואם מות או שמכרה לאחר, טוענים ליוורא או ללוקח שקנאה מהבעלים, אפי' למד' אין טוענים ליוור' וללוקח (תוס' ד"ה כגון) אין בזה חזקה ותחתיו, וכונת הגמרא שאפילו כאן גונענים ולא אומרים שהבעלים לא מיהו מפני ראיה לסיקריקון), בה גונענים, כיון שסתם לוקח מסיקריקון יודע מכל וכל היה מעולם שלא על פי הבעלים.

סיקריקון (שטק' את הקרקע תומתם תוב או אנפרות - גזל בעלמא אין הנכרי יכול להורגו, אין בזה דין סיקריקון, וצריך הלוקח להחזיר לו את הקרקע בתים, ריזון וריבא אנסי מיתה לא גמר בדעתו להקנותה לו, ואפי' שנתה אצ"ו ב' חודש, ותרלים שלא נשאתו בן מתאים לעולם.

אם לא שהתה הקרקע אצל הסיקריקון י"ב חודש אין בזה דין סיקריקון, אלא הקרקע חזרת לבעלים והם משלמים עליה, כנבואה במתני' שהבעלים קורמים לכל אדם אם יש בידם ליקח

אנפרות - הריא בלא דמי, ובכל זאת אין אנפרות, שכיין שלא הלך להתרעה על השלמות ומוטב ממחול לו.

המקבל קרקע מבני הבעת ע"מ שישלם את המס שלה שהיה הספם המכלל של המס על כל קרקעות הבעתה מוטל על כולם, והחד החד מבוסל על טוענו שאין לו חזקה ותחתיו למלך, והקדמים ישילם ג' שנים, ובא בעד הקרקע וטוענו שאין לו זכות אלא לשנה אחת, אין כותביה על טריפס על שאר בני הבעקה כדי שלא יפסיד ממה ששילם, אלא מפסיד הלוקח שלא היה לו הקדמים דמי ג' שנים, שאין בזה דין סיקריקון כיון שהמקח הוא נוטל אלא סמ. וכמו תהום (ד"ה אגן) ומירי' שהמקח הלכה, ולא היה כונתם להשטט מליטלים אבל לא היה מתחכם מליטסל הפסיד את הקרקע לגמרי.

בתחילה תיקנו שהלוקח מן הסיקריקון מקחו בטל, וביו"ד של אחריהם תיקנו שהלוקח מן הסיקריקון נתון לבעלים רביעי, ויד

בעלים עליו העלוינה אם לקבל את הרביעי בקרקע או במעות, דאפילו אחר שאמרו נכשני שירגורו וירגורו, ערין בעלמא מפרד כיוון שמתחילה היו חריזים, ושופו שנתיהו בדיו' ר"ה בחו"ש וילא צעק עליו מרובע על זה. לרב יתן לבעלים קרקע שהוקר רבע מהתמועת ששילם לכנר' כגון אם קנאה במנה נתון לו רבע מנה, או רבע בקרקע קרקע השהוקר רבע מה המיתחמית מןהקרקע, ושמאל יתן רביעו מהקרקע שהם שליש הבעות והיינו שליש מנה. ונחלקו אם הנכרי מוכרה בנימי רביעי - קרקע השהו מנה ורבע מוסר לו במנה, או בנימי חומש קרקע השהו מנה ורביע שליש מוסר לו במנה.

ואם יש ביד הבעלים לקנות, וקדומים לכל אדם.

רבי הושיב ב"ד ותיקן שאם שהתה בפני הסיקריקון י"ב חודש כל הקודם ליקח זכה, ונתון לבעלים רביעי כנ"ל.

ג'ט"ו

ודיני נפשות מתחילים מן הצד מהקטנים, כדי שלא יגענו ללמד זכות דמיב' י"א אענה על פי ר' יוקנה על רב שאסור לחלוק על פוסלא שבפנתדרי, והספא דקרא מירי' בניני נפשות, ואצל רבי' בחכל לוי מתחילים מן הצד דסיל דדישא דקרא מיירי' בזה דבר, ורב היה במניין שתיקנו שכל הקודם ליקח זכה, וממנו התחילו למנות והוא היה בנינו, וי"א שהיה חקטן שבהם.

מימות משה ועד רבי מומית רבי ועד רב אשי לא מציינו תורה וגדולה במקום אחר, שאין בישראל גדול בתורה ובעשר כמותו, ובימי תיובע היה את האלוקה, ובימי אלקנה היה את פנתס שהיה כהן גדול, ובימי פנחס היה הוקנים, ובחלק מימי שאול שהיה גדול בתורה אבל לא לימי' לאהיים הם, והבית ששמואל, ובחלק מימי דוד היה את עירא הזאירי, והבית מימי שמואל היה את מימי דוד גיורא, ובחלק מימי חזקיהו היה את שבנא, ובימי עזרא היה את נחמיה בן חכליה, והונחו ב' נהר בתן רוב הפוף רב אשי.

קנין בחרש- חרש יכול לקנות ע"י שרומז בידיו ובראשו, ולכן בתירא יכול לקנות מטלטליו ע"י קפציה- קיעמת שפתים, שאינו סימן ניכר כריזוח. לענין גזל בחרש שנשא אחר שנחתרש שיכול להוציא ליהנות קמא לכ"ע' אזני מועיל אלא בבית בחרתא, ולליישא בתרמי' בין נחלקן, ובקרקעיות ריזוח לא מועילה, שלא תקנו רבא אבל לכדי חזין.

קנין לפעוּטות - הפעוּטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטליו, י"א כבן שש או שבע, וי"א שבע או אשמונה, וי"א תשע או עשר, ולי' פליגי אלא כל אחד לפום חרופיה, והטעם בתקנה זו משום כי חזין, שבלא זה לא יספור לו מזונות ולא יקנו ממנו. ואם טעו השיעור לחזרה הוא עד שנות כגדול וקנה ונתן אנהא, ויחרי' משנתת בטל מקח, ולענין מנתה נחלקו אם מנתה ומתנה או לא, אצל בזה כדי בחינה, אבל עבד לבי יניח נפשיה, וי"א שמועיל בריאוי ובעשבי' מוער בין מומית, מומיה בין במנתה מועטת, ומכיו תוס' (ד"ה אחת) שיהא דהיינו דוקא במנתת מטלטליו, ולא בקרקעות, והא דאמרין בבי' ג' קיה' שפחות מבן כ' אי מוכר נכסי אביו ומתנתו מנה ומנה במקרקעי, חיינו מוכר כ"ה אחר.

מלתחה- דבר הנמלט וגמתה - בגיזי פסיתן.

הדרכים העולים לתורה

ג'ט"ו

כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, והגמ' מביאה לזה כמה דעות, ומבארת שזה דין דאורייתא, (ואין כונת המשיא שהטעם בזה משום דרכי שלום, שהרי כל התורה היא דרכי שלום, ואפ"ל ליתו לארצי' - שישאר הארצי' - שיהיו לעלות הארשים), ומפני ודכי שלא אין הכהן יכול להחליט בווד לרבו או לא למי שגדול ממנו, והיינו בשבבותו שכחיו רבים, אבל בשני וחמישי דלא שכחיו רבים יכול לחלוק כבוד, ואנו שאינו מרורים במלאכה מומתם, שכחיו רבים שנים רבים ממי בייט'. (שם ד"ה אבל). ורב הונא היה עולה ראשון בשבבותו וימים טובים, מפני שבתורה ר"א אמי רוב אשי שריתו חשובים דארי' ישראל היו כופים לו, ושבעטג בדלא ריה אסור אפילו אם הוא גדול מבלי בני עיה, רב פרידי היו כולם כפופים לו, והשתבש שהיה לא בריך לפני כהן, או שהשתבש שאפילו בשני וחמישי לא קורא לפני כהן, ואמנם סמיקון לא הרי' אין להקדימן. תורה' אפרי' הובועע' לטב כל בעה"ב שהוא מברך המוציא ואפי' הוא קטן פורטט ידו תחילה שקדור לטב את פרוסת המוציא, אבל יכול לתת רשות לרבו או למי שהיה ממונו, שניים ממותינים, אבל זה לא בעלמא, אבל ג' אלו ממותינים.

וקדשותו - לכל דבר שבקדושה, לפיכוח רשונה בכל דבר בניו בן התורה בין בישבה, ולברך אחריו, תורה' א"ה אבל רבי' אמר, אלא דאם אין שילק' עם ישראל וחילקו המנות בשוה, רשי'. והתוס' (ד"ה לישול) מבארים דארי' בעשרה עד או בדיקא אם אין עני, או א' בתריב' מסובכים בסידות, אבל בחלוקת שופרות נתונות עני בחלק יפה אתרו והוא סמין ברפלי' לעולם.

אם אין כהן בבית הכנסת תפורה הבחילה (ואין הלוי קורא ליה, י"א שמי שארץ הקדים, ורבינו יצחק (התנפרח) מבאר שהלוי קורא במקום הרואי לו) ואם אין לוי יקרא הכהן ששולח ממנו בקום הלוי, (וכמו שדראשגין היה מברך לפניו והאחרון היה מברך אחריו, הדיכר היה שהכהן היה הולך ויבש בתניים, ובשר רבינו יצחק כתבו שנים כי ביבית הכנסת קרי' בתנים אדרי קורא במקום שכינה ומבשר לפניו האחרית, תורה' א"ה) אבל רבי' אחר, לא, דאם אין אבי' שבתי' ממוחק ככהן יש בזה פגם שניהם שלא ידעו מן פגם, ואם ממוחק שאביו של השני כהן יש בזה משום פגמו של ראשון, ואין חוששיהם לפגם השני דאם השני הוא אלא רגל או לא, אבל אצל רבי' א' אלו עולים ב' לוויים זה אחר זה איכא פגם שניהם, שמא נשא מזורת ונתניה ופסל את זרועו, והפגם הוא ליוציאים מבית הכנסת, לפני שילל הס'ת', אבל הגשאריום רואים שהוא נמנה למען שבועה.

ט, אחרי כן והוא קוראים ת"ח הממונים פרנסים על הציבור, ואח"כ ת"ח הרמלים למנומת פרנסים על הציבור, ששואלים אותו דבר

הלכה בכל מקום ואומר, "ואח"כ בני ת"ח שאבותיהם פרנסים על הציבור, ואח"כ ראשי כנסיות וכל אדם.

דיני ספרים

ס'ת שחסרה בו אפי' וייעה אחת אין קורים בו, ואמנם י"ל דדוקא אם רוסר באותו ענין, אבל בחומשים וסוחר, אמנם מפני כבוד הציבור אין קורים אף בחומשים - חומש שלם, ועשוי כמנלה ס'סת' שלנו.

ספר אפטרחה י"א שהסו לקרוא בו או לטלטלו מגילה שבת כיון שלא ניתן ליתב פחות מספר שלם, ואמרו שמונה שעות ראשונה "על לעשות לל' הפרו תורתך" ואין כל ציבור יטילם לתכופ מפני שלם, דמטעם זו רבי יוחנן וריש לקיש עיינו בספרי' אגדתא בשבת, שאף שאסור לתכופ שום דבר המלמד והלכה האברה, תשרי' דין ג' מילה משתכח התורה.

לרבי יוחנן התורה ניתנה מגילה מגילה, ולטען פ' מנה חיברם משה בנידים ותפרם, ולריש לקיש התורה ניתנה חתומה והתכבה כולה אחרי י"ו שנה, ופרשיותו שנאמרו בשנה הראשונה והשניה משה לא כתבם אלא ידו סודיות לו על פה. רשי'. והתוס' (ד"ה תורה) מבארים שלא הלא נכתב לבסות, שהרי כתבי' ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם י"א ושרי' י"א מוחש שקרא במראשית על כאן, אלא המנה שנכתבה סדר, והיינו שפירשה לאנפיה מפרשה מסוימת והיא מתוכה אחריה לא כתובה עד שכתבו פרשה שלפניה.

כתובת מגילה לתינוק החתלמז - לרבה אין כותבים מגילה לתינוק החתלמז בה, לפי שאם לכתוב פרשיות נפרדות רוב לרבי יוחנן, דכיון דאידיבא אידבא, ומה שמציינו שחילוי המלכה כתבה פרשיות סוטה על לוח של זהב, היתה כתובה בסירוגין, והגמ' תולה דין זה במחלוקת תנאים, שלת"ק אין כותבים מגילה לתינוק החתלמז אי"כ דעתו השלים, ולר"י יכול לכתוב במראשית עד דור המבול, ומיקרא עד השמיני.

אמר רבי לו' ח' פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן והם נכתבו באותו יום מפני שהיה בהם צורך מידי', וכמבואר על אחת במגילה לבדה מפני שהם מובדלות ורחוקות זו מזו, והם פרשיות כתבים - הלכות כתבים שבפנייהם אמרו, ליום טמאים (לפי' המנה לפרשת פסח שני, והתוס' (ד"ה פרשת מציאים) סוטה לפרשת סוכות שרץ וביבילה וכל הצריך לסוכות מקדש וקדושי), שילוח טמאים שנבקעו להם באותו היום ג' גמולות, אחריו מות שאין שיה מדרב על יו"ה כ' נאמרה שבתיו יום מפני שבתיו בין נארח בשלש שאל לעצור, שבתיו יום נאטארו מאותו יום, נרות - בהעלותן, ופרה אדומה שנשרפה למחרת, דבעין "והוה אל נופח פי' אהל מועד".

ט: לרבי אלעזר רוב תורה בכתב לרדוש משה שכתובה במידות שהתורה נדרשת ומינעוה על פה הלכה למשה סיני, ולריו"ח רוב על פה ומינעו בכתב.

דברים שכתבם אסור לאומרים בעל פה, והדברים שבעל פה אסור לכתובם, והתלמוד לא ניתן ליתבם אלא מפני שהתורה משתמחת.

לא לרת הקב"ה בריה ע"י שאם אלא בשביל תורה שבעל פה.

תקנות נוספות מפני דרכי שלום

מעריבים בבית ישן משום החשד (שאם יניחוהו במקום אחר ממה שהורגלו יחסרו שבני ההצד מטלטלים בלא עירוב. רשי'. וד"ה תורה' אלא) מבארים שכתבו של חושדיים בו שיבוג את הפת של חשדו, אבל אין הטעם מפני החשד של עבד תיבה, שהרי מציינו שהעיריב את השופר מבית לבית י"א שופר של תקיעת ערב שבו, וי"א של נדבה השלוה לבני השיבה.

בור שהיה קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום, ריזו עשיש בורות אלה, ליכול הקרוב לסכור את האמה עד שיתמלא בורו, וזה תקנת הכהנים כדי שלא תהיה מתולקת מביניהם מן ראשון, והנה גמרה אם הולך דרכו אין בין להתולקת שכל אחד יכול לודלת (אפילו כהן נטרן שמימיו נגמרים, כיון שהיה עיריב עזרת הנהר. תורה' אבידלו), ואם סוכריים אותו ואין בו לים, אלו ותלמינים וריבם לסוכרו ולקמישן הנהר לפדותיהם ורובים להשקות לחיה, ולא להתחננין קודמים דגריה מפשטתיה לזילול, ולתקנת העלוינים שותים תחילה מפני שהם יותר קרובים. ולרב בור שהוא קרוב לאמה איירי שכשהמה הולכת לבורו מאילה, וקמ"ל שא"צ לסכור פי בורו, ופסק רב הונא רב תחליפא דכל דאלים גבר ליימי' ליה דהשתא כשמואל דיני', ופסק רב הונא רב תחליפא דרב. תורה' אפרי' א"ה ורבי' ליה דאם באי להשקות את שדות אביי, כיון שיהי' ליה שילכל למוז עמו בבליה, ואמר עלוינים שהתחננינו קודמים, ולתחננינו אביי שהשקות את שדות אביי קודמים, ופסק סיבון שהיה רב דאלים גבר אתי כולת לעריס עליהם. (תורה' אבידלו) ולא טעם אביי מפירות אותה שנה להחיעי שלא נעשה הדבר על פיו (תורה' אלא), ואם חסרי בנור' כדי שיעיניו המים לעשות יודו"ת כן הובצו השדות הקודמים לפני שופרת המים האוחט, על הקודמים להעניק את הנהר אצלם, ואם ע"י כן לא יגיעו מים לשדותיהם צדיעים ללסל עצמם. לרשי' המנה שילקו הפירותם, ולר"ה (תורה' סליקו) המנה שא"ל למחות בגלו שתפרו.

גזל במצודות חיה ועופות ודגים - מצודות של אולי' -רשתות חוטים, ואורהו' - של גמזי, של יתם חוקן, יש בהם גזל גמזור דקנה לו כליו, אבל בלחי' וקוקרי' - שאר מצודות ומכשולים ע"י חוט עם מתמים, יש בהם משום גזל מפני דרכי שלום, שאר מארייתיהו כיון שלא לעניו ליה, והיבם שאומנתו כן בריך להרדיק מצודות אחרות מן חוקן, שפום אדאמר ליה פסקת לחיות. תורה' מצודות, ורבי י' אומר גזל גמזור דעשא אתי זנינו אלו מוכה.

ס"א, **מציאת חישו** יש בהם גזל מפני דרכי שלום. ורבי יוסי אומר גזל גמזר, והיינו מדבריהם, אי' יכול להוציאו בדיינים, אבל לא נפסל לעדותו ואינו עובר בלא.

עני המגןקבר בראש הזית תמה שחתתה גולז במוש דרכי שלום, ולרבי יוסי גמור, ואם ליקט נתנו יעד נקמק בגד אף שרובנו היה גולז גמור כיון שהגיע לידו, (אפי' שתלשם בידו והפילם אל נתעבמו מידו. תודה' ליקט).

מה מותר לעשות לעכו"ם כמו לישראל - אין מבוזחין בני עיני עכו"ם בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום, ומפני שרמסין עיני נכרים ומבקרין חולים נכרים וקוברים מותר נכרים אם עצמם הרויגם עם שראל, אמונם אין קוברים אותם קבתי ישראל, יחד עם של ישראל, מפני דרכי שלום.

מכירת עבד עוברי עברה

מלכד האיסור להכשיל אדם בעבירה דתובי' לפני עור לא תתן מכשול', ישנו איסור סתם לסייע בידו עוברי עברה, ולהלן יבוארו כמה דעים בזה, ומה ההיוד המכיים לעשות בהם מפני דרכי שלום.

מגשיאה האשה לחברתה החשודה על שחתתה לשמוע הפירות והנזעים אשר הועה, נפה וכברה וריוחיים ותונרו, מפני דרכי שלום, (וכתבו התוס' (ד"ה מטאולת) דמיייר בידוע שאין לה אלא פירות שבטעה, ולכן לו מותר רק מפני דרכי שלום, ובכשר שליח דרכי שלום אלא אם כפתאמו מזה פם דבר כי שלום שלום, דאיכא למילי' שתשתמש בוה לחבואה של תרה), אבל לא תברור ולא תטחון עמה לטיעה, דאסור לסייע בידו עוברי עברה.

לחברת אשר מותר להשאל לאשת עם הארץ נפה וכברה ונה"ה ריחיים ותונרו, דכתבי ברישא, אי ימי תנו אן דרך להשאליו משום שתונרו מעט מעט שפירי, ולא חשדה על השבטיות אשר חשודה על החטואה, אנונם בכוותה לו, מטעמא שהחשוד על שביעית ומעשרות חסודים פם על המטואה, ונשטא ונכתא פם פירות, ולא לטמאת הנהך. תודה' ריחיים, ומותרת אף לברור ולטחון עימה, מפני דרכי שלום, לאביי הטעם מפני שרוב נעמי הארץ מעשייהם אבל שביעית מוחזק לנו שאינו חשודה, ולרבא אסור אף בספק (ואף שירבא מודה שרוב נעמי הארץ מעשייהם, אי מיא סיל אסאור משום דמאי. תודה' רבא), ואידי' ברעם הארץ דרמ' שאינו אוכל חילוי כטורה אבל הוא מוחזק לעשה. (ולתכומים) עם הארץ היינו שאינו מעשר פירותיו, וימ' שמישיאיים עלם הארץ בנות תהבים ודולות, ופוסקים עימו שלא תעשה על בניו טורות, כשכן שהוא מעשר ארץ, למעשה עליו שלא להשאיר בת חבר, ולרשב"א א"צ לפסוק, ולתכומים מותר אפילו אם לא ימנעו, ותנותן תחתיו דברי חברות. ולא נעטעונו שלי"מ עם הארץ היינו כל שאינו קראי קרואים טעמי שחרית וערבת בברייתא, ולתכומים כל שאינו מנח הפיולו, ולבו עזאי כל שאין לו צדיקה, ולא נעמי' שהם תדון איהו על איהו עם הארץ ממונים. תודה' איהו.) כן טומומא הוה צדיקה לא גורא משום סטייע בביקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל.

אבל אחרי שהטילה אשת עם הארץ את המים ונתחייבה בחלה משעת לגול לא תגע בה, דאסור מראוייתא לטמא ביד כתובי' בשמירת תרומות' -עבדי לה שימור, וכבוה התוס' (ד"ה רישא) דמה טעמינו שאין מוצרים עם ישראל תעשה פירותיו בטומאה (אפי' טעם שעיני' טמא), אף שיעד יקבור או יקפה לא נמנהה אלא ימנעו, ותנותן תחתיו דברי חברות. ולא נעטעונו שלי"מ עם הארץ היינו כל שאינו אבל האם אם מפיריש קודם לגולו אן עם חלה יליה ללו, ומאי אסור האם משמטיל למים אע"כ דלא מייחייב בחלה עד שתגלגל, (והא דמבאר בנהו ו' שאם נולד ספק וטומא לפי הלוגול תעשה בטומאה, אבל משגלגלה תעשה כטורה, שאני עובד ספק שנפל נולד לה ספק טומאה, כל כמה שלא חלה חיוב חלה מותר, דאין בזה הפסד לטון כיון שבאלו הוא אסור לו לאסול את החלה, אבל שביעית בזמן הזה דוחה, ואין על (למים), ורת' תריך דהתם מירי שהוא טמא ודאי, והבא מירי בחשוד בעלמא.

ס"א: טותנים תבואה מוקנתה **מקדישים בטומאה**, איהנם חסודים אם שביעית, ואצל האוכלים פירותיהם **בטומאה**, איהנם חסודים אם להחליף עליה, ולכל אסור לטחון עברום מפני שאסור לסייעם בעברה. אביי מעמיד בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה דאיסורא דארוייתא הוא, (ודברי אביי) כן דיוקא אליבא דרב, דלמיא אף בחשד אסור לסייע. תודה' אמר אביי, ומה שהתירו להקדיש אצלו ולא חוששים שבמא יגע, היינו בפירות שלא הורששו לקבל טומאה, אבל בשלחם אסור לסייעם כיון שאינו יצמד עם החשוד או לא. (והבוששו אסור להקדישים אף בכלל הבהוק צימד פתיל, שמא תסיטנו ואשתו נדה שטמטאה במשא, ועלעם הארץ עצמו לא גורא טומאת משכבו ומוטבו ויהי אפילו בתרומה, דאין תבירו יוכל לעמוד בהן מירה, אפילו לאשתו לא חישישן אף בתרומה. תודה' לויחוש), ואצל ישראל עם הארץ מותר' דמתוך שאינו רגל בה לא יגע.)

אם עם הארץ חשוד להחליף פירות

המוליק חייטים לטוחן כותי או טוחן עם הארץ הרי אלו בחזקתם למעשר ולשביעית, ואינו חשוד להחליפם, אבל לענין סומא איהו אם בחזקתם, והיינו בלא הוכשרו.

אבל הנותן לחמותו עישה כדי לתקנה, הוא הוא ויהא אשת עם הארץ, (והטביל את חמותו ליעוד כ'), צריך לעשר את מה שהוא חותן לה כדי שיהא לא תאכל דבר שאינו מעשה, ואת מה שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה להחליף את מה שהתקבלה ונתנת לו את הפה שלה, מפני שהיא מובחיית מחמתה ורוצה בתקלת ביהו, ואין מותרת לעשה.

וכן הדין בנותן לפונדקית, מפני שמורה (לרש"י היא סבורה שזה מצוה, ולתוס' ד"ה התם) היא חמה הרתן כיון שהיא טורה בשבילו) שהתלמודי יאכל כימומא והיא תאכל קריא.

וכן צ"ל שאף לרשב"א יש אסור לאשת חבר ממואה לטחון עם אשת עם הארץ, מפני שלוקחת ונותנת לחברתה וחשודה לגנוב משל בעלה משום שמורה הרתן שמתירין משום אסור מדישו, (ולת"ק בטמאה מותרת שאין חוששים שיתקן בפיה, ובטורה אכל שמא תתן לתוך פיה), לתוס' (ד"ה אשת חבר) אין זה גוילה שחיי מקבילים דבר מועט מן הנשים, ועוד שלבא אסור לאשת חבר לסייע משום שהיא סמיית ידי עוברי עברה, ולאביי דס"ל שמוסיכם על מה עובד שרוב עיבור מעשרים מותר לסייעה אף בזמן שהיא טורה, אלא מירי הוא כמבואר על חבר, שאף חזקה עצמה מותרת איהו נזרחה מליגע במבואה, אב כשישוי אלא מפני שחטא איהו חלה מירי ומטעמא, ולרשב"א אסור אף בזמן שחוקת עצמה בטומאה לא תטחון, מפני שנותנת לחברתה שם היא אשת עם הארץ והיא סבורה שהיא סהודה.

ס"ב. סיוע לעם הארץ בעישה ובזיתים - אין עושים חלת עם הארץ בטורה (שהרי בהן נטמא העיסה ביז עם הארץ, והתכן יבוא לסימן על הנגבל כשהיא חיהו חתורה, יש"י, וכתבו וטמא דר"ה אין עושים" עם יפיריש ממוקם אחר על אותה עיסה חלתו טורה, אבל עתה תוס' שכל עני אסור, דלא תהודי אלא כדי חייו, ולא תהודי אלא היכא שנטמא שם מכל העיסה, אבל משום שכר חלה מירי לא תתירו חזקתיו דלמא נגע), אבל מותר לעשות העיסה כטורה מתחילת עשייתה ונוטל ממנה שיעור חלה ומניחה בכפישיא או באנחותא - בלא שמתות ואין רגלים לתתם עם עישה ואין מקבלים טומאה, (לחכר שלא יגע בה) ונותן עניהם לעם הארץ ואינו חשוד, שפאי יגע בחלה ויטמאה ואומר לו שאם יגע בה תחזור להיות טבל ואינו חשוד על טבל שעונשו מיתה, דכיון שבא לתקנה לא ירצה שתחזור להיות טבל, וכן הדין לגבי זיתים (ובזה מניחה בכליל לללים או אבנים או אדמה שאין מקבלים טומאה, ולא תחמירו בעם הארץ שיטמא במשא), והטעם באלו שהקי"ל לא לחשוש שפאי יגע משום כדי חייו, וצריך להסמייענו שבזיתים משום שבדד נפיש אגריה ובלב שכ"ח והוא אמינא שאינו עיל האי קולו בזה.

מחזיקים ידי נכרים בשביעית, והיינו לומר להם אחזוקו או אשורא, אבל אין עורדים עם העכו"ם בשביעית. ומתבו תוס' (ד"ה אין עורדין) או דקאמו מבטנודין כ"ו, כיון בחת שאינו שכיב לומר לו איסטנו אף בתוכו, ואף מחברתו כמו מפיריש יש"י עם שחא שכ"ח של הכני', ולא נשפטת האם דאסור, ולא מחברת חלקק בין חנם לבכשר, אלא מירי בקיעק שמקבלים טן המלך פרוקע קו וכן תבואה שבה, ושפאי יש סמת נפשות אלא אם יפירע טס לפלך, אי נמי קסברי יש קנין לבשר בארץ להקיעק בשביעית, אי נמי שביעית בזמן הזה דוחה, ואין על גב דמדונבן אסור לנכרי אחר' ביו מלך התירו.

שלום בעכו"ם - מותר לשלוא בשלום עכו"ם ואף להקדיש להם שלום, ורב כתנא אמר שלום לשלוא למר (לרש"י מותרת חתה לבבו, ולתוס' ד"ה שלמא) זה אסור משום גניבת דעת, ואצ"ל לפרש שכונתו לבבו, שהרי מותר לומר שלום אדם לבלוף), אבל אין כופלים להם שלום, ומפני דכרי שלום בחדא סיני, וזכיום אידם אסור להכנס ליהודי לתת להם שלום, דכיון אחשאה עושייהם שפאי יודה, ובשוק נותן לו בשפה רפה ובכוכב רשא ואין חוששים שיהיה, ומבזה התוס' (ד"ה אשורא) שביושלמי יש מחלוקת אם לנכרי אומרים להם בה נטמאת ולבנה נטמאת נטבא לבי מביק, ולרשעל אומרים יש, או שלנכרי אומרים יש, ולישראל שאין מליעם, ומטעמא שלכ"ע אסור לומר לנכרי שלום עליון אפילו בלי לבול, ודלא ש"ס שלנו שאינו צריך אלא לבול.

גביא אמר לרב הונא רב חסדא שלום עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי, שרבגן איקרו מלכים דכתבי' בי' מלכים' מילוכו' וכופלים שלום למלכים דכתבי' ורוח' לבשה ר'וכי' , ועוד אמרו להם שאסור לטעום לפני שנותן מאכל לבהמתו.

האומר

סדר פרקי המצות - תנא גיתיקון אחרי השולח מושם דאירי' בדיבנים שהם תיקון העולם, ואיכ"ס חור' לעניניו שלוחות בפרק האומר התקבל, וכ' שמוסיים באומר לשניים

או אלישלה לבנה, תנא מי שאומר דאירי' באומר כתבו, וישן מוסיים במגורשת ואינו מגורשת, תנא הוריק דאירי' נמי במגורשת ואינו מגורשת, תודה' האומר.

דיני שלוחות קבלה ושלוחות הולכה

הגמרא סימיה לכאך תקנות חכמים בגט ובשאר דברים מפני תיקון העולם דרכי שלום וכו', וחזרות לכאך ענייני שלוחות גיוושין שהתחילה לכאך בריש פרק השולח.

כפי שתבארם בפרקים הקודמים א דכתיבו לבני גט' ונתן בידה', תנינה יוכלה להתקיים ע"י שליחי הולכה' של בעלה, והקבלה יכולה לתקיים ע"י שליחי קבלה' של האשה, ולהלן יבוארו פרטי דינים בשלוחות הולכה או קבלה.

ס"ג: עד מתי יכול לבלע לחזור בו-

בעל שמינה שליח לקבלה - מבואר במגנתי' שאם הבעל מינה שליח קבלה לא חל הגט עד שיגיע ליד האשה, ויכול הבעל לחזור בו, כיון שהאשה לא מינתה אותו לשליח קבלה והגט חזו הוא לאשה, ומ"מ כשיגיע הגט לידה מגורשת, שאף שהבעל אינו יכול למנות שליח קבלה, מ"מ אדם יודע שאין הוא יכול למנות שליח קבלה וגמור ונתן לשם הולכה, ומה שאמר התקבל כוונתו התקבל והולך, (וכן גנתן גט לשליחי קבלה של קטנה, לחל הגט כשיגיע לידה, דכיון שיוודע שאין שלוחות קבלה, נתן לו לשם הולכה והולכה), ואם שהעטם הוא דכיון שנתן עיניו לגרשת כוונתו שתגרשה באיזה צורה שיהי, וכלהלך.

אשה שמינתה שליח קבלה ונתן לו הבעל את הגט, אין הבעל יכול לחזור בו, והשליח הרי הוא כיד האשה ונתגרשה בקבלתו, אאי"כ אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לה לחיות כיה, אלא תא שליחי שלי' והולך ונתן לה, ואין אשה מתגרשת אלא מדעת הגמריש, ואם אמרו לו הולך בלא לומר אי אפשי, אם הולך כזכ"י יכול לחזור בו, ואם הולך לאו כזכ"י יכול לחזור בו, שהרי עקרו מלהיות שליח קבלה, ובאומר הילך הוי שליח קבלה, ובדילך ודאי כוונתו הילך כמו שאמורה תיא.

שלוחות קבלה והולכה באיש ואשה - שפיטא שאיש יכול להתמנות שליח הולכה דאירבי' שלוחות מ'ישראל' וכן ודאי בכלל רובו, וכן שפיטא אשה יכולה להתמנות שליח קבלה דאירבי' שלוחות קבלה מ'ישראל' מבוית' קרי ביה ושלח, שהרי בעל מוליך את גיטו ואשה מקבלת את גיטה, ומבדאי דאיהו כשר שלוחו ימי כשר, ומובמנתי' מבואר שבעל יכול להיות עם פשי קבלה, ומ"מ מהו אן ראה שליח אשה יכולה להיות שליח הולכה, דשאני איש שכן שייך בקבלת גט לבתו קטנה, ואם קבץ קדושינן לבתו קטנה דכתבי' וצאה חנם אין כסף', והוקש היה לציאה מ'יציאה ויהתי', אמנם מדקתני' שהנשים שאינם נאמנות לומר שמת בעלה חמותה ובת חמותה וצרתה ובימתה ובת בעלה, ונאמנות להביא את גיטה, מבואר שאשה יכולה להיות שליח הולכה, וכן מדתני האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם, ואין בשלוחות הולכה דאמ"כ אצ"ל בפ"י.

שליח ששינה ממנה שאמרה לו האשה-

אשה שאמרה לשליח שיהיה שליח הולכה, והשליח אמר לבעל שהאשה מינתה אותו לשליח קבלה, והבעל אמר לשליח הילך כמו שאמרה, לרב נתמן לא רחמי האשה פ"א אם הגיע הגט לידה.

רב אשי אומר שאין מבואן ראה שהבעל סומק על דברי השליח וכוונתו היינו כיון שמה שאמרה שהיא אמרה, שאני באמין קל, ולא מינה אותו לשליח הולכה, דאף אם הוא סומק על דברי האשה וכוונתו יאן לא יודע מה היא אמרה, ואני מסור כל לחיות מה שהיא אמרה, לא חל הגט, כיון שהשליח עקר שלוחותו ואינו מוכן להיות שליח הולכה, ולא ידעא ליה כ'טראה דהולכה, ואינו יכול לחזור בו כיון שבע"מ שליח הולכה.

והנ"מ בנדון (בגמ' פרק האומנים) **על מי סומק הבעל** הוא כשהאשה מינתה אותו לשליח קבלה והוא אמר לבעל שהוא שליח הולכה, שאם סומק עלייו חל הגט רק כשיגיע לידה, ואם סומק עלייה חל הגט מ"ד, או אם היה אומר רב נתמן ששליח הולכה שאמר שהוא שליח קבלה מגורשת כשיגיע ט לידה, היה מוכח שבעל סומק על דבריה, תודה' בשלמא.



תמצית ההלכה

הדש מביית 'תמצית'

בפני הדיין הראשון ממונו על המצוות שבת

הפסוק נותן מניין אפסודי לחיוב פירות יחידות והתחייבותן, והתורה מפרטת ומבארת את ההלכה לפיכך, ע"י סיכום המיוחסות יסודי הדין והחיים בפני מוסרי יהודים, מנסים על נכון תורה עולם, תורם להפריש להסיר מפרשות יסודיות חיות בנבונה.

מיועיל ללמוד, הוראה, נבנית על הבה' יסודית, וכל מי שצריכה לזית הלכות שבת ומצוותיה, פירושה' ומבחרת.

מחזור מיוחד להוצאה להורג
(30 ע' בלבד)

מחזור מיוחד להוצאה להורג
(30 ע' בלבד)

מבחני 'לדעת'

מבחינים שבועיים על דף היומי / משנה

אין ברוח / הפץ חיים / אהבת חסד

גיתן לעשות את המבחינים מיום ו'

בירות / ברוח / אהבת חסד:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בדבריד פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

זיכוי 400 ₪ ברשת 'יפה גוף', 101 זוכים

בזיכוי 120 ₪ ברשת 'יפה גוף'.

סיכומי 'תמצית'

גיתן להשיג את אליגות סיכומי תמצית החודשיים על

הדף היומי / משנה לטחון ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- בנקודות ההפצה

- מייל 7692282@gmail.com

- במקס 0799-414144

בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד שלי: חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, הרי דף, אורייתא, אהבת שלום.

